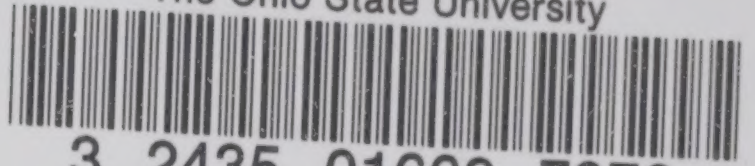
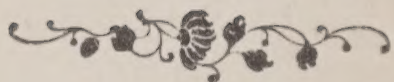

وصایا و فرائض مجموعه‌سی

اثر
مناسترلی الحاج
اسماعیل حقی

استانبول — مطبعهٔ عامره

۱۳۲۶

مقدمه

وصايا لفظى وصيتك جمعيدر . وصيت (ايصا) معناسنه اسم مصدردر وصيت ايديلان شيئه دخى اطلاق اولنور .

ايصا وتوصيه لفظلرى ايكى معناده استعمال اولنور .

معناى اول — كرك مال وكرك منفعت قبيلندن اولان برشيئى مابعد الموته مضاف قيله‌رق بروجه تبرع بر كيمسه‌يه تمليك ايتمكدر .

وصيت ايدن كيمسه‌يه (موصى) ، وصيت اولنان كيمسه‌يه (موصى له) وذكر اولنان ماله ويا منفعته (موصى به) دينلور .

شرح — مالك دينه شمولى ظاهردر ايمدى دين قبيلندن اولان شيلر دخى وصيت اولونه‌بيلير .

لكن مالك منافعه شمولى اولمديغندن (منفعت) قيدى تصريح اولنمشدر چونكه منفعت قبيلندن اولان شيلرده وصيت اولنور مثلا كوله‌يى استخدام وعقارده سكنى كبى .

فقط مال موقوف عين قبيلندن اولمق شرط اولديغى جهتله دين ومنفعت قبيلندن اولان شيلرك وقف ايدلمسى صحيح اولماز وقف ايله وصيت بونده افتراق ايتمش اولورلر .

تنبيه ۱ — تعريفده (تبرع) قيدينى ذكر امر واجب اولميوب محضا بيان واقع مقصديله ايراد اولنمشدر چونكه بوقيد ايله دخولندن احتراز اولنه‌جق برشى يوقدر زيرا اجنبى‌يه

دين اقراری انشا وتمليك قبيلندن اولميوب اخبار محضدر حتى بو جهتله مقربه اولان دين مجموع تركه‌دن اخراج اولنور بناءً عليه (تمليك) تعبيرنده داخل اوله‌ماز .

بيع واجاره كبی عقود معاوضه منجز اولملرينه مبنی مابعد الموته اضافت قيديله خارج اولدقلری كبی عوض مقابله‌سنده اولان هبه دخی قيد مذكور ايله خارج اولور .

٢ — تبرع قيدينی ذكر ايتمك تعريفی اخلال ايتمز چونكه وصيت اولنمسی واجب اولان حقوق الهيه عدم وصيت تقديرنده موت ايله ساقط اوله‌جغندن بو نوع وصيتلرده تبرع عد اولونه‌بيلير صاحبلری طرفندن مطالبه اولنه‌جق ديون عباده مقيس اوله‌مازلر .

بو جوابمز تبرع « تركی قابل اولان برشيئی بالاختيار ايشله‌مك » معناسنه محمول اولديغنه كوره‌در اما « برفعلی مجانا بلاعوض ايشله‌مك » معناسنه حمل اولندقده سؤال مذكورك اصلا وارد اوليه‌جغی آشكاردر . اه

معنای ثانی — بر كيمسه‌يی وصی ايلمكدر كه او كيمسه‌نك حائز اولديغی صفته (وصايت) تعبير اولنور و كنديسنه (وصی) اطلاق اولنديغی كبی (موصی اليه) دخی دينلور .

موصی طرفندن بعد الوفات ثلث اموالنده ويا مصالح اولادنده تصرف ايتمك اوزره تعيين اولنان وصی‌يه وصی مختار) وحاكم طرفندن هرهانكی بر خصوص ايچون نصب اولنان وصی‌يه (وصی منصوب) دينور كه (وصی غرما) بونده داخلدر .

باب اول

وصیته تعلق ایدن احکام بیاننده‌در

فصل اول

وصیتك سببی وحکملری بیاننده‌در

مسئله ۱ — وصیتك سببی تبرعات سائره‌ده اولدیغی کبی دنیاده ذکر جمیل وآخرتده اجر جزیل احرازینی قصد ایتمکدر .

شرح — معلوم اوله که زوال ملك حالتنه اضافتله تملیکدن عبارت اولمسنه نظراً وصیتك قیاساً عدم جوازی لازم کلیرسه‌ده شارع اقدس تعالی وتقدس حضرتلری انسانك بویله برعقده احتیاجنی نظر مرحمته آله‌رق تجویز بیورمش یعنی مادام الحیوة املنه آلدانه‌رق ایفای حقوق بابنده تقصیر وتکاسلدن خالی اولمیان انسانی آخر عمرنده تقصیرات واقعه‌سنی مالیله قارشولایه‌رق تلافیٔ مافات صلاحیتنه مالك قیلمشدر .

متوفانك احتیاجی نسبتنده بقای ملکی ایسه اساساً ثابت ومشروعدر تجهیز وتکفین ودیون مقدارنده اولدیغی کبی . ایشته بومصلحته مبنی قرآن کریمده (من بعد وصية يوصى بها اودين) نظم جلیلی ایله دین کبی وصیت دخی اموال موروثه‌دن اخراج بیورلمشدر . احادیث شریفه دخی بومشروعیتی ناطقدر .

مسئله ۲ — وصيتك حكمى موصينك وقت وفاتندن اعتباراً موصى لهك وصيت اولنان شيئه ملك جديد ايله مالك اولمسيدر.

شرح — (حكم) لفظى اصطلاح فقهاده ايكى معنايه كلور :

(۱) اثر مترتب على الشئ يعنى بر شيئه ترتب ايدن اثر ديمكدر بومسئلهده بومعنا مقصوددر .

(۲) افعال مكلفين حقنده شارع تعالانك بيان وتعيين ايتمش اولديغى احكام خمسه [وجوب ، ندب ، اباحه ، حرمت ، كراهت] در بومعناجه حكمه (صفت شرعيه) دينوركه مسئلهٔ آتيهده تفصيل اولنهجق .

مسئله ۳ — وديعهلرك ردينه وديون مجهولهنك تسويهسنه وحج وزكوة وفديه وكفارات كبى فرائض وواجباتك اداسنه دائر وصيت ايتمك واجب واقربادن بولنان ياخود اهل علم وصلاح وكثير العيال اولان كيمسهلره وصيت مستحب ، بويله اولميان شخص غنى يه مباح ومعصيته صرف ايدهجكى مظنون اولان كيمسهلره مكروهدر .

مسئله ٤ — موصينك ثلث مالى مساعد اولديغى قدر ديلديكى كيمسهيه — ولوغنى اولسون — وصيت ايتمسى وارثلرك اجازتنه توقف ايتميهرك صحيحدر .

اما ثلث ماله زائد اولان مقدار حقنده عاقل اولان ورثهٔ كبارك بعدالوفات اجازتلرى منضم اولمدقجه معتبر اولماز. وارث مريضك اجازتى ابتداءً وصيت حكمندهدر .

فصل ثانى

وصيتك صحت ويا لزومنه دائر شرائط بياننده در

مسئله ٥ — موصينك تملكه اهل و وصيت واقعه‌سنده مختار اولمسى وتركه‌سنك مستغرق بالدين بولنمامسى شرطدر .

بناءً عليه صبى ومجنون كبى تمليك وتبرعه اهل اولميان ويا اكراه وقوعنه بناءً وصيت ايدن كيمسه‌نك وصيتى صحيح اولماز .

يالكز صغير مميزك تجهيز وتكفين ودفن خصوصنه دائر وصيتى استحساناً معتبردر .

اجازت غرما لاحق اولمدقجه تركه‌سى مستغرق بالدين اولان كيمسه‌نك‌ده وصيتى معتبر اولماز .

صبى ادراك بلوغدن صكره اقرار وصيت ايتسه‌ده زمان صباوتنده‌كى وصيتى صحيح دكلدر . كذلك زمان بلوغنه اضافتله وصيت ايتمش اولسه ينه صحيح اولماز . چونكه قصور ولايته مبنى طلاقده اولديغى كبى وصيتده دخى صبى نه تنجيزه نه‌ده تعليقه مالك دكلدر اما شخص رقيق عتقى زماننه اضافتله وصيت ايتسه صحيح اولور چونكه احراز حريت ايتديكى زمان مانع صحت اولان حق مولى زائل اولور .

مسئله ٦ — موصى لهك حين وصيتده حقيقةً ويا تقديراً بر حيات بولنمسى وتملكه اهل وشخصاً ويانوعاً معين اولمسى وموصينك وارثى وقاتلى اولمامسى شرطدر .

شرح — حيات تقديريه حين وصيتده رحم مادرده موجود اولوب هنوز روحى نفخ ايدلمه‌مش بولنان حمل حقنده‌در .

ایمدی بویله بر حمله‌ده وصیت صحیح اولور آنجق زمان وصیتده موجودیتی معلوم اولمق لازمدر . بو ایسه حاملك زوجی برحیات اولدیغی تقدیرده وقت وصیتدن اعتباراً آلتی آی تمام اولمزدن اول واگر زوجی وفات ویا ابانه — باینا تطلیق — ایتمش اولمسنه بناء وقت مزبورده معتده ایسه زمان وفات ویا طلاقدن اعتبارا ایکی سنه‌دن اقل مدت ایچنده تولد وقوعیله ثابت اولور .

مسئله ٧— (شوقدر آرپه ویا صمان فلان کیمسه‌نك دابه‌لرینه ویرلسون) دیه وصیت ایتسه صحیح اولماز . بلکه فلان کیمسه‌نك دابه‌لرینه انفاق ویا تعلیف اولنسون دیه وصیت ایتمك اقتضا ایدر .

زیرا موصی‌لهك تملکه اهل اولمسی شرطی آنجق صورت ثانیه‌ده تحقق ایدر چونکه بوصورتده موصی‌له دابه‌لرك صاحبی اولور یالکز وصیتك تنفیذی مذکور دابه‌لرك آنك ملکنده قالمسنه توقف ایدر زیرا موصی‌له آنلرك صاحبی ایسه‌ده وصیت بقای مذکوره معلق اعتبار اولنور .

کذلك (شوقدر مبلغ فلان مسجده وصیتم اولسون) دیسه صحیح اولماز یعنی بو تعبیر ایله وصیت منعقد دکلدر . چونکه بوصیغه تملیك افاده ایدر . بلکه (فلان مسجده صرف وانفاق ایدلسون) دیمك لازمدرکه بوحالده وجوه بردن معدود اولور .

ثلث مالم الله تعالانك اولسون ویا فی‌سبیل‌الله وصیت ایدرم) دیمش اولسه بر رأیه کوره صحیح اولوب وجوه بره صرف اولنور،

مسئله ٨ — بر كيمسه قن محض اولان كندى كوله ويا جاريه‌سنه ثلث مالنى وصيت ايده‌بيلور .

يعنى شو وصيت اويله بر شخصه نفسنى تمليك معناسنه حمل اولنه‌رق تصحيح ايديلور . بوحالده موصى له اولان شخصك قيمتى ثلث مالدن خارج اولورسه مجاناً آزاد اولور وفضله برشى قاليرسه كنديسنه ويريلور اما ثلث مالدن خارج اولمازسه ثلثك مساعد اولديغى مقدار مجاناً احراز عتق ايدوب بقيهٔ قيمت ايچون سعى ايتمسى اقتضا ايدر .

اما بويله بر كوله ويا جاريه‌سنه معين بر مالى ويا اقچه‌يى وصيت ايتمش اولسه صحيح اولماز چونكه شو صورتله وقوع بولان وصيت قابل تصحيح دكلدر .

تنبيه — مدبر ايله امولده وصيت على الاطلاق صحيحدر زيرا بونلر افنديلرينك وفاتندن صكره انفاذ وصيت ايديله‌جكى اثناده حر بولنورلر بناءً عليه تملكه اهل اولورلر .

مسئله ٩ — موصى (ثلث اموالمى على الاطلاق بر كيمسه‌يه وياخود زيد ايله عمرك بريسنه ويريكز) ديمش اولسه وصيت صحيح اولماز چونكه موصى له تعيين اولنمامش اولور حالبوكه شرائط صحتك بريده موصى لهك شخصا ويا نوعاً معين اولمسيدر .

مسئله ١٠ — موصى (ثلث اموالمدن بر جاريه آلنوب آزاد اولنسون ومزبوره‌يه شوقدر غروش خانه اقچه‌سى ويرلسون) ديه وصيت ايتسه شرا واعتاقه دائر وصيتى صحيح اولور فقط مزبوره‌يه مبلغ معينك ويرلسنه دائر وصيتى صحيح اولماز چونكه بو صورتده موصى لها بر شخص اولديغندن تسميه ويا اشارت

ایله تعیین ایدلمسی لازم ایدی اما اولکیسی وجوه بر قبیلندن اولمغله تعیین لازم دکلدر .

یالکز وصی‌یه تفویض ایله (اکر دیلرسه‌ك کندیسنه شو قدر غروش ویر) دیرسه اول وقت صحیح اولور بناءً علیه اعتاق اولنان جاریه‌یه وصی مبلغ مذکوری ویره‌جك اولورسه وارثلر منع ایده‌مزلر .

نصل که موصی کندی جاریه‌سنك آرزو ایتدیکی کیمسه‌یه بیع اولنمسنی وصیت ایتدکده ورثه بیعه اجبار اولنورلر اکر اول کیمسه قیمت حقیقیه‌سی ایله اشترادن امتناع ایلرسه ثلث مال مساعد اولدیغی قدر تنزیل اولنور .

امام ثالث حضرتلرینك تصریح ایلمش اولدقلری شو مسئله‌دن عندالتخییر شخص مجهوله وصیتك صحیح اولمسی مستفاد اولورکه وجهی ظاهردر چونکه بو صورتده موصی لهك جهالتی من له التخییرك تعیینی ایله ارتفاع ایده‌جکنه مبنی منازعه‌یه مؤدی اولماز .

مسئله ١١ — بشقه وارثی بولنمیان زوجینك بریسی دیکرینه دیله‌دیکی اموالنی وصیت ایده‌بیلور .

چونکه موصی لهك وارث اولمامسی موصینك بشقه وارثی بولندیغی صورتده شرط قیلنمشدر یعنی متعدد وارثلر بولندیغی تقدیرده ایچلرندن برینه وصیت ایتمك دیکرلرینك اجازتنه موقوف اولور .

مسئله ١٢ — عدم وراثت شرطی موصینك وقت وفاتنه نسبةً آرانیلور .

بناءً عليه بر كيمسه وارثى اوله‌جق قرداشنه برشى وصيت ايتدكدن صكره براوغلى دنيايه كلسه وصيت سابقه صحيح اولور اما اوغلى وار ايكن قرداشنه وصيت ايدوب ده مؤخراً اوغلى وفات ايتسه وصيت سز بوره‌نك حكمى اولماز .

مسئله ١٣ — وارثك كوله‌سنه وجاريه‌سنه وصيت صحيح دكلدر .

اما آنك اوغلنه وسائر اقرباسنه وصيت جائز اولور .

مسئله ١٤ — موصى لهك موصى اولان كيمسه‌يى قتل ايتمسى قاتلك حين قتلده مكلف يعنى عاقل وبالغ وقتله مباشر اولمسى صورتنده مؤثردر .

بو صورتده على الاطلاق بطلان وصيت ترتب ايدر يعنى كرك وصيت وقوعندن صوكره قتل ايتسون وكرك جرحدن صوكره وصيت ايدوب ده جرح مذكوردن متأثراً وفات ايلديكى تحقق ايتسون .

كذلك قتل مذكور كرك عمداً وكرك خطاءً واقع اولسون . اما قاتل غيرمكلف يعنى صبى ويا مجنون ياخود قتلده متسبب اولسه وصيت واقعه باطل اولماز .

مسئله ١٥ — موصى بهك وقت وفات موصيده عقود شرعيه‌نك بريله قابل تمليك اولمسى وصيتك شرائط صحتندندر . اما حين وصيتده موجود اولمسى شرط دكلدر .

بناءً عليه اشجار معلومه‌نك زمان آتيده ويره‌جكى ميوه‌لرى وصيت ايتمك صحيحدر .

اما مثلا قيونلرينك ايلروده يعنى موصينك وفاتندن صوكره

حامل اولوب طوغوره جغی قوزولری وصیت ایتمك صحیح اولماز.

مسئله ٢٦ — عین موجوده تعلق ایدن وصیت آنك فواتیله باطل اولور.

مثلا بر کیمسه موجود قیونلرینك ثلثنی وصیت ایلدیکی حالده قیونلر کندیسنك حال حیاتنده تماماً تلف اولسه‌لر وصیت واقعه‌نك حکمی اولماز.

چونکه وصیت موجودك عیننه تعلق ایتمش اولدیغندن صوکره‌دن تملك ایلدیکی قیونلره شامل اولماز.

اما بر کیمسه‌نك ملکنده قیون بولنمدیغی حالده (قیونلریمك ثلثنی فلان کیمسه‌یه وصیت ایدرم) دیوب مؤخراً بر مقدار قیون صاحبی اوله‌رق وفات ایتسه وصیت واقعه صحیح اولور چونکه حین وصیتده قیونلری اولمدیغی جهتله وصیت بر عین موجود ایله تقید ایتمیوب وقت وفاتنده موجود اولان اغنامه تعلق ایدر.

نصل که کل المالده شائع اولان بر حصه‌یی مثلا (ثلث مالنی) وصیت ایدن کیمسه وصیت زماننده فقیر اولوب ده مؤخراً اکتساب اموال ایلسه وقت وفاتنده موجود اولان اموالندن وصیت سابقه‌سی تنفیذ اولنور.

مسئله ١٧ — ترکه‌سنده قیون ظهور ایتمین کیمسه‌نك (برکمسنه‌یه مالمدن برقیون ویرلسون) دیه‌وصیت ایتمش اولدیغی ثابت اولسه اوکمسنه‌یه وسط برقیون بهاسی ویریلور.

اما (قیونلرمدن بر دانه ویرلسون) دیه وصیت ایتمش اولورسه صحیح اولماز.

ثمره — زيرا بوايكنجى صورتده موصى بهى قيونلرندن جزء قيلمسنه مبنى غرضى عيناً بر قيون وصيت ايتمك اولديغى اكلاشيلور .

بناء عليه مالنده قيون بولنمينجه وصيت واقعه باطل اولور صورت اولاده ايسه مالندن جزء قيلمسى جهتله قيونك ماليتنى قصد ايلديكى معلوم اولور .

على الاطلاق بر قيون وصيت ايلديكى صورتده دخى بطلان وصيت ترجيح اولنور . زيرا ماليت قصدينه قرينه اوله جق اضافتك بولنمامسى عين شات مقصود اولمسنى تأييد ايدر .

تنبيه ١ — بعض فقها تركه ده قيون اولمامسنى ماليت قصدينه قرينه قيله رق بو وصيتى تصحيح ايتمشلردر .

٢ — مسئله مزده (قيون) ذكرى تمثيل طريقيله اولوب سائر نوع معين ماللرده دخى حكم بويله در .

٣ — (مالمدن بر قيون ويرلسون) ديه وصيت ايدن كيمسه نك تركه سنده بر قيون بولنديغى تقديرده ورثه اونى عيناً دفع ايله قيمتنى اعطا خصوصنده تخيير اولنورلر .

فصل ثالث

وصيتك ركنلرى بياننده در

مسئله ١٨ — وصيت بر عقد شرعى اولوب ركنلرى ايجاب وقبولدن عبارتدر ايجاب — مالمى فلان جهته وصيت ايلدم ويا وفاتمدن صوكره ثلث مالمى ويا تركه مدن شـو قدر اقچه يى فلان

کیمسه‌یه ویریکز ویاخود مالمدن فلان شیئی فلان ذاته تصدق ویا هبه ایلدم وفاتمدن صوکره ویرلسون کبی وصیته دلالت ایدن الفاظك بریله اولور وصیت لفظنی ذکره حاجت یوقدر چونکه ثلث اموال وترکه‌م تعبیرلری ایله موته اضافتك هربری وصیته دلالت ایتمکده‌در .

بناءً علیه صورت اخیره‌ده موصی مصراً علی الوصیه وفات ایدوب‌ده ثلث اموالی مساعد اولدیغی حالده موصی‌له موصی بهی ترکه‌دن آلمق ایستدکده وارثلر (مورثمز سنك حقکده وصیت لفظنی تلفظ ایتمیوب وفاتمدن صوکره اومالی ویریکز دیمکله وصیت ایتمش اولماز بلکه هبه لفظنی ذکر ایتمش اولدیغی جهتله هبه ایتمش اولور فقط قبل التسلیم وفاتی وقوعبولدیغی جهتله هبه باطل اولور) دیه موصی‌لهی دفع ایده‌مزلر .

زیرا عقود شرعیه‌ده اعتبار مقاصد ومعانی‌یه اولوب الفاظ ومبانی‌یه دکلدر .

مسئله ۱۹ — اکر موصی‌له تسمیه ویا اشارت ایله شخصاً تعیین ایدلمش اولورسه ایجاب — وقت وصیته نظراً معتبر اولور واکر بووجهله تعیین ایدلمزسه موصینك وقت وفاتی اعتباریله صحیح اولور .

بناءً علیه برکیمسه اشارت وتسمیه ایله تعیین اشخاص ایتمیه‌رك (ثلث مالمی فلان کیمسه‌نك اوغللرینه وصیت ایتدم) دیسه وقت وفاتنده اول کیمسه‌نك موجود اولان اوغللرندن هربری وصیت مزبوره‌یه داخل اولورلر .

اما تعیین شخص ایده‌رك وصیت ایدرسه موصی له یالکز

حين وصيتده موجود ومعين كيمسه‌لردن عبارت قالوب سائرلر وصيت واقعه‌يه داخل اوله‌مازلر .

مسئله ٢٠ — موصى لهك قبولى موصينك وفاتندن صوكره اولمق شرطيله صحيح اولور .

چونكه حكم وصيتك ثبوتى اوزماندن معتبردر بناءً عليه موصينك حال حياتنده وقوعبولان رد وقبوله اعتبار اولنماز فقط قبول صريحاً اولديغى كبى عدم رد ايله دلالةً دخى ثابت اولور نته‌كيم موصينك وفاتندن صوكره موصى له‌ده هنوز رد وياقبول ايتمدن اول وفات ايتسه استحساناً وصيت صحيح اولوب موصى به آنك وارثلرينه ويريلور .

ايمدى موصى لهك سكوتيله ردايله قبولك برى ثابت اولماز بلكه موصى به تركه‌دن افراز اولنه‌رق اونك موتى زماننه قدر موقوف براقيلير .

كذلك جنينه برشى وصيت اولندقده صريح قبول بولنمقسزين وصيت تمام اوليور .

تقرير — چونكه جنين حقنده بر كيمسه‌نك ولايتى ثابت اولمديغندن بالنيابه دخى قبول ممكن اولمامغله استحساناً ساقط اولور يعنى جنين قبوله اهل اولمديغى جهتله كنديسنه برشى هبه اولونسه صحيح اولميور فقط وصيتده عدم رد ايله اكتفا اولنوب مزبور حقنده وقوعبولان وصيت صحيح اولور زيرا وصيت هبه كبى تمليك محض اولميوب من وجه « تمليك » وجه آخر ايله‌ده استخلافدر بناءعليه قبول ممكن اولان صورتلرده تمليك جهتنه نظراً وصيت قبول ايله مشروط اولور قبول ممكن اولميان

صورتلرده استخلاف جهتی نظر اعتباره آلنه‌رق میراث کبی بلاقبول صحیح اولور هم ده مابعد الموته مضاف بر تملیك اولدیغی جهتله فی‌الحال قبضه اهل بولنمق شرط قیلنماز .

مسئله ۲۱ — برکیمسه‌یه حین وفاتنده (ثلث مالکی فلان وجوه خیره وصیت ایتدکمی یاخود ایدرمیسك) دینلدکده (ایتدم ویاایدرم) دیوب بشقه برقید علاوه ایتمسه ثلث اموالنی وجوه مذکوره‌یه وصیت ایتمش اولور .

زیرا سؤال جوابده اعاده اولنمش عد اولنور یعنی تصدیق اولنان سؤالده نه دینلمش ایسه مجیب ده آنی سویلمش حکمندەدر .

مسئله ۲۲ — برکیمسه کندیسنه قرابتی اولمدیغی معلوم ومعروف برکیمسه حقنده (فلان شخص بنم وارثمدر) دیه اقرار ایتدکدن صوکره کندیسی بلا وارث وفات ایتسه اقرار مذکور وصیته حمل اولنور . بناءً علیه شخص مزبور بحکم الوصیه متوفانك جمیع ترکه‌سنی آلور بیت المال امینی مداخله ایده‌مز زیرا کلامك اعمالی ممکن اولدقجه اهمال والغاسی جائز اولماز .

مسئله ۲۳ — دینی ووارثی بولنمیان برکیمسه جمیع اموالنی مرض موتنده بیله دیلدیکی کیمسه‌یه ویا جهت خیره وصیت ایده‌بیلور .

تفریع — چونکه ثلث ماله زائد اولان مقدار حقنده وصیتك نفاذینه مانع اوله‌جق شی دائن ویا وارثك تعلق حقندن عبارتدر

بناءً عليه وارثك فقدانی تقديرنده دينی اولميان كيمسه‌نك وصيتی علی الاطلاق صحيح اولمق وتركه‌سنه امين بيت المال مداخله ايده‌مه‌مك لازم كلور چونكه موصی له بيت الماله تقدم ايدر .

مسئله ٢٤ — موصی لهك قبل القبض موصی بهده تصرفی صحيحدر .

بناءً عليه وصيت اولنان برخانه‌يی موصينك وفاتندن صوكره موصی له هنوز قبض ايتمدن آخره صاته بيلور .

فصل رابع

وارثلرك اجازتی بياننده‌در

مسئله ٢٥ — ثلث ماله زائد مقدار حقنده ورثهٔ كبارك اجازتلری صحيح اولمق ايچون كيفيت وصيت علی التفصيل معلوملری اولمق شرطدر .

مثلا (پدركز فلان جهته شوقدر غروش وفلان كيمسه‌يه بوقدر اشيا وصيت ايتمشدركه بونلرك مجموعی ثلث امواله زائد اولمق اوزره شومقداره بالغ اولور) ديه بيان وافاده اولنديغی حالده وارثلر اجازت ويرورلرسه اجازت صحيح اولور والا معتبر دكلدر چونكه تغرير ايدلمش اولورلر .

مسئله ٢٦ — وارثلر موصينك وفاتندن صوكره ثلثه زائد اولان مقداری ياخود ايچلرندن بريسی حقنده‌كی وصيتی مجيز اولدقلری صورتده وصيت تمام ولازم اولور .

بناءً عليه آرتق موصی بهی تسليمدن امتناع ايده‌مزلر

امتناع ایدرلرسه تسلیمه اجبار اولنورلر چونکه موصی له وارثلرك اجازتیله موصی بهی موصی جهتندن تملك ایدر .

بناءً علیه مؤخراً نادم اولان وارثك منعی معتبر اولماز زیرا ساقط اولان حق عودت ایتمز .

اما ودیعه اولان بر مال بالتعیین وصیت اولندقده موصینك وفاتندن صوکره صاحبی طرفندن بالاجازه موصی لهه تسلیم اولنورسه آنك جهتندن تملك اولنه جغنه بناءً صاحب ودیعه نك بعدالاجازه منعی صحیح اولور شوقدر وارکه تبرع مذکور موقوفاً صحیح اولان بر وصیتی انفاذ دیمك اولوب هبهٔ محضه اولمدیغندن بعدالتسلیم رجوع ایدەمز .

مسئله ٢٧ — وارثلرك بعضیسی مجیز اولورسه یالکز آنك حصه‌سندن تنزیل اولنور .

مثلا وارثلری ایکی قرداشدن عبارت اولان برشخص مالنك نصفنی برذاته وصیت ایلدکده وارثلرك بری زیاده‌یی مجیز اولوب دیکری اولمسه مجموع ترکه اون ایکی سهم اعتبار اولنور .

موصی لهه درت سهم ثلث المال اوله‌رق وبر سهم ده وارث مجیزك حصه‌سی اولان ثلثدن افراز اولنه‌رق تمام بش سهم ویریلور .

بو صورتده وارث مجیز ترکه‌دن اوچ سهم آلمش اولیور که ترکه‌نك ربعی دیمکدر .

وارث دیکر ایسه درت سهمدن عبارت اولان ثلث مالی تماماً آلور .

مسئله ٢٨ — زیاده علی الثلثی مشتمل اولان وصیتده موجود

اولان وارث زوج ايله زوجه‌نك غيرى اولوب ده مجيز اولورسه موصا بهك ماعداسنى آلور .

وارث زوجينك برندن عبارت اولديغى صورتده مجيز اولورسه سهمى باقيدن اخراج اولنوب باقينك فضله‌سى بيت الماله عائد اولور .

مثلا تركه‌نك ثلثانى وصيت اولنديغى تقديرده متوفانك زوجه‌سى اجازت ويررسه سهمى اولان ربعى باقيدن آله‌جغى جهتله تركه اون ايكى سهم اعتبار ايديلەرك برسهم مزبوره يه سكز سهم موصا لهه ويريلور اوچ سهم ده بيت الماله قالور .

اكر بوصورتده اجازت ويرميه‌جك اولورسه تركه التى سهم اعتبار اولنوب برسهم مزبوره يه درت سهم موصى اليهه، وبرسهم ده بيت الماله اعطا اولنور .

فصل خامس

وصيتدن رجوعه دائردر

مادّه ٢٩ — موصينك وقت وفاتنه قدر وصيتده اصرار وثبات ايتمسى شرطدر .

ايمدى موصى ولو مرض موتده وصيت واقعه‌سندن رجوع ايلسه وصيت باطل ومنفسخ اولور .

آنجق تدبير مطلق قبيلندن اولان وصيت حقنده رجوع صحيح دكلدر بناءً عليه (هرنه زمان وفات ايدرسم كوله‌م وياجاريه‌م آزاد اولسون) ديه وصيت ايدن كيمسه‌نك نه قولا ونه فعلا رجوعه صلاحيتى اولماز چونكه بودرلو وصيت يمين عد اولنور .

اماتدبیر مقیداولورسه یالکز فعلا رجوع صحیح اولور مثلا (بن شومرضدن وفات ایدرسم فلانجاریه‌م آزاد اولسون) دین کیمسه اوجاریه‌یی صاته‌بیلور لکن مؤخراً اشترا ایده‌جك اولسه وصیتك حکمی عودت ایدر .

مسئله ٣٠ — مالنك ثلث ویاربعنی وصیت ایدن کیمسه‌نك یالکز قولاً رجوعی صحیح اولور فعلاً رجوعی صحیح اولماز .

بناءً علیه مال موجودك برقسمنی بیع ویاهبه ایتسه وصیتی باطل اولمیوب اموال متروکه‌سنك ثلث ویاربعندن تنفیذ اولنور .

کذلك حین وصیتده موجود اولان اموالنی کاملاً استهلاك ایدوبده مؤخرا دیکر اموال اکتساب وتملك ایلسه ینه حین وفاتنده‌کی مالنك ثلث ویاربعندن وصیت سابقه‌سی تنفیذ اولنور

مسئله ٣١ — برمال معینی عیناً وصیت صورتنده هم قولا هم فعلا رجوع صحیح اولور .

تفصیلات مبسوطه‌یه نظراً رجوعك صحت وعدم صحتی اعتباریله وصیتك درت قسمه انقسام ایلدیکی اکلاشیلور .

برنجی قسم اصلا قابل رجوع اولمیان وصیتدر .

ایکنجی قسم یالکز فعلاً قابل رجوع اولان وصیتدر .

اوچنجی قسم یالکز قولاً قابل رجوع اولان وصیتدر .

دردنجی قسم هم قولاً هم فعلاً قابل رجوع اولان وصیتدر .

رجوع قولی

مسئله ٣٢ — رجوع قولی (بن وصیتدن رجوع ایتدم)

وصیتی ترك ویا ابطال ویا فسخ ایلدم کبی رجوعه صراحةً دلالت ایدن الفاظك بریله اولور .

مسئله ٣٣ — (زیده وصیت ایتدیکم مال عمرك اولسون) دینلمش اولسه نظر اولنور . حین وصیتده عمرو برحیات ایسه زیده اولان وصیتك حکمی قالماز واکر حین وصیتده عمرو وفات ایتمش بولنورسه وصیت اولایه خلل کلمز .

اما برمالی زیده وصیت ایلدکدن صوکره عمروه دخی وصیت ایتمك بوقبیلدن دکلدر بلکه بوصورتده مزبورلر موصی بهده اشتراك ایدرلر چونکه تشریك ارادهسنه صلاحیتی اولان برکلام قطع شرکت معناسنه حمل اولنماز .

مسئله ٣٤ — بن وصیتی تأخیر ایتدم دیمك وآنی حرام ویا ربا عد ایتمك کذلك وقوعنی انکار ایتمك رجوع دکلدر .

رجوع فعلی

مسئله ٣٥ — رجوع فعلی اوچ وجه اوزره اولور .

١ — مغصوبدن حق مالکی قطع ایدن برفعل ایله اولورکه موصی بهك اسمی دکیشهجك برصورت دیکره تحویل اولنمسندن عبارتدر مثلا وصیت اولنان دمیری قلیج ویا باشقه برآلت یاپمق وقماشی بیچوب دیکمك وبغدایی اون ایتمك ویا دیکر بغدای ویا آرپه ایله قاریشدیرمق کبی .

اما قیون ویا دوهیی مجرد بوغازلامق ایله رجوع فعلی حاصل اولور چونکه بوصورتده اسم دکیشمیورسهده استبقای ملکه

دلالت بولونیور زیرا تحلمك موصینك وقت وفاتنه‌قدر بقاسی نادردر .

۲ — موصی بهده مانع تسلیم اوله‌جق برشی زیاده‌سیله اولور مثلا وصیت اولنان عرصه‌ده بنا احداث ایتمك واراضیده اشجار ویا کروم غرس ایلك کبی اما خانه‌نك بناسنی هدم ایتمك وترلایه سبزه اکمك رجوع دکلدر .

۳ — زوال ملکی موجب اولان بیع ویاهبه کبی برتصرف ایله اولور ایـدی موصی طرفندن بعدالوصیه بویله برتصرف وقوعبولوب مؤخراً شرا ویاهبه‌دن رجوع طریقیله تملك ایتمش اولسه وصیتك حکمی عودت ایتمز .

اما موصی بهی اجاره ویا اعاره ایتمك کذلك تعیین اولنان وصی‌یی عزل ایلك رجوع دکلدر . بوصورتده دیکر وصی تعیین ایتمکسزین وفات ایدرسه حاکم طرفندن نصب اولنه‌جق وصی واسطه‌سیله تنفیذ وصیت اولنور .

مسئله ۳۶ — دیلسزك اشارت معلومه‌سیله وصیت ایتمسی صحیح اولدیغی کبی برعلتدن طولانی لسانی طوتولوبده تکلمه مقتدر اولمیان کیمسه‌نك‌ده اشارت معلومه ایله وصیت ایتمسی صحیح اولور آنجـق مزبورك صوکره‌دن لسانی آچیلورسه وصیت سابقه‌یی اعاده ایتمسی اقتضا ایدر اکر اعاده ایتمزسه رجوع ایتمش عد اولنور چونکه ضرورةً جائز اولان شی ضرورت قدی ایله تقدیر اولنور .

فصل سادس

وصیتك بطلانی ایجاب ایدن ویا ایتمین شیلر بیاننده‌در

مسئله ۳۷ — موصینك حال حیاتنده کندی صنعی اولمیه‌رق موصی‌بهك اسمی تغیر ایتسه وصیت بلا رجوع باطل اولور مثلا وصیت اولنان اوزوم قورویوب زبیب اولسه یاخود یمورطه پلیچ اولسه وصیت سابقه‌نك حکمی قالماز . اما موصینك وفاتندن صوکره بویله بر تغیر وقوعی وصیته خلل کتیرمز .

مسئله ۳۸ — وصیتدن صوکره موصی اولان کیمسه‌یه جنون ویا عته عارض اولوب آلتی آی قدر امتداد ایتدکدن صوکره وفات ایتسه وصیت باطل اولور (تنویر الابصار)

مسئله ۳۹ — بر کیمسه فلان کیمسه‌دن آله‌جغم بولنان شوقدر غروش تحصیل اولنوب ده آنکله فلان محلده بر مکتب یاپلسون ویاخود فلان فقیره ویرلسون دیه وصیت ایلسه ثلث مالی مساعد اولدیغی صورتده دین مزبور تحصیل اولنورسه وصیت واقعه تنفیذ اولنور اکر مدیون مفلساً وفات ایدرسه وصیت باطل اولور

مسئله ٤٠ — مریض اولان کیمسه برشیئی بر قادینه وصیت ویا هبه ایتدکدن صوکره مزبوره‌یی نکاح ایتسه وصیت وهبه باطل اولور .

شرح — زیرا وقت وفاتنده وارث اوله‌جق بر کمسنه‌یه تبرع ایتمش اولیور بوایسه دیکر وارثلرك اجازتنه توقف ایدر . مرض موت حالنده هبه‌دخی وصیت حکمنده اولوب مابعدالموته

مضافدر بناءً عليه استغراق دين صورتنده باطل وعدم استغراق حالنده ثلث اموالدن افرازاولنور امادين قليل ايسه ثلث اموالندن معتبردر اهـ.

اما اقرار بالدين وقوعندن صوكره مقرلهايي نكاح ايتسه اقرار باطل اولماز .

شرح — چونكه مقرلهك وقت اقرارده وارث اولمامسی شرطدر مقرك وقتوفاتنده برسبب حادثايله وارث بولنمسی ضرر ويرمز بناءعليه رقيت واختلاف دين كبی برمانع وراثت بولندقده اولاده اقراردين صحيح اولور لكن مؤخراً او مانع زائل اولوبده وراثت تحقق ايدهجك اولورسه اقرارك حكمی قالماز زيرا وقت اقرارده بنوت بولنمسی تهمت ايثار ايراثندن خالی دكلدر ايشته بوكا بناءً ذكر اولنان سببی حادث قيديله تقييد ايديورز اهـ.

مسئله ٤١ بركيمسه برخانه اشترا ايدوب بركمسنهيهوصيت ايدهرك مصراً علی الوصيه وفات ايتدكدنصوكره مذكور خانه موصی لهه تسليم اولندقده برشفيع ظهور ايدوب اللندن آلمش اولسه موصیله متوفانك تركهسنه رجوع ايله ثمنی آلور .

اما برمستحق ظهورايدوبده اللندن آلهجق اولسه اووقت تركهيه رجوع ايدهمز چونكه بوصورتده موصی غيرك مالنی وصيت ايتمش اولهجغندن وصيتی باطل اولور .

مسئله ٤٢ — تكلمه مقتدر بولنان بركيمسهيه خطاباً ثلث مالكی فلانوفلان وجوهخيره وصيت ايت دنيلدكده لساناً

برشی سویلیوب باشیله ویا الیله ایتدم دیه اشارت ایلسه وصیت ایتمش اولماز . چونکه اشارتله حکمك ثبوتی ضرورت حالنه مخصوصدر .

مسئله ٤٣ — برکیمسه محل معینه برچشمه ویا مکتب انشاسنی وصیت ایدوبده اومحله انشاسی ممکن اولمسه وصیت باطل اولماز بلکه اورایه اك یقین بولنان محل مناسبده احداث اولنور

مسئله ٤٤ — برکیمسه وارثلرینه (فلان کمسنه‌یه دینم واردر هرنه مقدار بیان ایدرسه تصدیق ایدیکز) دیسه مالنك ثلثی مقدارنجه تصدیق اولنه بیلور .

شرح — بونك دلیلی استحسان اولوب اصل دین اقراریله مقداریده وصیت طریقیله ثابت اولور .

اکر موصی وارثلرینه بویله برامر ویردیکی حالده ثلث مالنی برکمسنه‌یه وصیت ایتمش اولورسه حاکم شرع طرفندن ترکه‌نك ثلثی موصی لهه وثلثانی ورثه‌یه عزل وافراز اولنور ـ چونکه ثلث مالده وصیت وثلثانده میراث حقوق معلومه‌در مقرلهه عائد اولان شی ایسه دین معلوم قبیلندن اولمدیغی جهتله حق معلومه مزاحم اوله‌ماز ـ .

بعده هرفریقه بیلدیککز مقدارده تصدیق ایدیکز دینور . وموصی لهك حصه‌سندن اقرار ایلدیکی مقدارك ثلثی ، اورثه‌نك حصه‌سندن اقرار ایتدکاری مقدارك ثلثانی اخذ اولنوب مدعی اولان کمسنه‌یه ویریلور فضله قالیرسه کندیلرینه تملیك اولنور . چونکه فریقك هربری طرفندن برمقدار دین اقرار اولندقده ترکه‌دن حصه‌لرك هربرنده شایع بردین بولندیغی ظاهر اولمغله اللرنده کی

مال موجود حسابنجه تسویه اولنمسی لازم کلور. مثلا ترکه‌نك مجموعی ۹۰۰ آلتون اولدیغی تقدیرده موصی‌له مقدار دینك ۱۵۰ التون، ورثه ۳۰۰ التون اولمسنی تصدیق ایتسه ثلثدن ۵۰ وثلثاندن ۲۰۰ التون افراز اولنه‌رق مدعی‌یه ویریله‌جکندن موصی‌لهه (۲۵۰) وارثلره (۴۰۰) آلتون قالور. اما ترکه اوچیوز التوندن عبارت اولدیغی تقدیرده شومنوال اوزره اقرار واخراج واقع اولسه موصی‌لهه اللی آلتون قالیر، وارثلره برشی قالماز، ینه بوتقدیره کوره اقرار عکسی صورتله واقع اولسه موصی‌لهه برشی قالمیوب وارثلره یوز آلتون قالیر دائن دخی تماماً ایکی یوز آلتون آلیر.

تنبیه — اکر مدعی اقرار واقعه قانع اولمیوب دینك دها زیاده اولمسنی ادعا ایدرسه ورثه ایله موصی‌له بتاته دکل عدم علمه تحلیف اولنورلر چونکه تحلیف مزبور غیرك فعلی یعنی مدعی ایله متوفی بیننده جاری بر معامله اوزرینه اوله‌جغندن بتات اوزرینه اوله‌ماز.

مسئله ٤٥ — متوفانك ترکه‌سی اوغللری بیننده تقسیم اولندقدن صکره آنلرك بری پدرلرینك ثلث مالنی بر کمسنه‌یه وصیت ایتمش اولدیغنی اقرار ایتسه صحیح اولوب یالکز کندی حصه‌سندن بر ثلث اقراز اولنه‌رق موصی‌لهه ویریلور. مثلا ایکی برادر پدرلرینك ۱۵۰ التوندن عبارت ترکه‌سنی مناصفه وجهله تقسیم ایتدکدن صکره بر کیمسه‌نك پدرلری طرفندن ثلث مال کندیسنه وصیت اولندیغنی ادعا ایتمسی اوزرینه آنلرك بریسی تصدیق ایلسه آنك حصه‌سندن (۲۵) آلتون اول کیمسه‌یه ویریلور.

ثمره — مقتضای قیاس امام زفر رحمه‌الله حضرتلرینك دیدیکی کبی مقرڭ نصف حصه‌سی ویرلمکدر . چونکه ورثه‌نك ایکی وارثه انحصاری تقدیرنده برینك وصیت مزبوره‌یی اقرار ایتمسی دیکر بر برادرك وجودینی اقرار کبی موصی لهك کندوسنه مساواتنی اعتراف دیمك اولور بو ایسه النده‌کی حصه‌نك تنصیفنی مقتضیدر منکرك النده‌کی مال تلف حکمنده اولوب ایکیسنك‌ده نقصان نصیبنه بادی اولور . فقط دلیل استحسان بونك خلافنه دالدر زیرا مقر اقرار مزبور ایله موصی لهه جمیع ترکه‌ده شائع بر ثلث اقرار ایتمش اولور لکن اقراری یالکز کندی حقنده معتبر اولوب حصه‌سنك ثلث مقداری افراز اولنمق لازم کلور .

برده اکر نصفنی آله‌جق اولسه دیکر وارثك‌ده اقرار ایتمسی محتمل بولندیغندن آنك حصه‌سندن دخی بر نصف آله‌رق حقی ثلثی تجاوز ایتمش اولور

اما وارثلرك بری ترکه حقنده ادعا اولنان دینی اقرار ایتسه اقرار ایتمش اولدیغی دین کندی حصه‌سنی مستغرق اولورسه کاملاً ویرمسی لازم کلور چونکه دین میراثه تقدم ایدر بناءً علیه مقر مزبور النده‌کی حصه‌یه دائنك کندندن احق اولمسنی اعتراف ایتمش اولور وصیت ایسه بویله اولمیوب موصی لهك ترکه‌دن آله‌جغی شیئك ایکی مثلی وارثه ویرلمك اقتضا ایدر

مسئله ٤٦ — وصیت شرط فاسد ایله باطل اولماز . مثلا فلان قادینه نفسنی آخره تزویج ایتمامك شرطیله ثلث مالمدن شو قدر غروش ویرلسون دیه وصیت اولندقده وصیت صحیح وشرط مذکور لغودر

بو حالده موصی لها نفسنی برینه تزویج ایاسه دخی موصی بهی آلمغه استحقاقی اولور .

مسئله ٤٧ — موصی ایله موصی لهك دین ومذهبجه متحد اولملری شرط دکلدر بناءً علیه ولو دیکر دولت تبعه‌سندن اولوب مستأمن صفتیله دار اسلامده بولنان غیرمسلمك مسلمه وصیتی صحیح اوله‌جغی کبی مسلمك‌ده غیرمسلمه وصیت ایتمسی صحیح اولور یالکز موصی‌له اولان غیر مسلم اجنبی مملکتنده اقامت ایدنلردن اولمامیدر چونکه بویله اولورسه موصینك وارثلری اجازت دخی ویرسه‌لر وصیت معتبر اولماز

اما دولت علیه تبعه‌سندن بر شخص ترك تابعیت ایتمیه‌رك موقتاً اجنبی مملکتنده بولنسه بونك حقنده وصیت صحیح اولور .

مسئله ٤٨ — دار اسلامده وارثی بولنمیان بر مستأمن جمیع اموالنی بر کیمسه‌یه وصیت ایلسه ممالك اجنبیه‌ده‌کی وارثلرینك اجازتنه حاجت اولمیه‌رق شو وصیت صحیحدر اما مالنك بر ثلث ویا ربعنی وصیت ایتسه مقدار مزبور موصی لهه ویرلدکدن صوکره باقیسی بر تصرف صحیحه بناءً مستحق بولنمدیغندن محضا آنك حقوقنه رعایةً وارثلرینه رد وارسال اولنور .

مسئله ٤٩ — وصایاده تعلیق معتبردر . مثلا بر جانبه سفر قصد ایدن کیمسه شاید اوراده وفات ایدرسه‌م یاخود مریض اولان کیمسه اکر بو خسته‌لقدن وفاتم وقوع بولورسه ثلث اموالمدن فلان کمسنه‌یه شو قدر غروش ویریکز یاخود شو مقدار پاره صرف ایدوب فلان محلده بر چشمه یاپیکز دیه

وصيت ايلدكده اكر معلق عليه اولان وفات وقوعبولورسه وصيت واقعه تنفيذ اولنور والاباطل اولور .

مسئله ٥٠ — ذات زوج اولان برقادين تجهيز وتكفين ودفن خصوصنه دائر ثلث اموالندن برمبلغ تعيين ايلسه معتبر اولماز چونكه مصارف مزبوره زوجى اوزرينه قادينلركده واجب اولديغندن موصيه‌نك تركه‌سندن افراز اولنه‌ماز اماسائر نوع وصيتلرى معتبر اولور .

فصل سابع

وصايانك تنفيذ وتقسيمى بيانند‌ه‌در

مسئله ٥١ — موصى به وارثلرك يدنده وديعه حكمنده‌در بناءً عليه بلاتعدى هلاك اولدقده ضمان لازم كلمز اما ولوموصى لهك قبولندن اول وارثلر آنى استهلاك ايتمش اولورلرسه ضامن اولورلر .

مسئله ٥٢ — موصى وصيت ايتديكى برشيئى اشارت ويا تخصيص ايله تعيين ايلدكدن صكره آنك مقدارينى ذكر ايلسه وصيت واقعه اشارت اولنان وياتخصيص ايديلن شى حقنده منعقد اولور . تعيين مقدارده‌كى خطايه اعتبار اولنماز . مثلا بركيمسه بو چكمجه‌ده موجود اولان نقد اقچه‌مى كه بشبيك غروشدن عبارتدر. وفاتمدن صكره فلان كمسنه‌يه ويريكز ديه وصيت ايلسه چكمجه درونند‌ه اون بيك غروش اقچه ايله برمقدار ذيقيمت مجوهرلردخى ظهورايتسه كاملاً موصى له اولان كمسنه‌يه ويريلور.

کذلك ثلث اموالم که اون بیك غروشدن عبارتدر فلان و فلان جهت خیره صرف اولنسون دیدکده ثلث مذکور اللی بیك غروش دخی اولسه تماماً اوجهتلره صرف اولنور.

اما فلان کیمسه‌یه ترکه‌مدن بیك غروش ویرلسون که شو مقدار اقچه مالمك ثلثیدردیه وصیت ایلسه ترکه‌نك ثلثی ایکی بیك غروش اولدیغی تقدیرده دخی موصی لهه یالکز بیك غروش ویریلور.

مسئله ٥٣ — بر موصی طرفندن ایکی کیمسه‌یه وصیت اولندقده آنلرك بریسی اهلیتنه مبنی وصیته داخل اولمشکن مؤخراً فقدان شرط ویا زوال اهلیت حسبیله خروج ایتسه اونك حصه‌سی دیکرك حصه‌سنه ضم ایدلمز. مثلا

موصینك وقت وفاتنده فقیر بولنمسی شرط قلنان موصی‌له وقت مزبورده غنی ظهور ایتسه یاخود موصی‌له بولنان ایکی کیمسه‌نك بریسی موصیدن اول وفات ایلسه ویا وصیتی رد ایتسه دیکر موصی‌له یالکز کندیسنه اصابت ایدن حصه‌یی آلور.

اما فقدان اهلیت ایله وصیته رأساً داخل اولمیان موصی لهك حصه‌سی دیکرك حصه‌سنه علاوه ایدیلور مثلا موصی لهلردن بریسنك حین وصیتده میت ویا غیرموجود اولدیغی تبین ایلسه مذکورك استحقاقی اوله‌میه‌جغندن دیکرینه مشارکت ومزاحمه وقوع بولماز بناءً علیه وقت وصیتده موجود وبرحیات اولان موصی‌له موصی بهك تمامنی آلور.

مسئله ٥٤ — برکیمسه وارثی ویا قاتلی بولنان برشخص ایله

دیکر کمسنه‌یه وصیت ایتمش اولسه اول کمسنه موصی بهك تمامنی دکل نصفنی آله‌بیلور .

چونکه وارث ایله قاتل دخی اساساً وصیته اهل اولوب عدم اجازت ایله ساقط اولورلر .

اما بویله بر اقرار دین وقوعبولسه بالکلیه بطلاننه حکم اولنور زیرا اقرار اخبار قبیلندن اولمسنه مبنی شخص اجنبی حقنده صحتی التزام اولنسه خبر ویریلن دین مشترکك ثبوتنه حکم اولنمق لازم کلیر بوحالده اوشخصك آله‌جنی هرشیده وارثك‌ده حق مشارکتی بولنور .

مسئله ٥٥ — بر کیمسه‌نك وصیت مرسله‌سی مثلا بیك غروش وصیتی اولدیغی حالده حین وفاتنده ترکه‌سنك بر مقداری عین اولوب باقیسی بر طاقم دیون ثابته‌دن عبارت اولسه نظر اولنور :

اکر عینك ثلثی موصی به اولان مبلغه وفا ایدرسه وصیت واقعه آندن افراز ایدیلور .

واکر ثلث مزبور موصی بهه وافی دکلسه عین موجودك ثلثی افراز اولندقدن صکره وصیتك باقیسی دیون تحصیل اولندقجه تحصیل اولنان مبلغك ثلثی افراز ایدیله‌رك بو وجهله اکمال اولنور .

مسئله ٥٦ — مکتب یاپمق وقیو قازمق کبی وجوه خیرك برینه تخصیص اولنان مبلغدن فضله قالان مقدار موصینك وارثلرینه ویریلور .

مکر آنك‌ده وجوه خیره صرف ایدلمسی کندی طرفندن

تصریح ایدلمش اولسه بو صورتده مقدار باقی دخی وصینك تنسیب ایده‌جکی جهت خیریه‌یه صرف ایدیلور .

مسئله ٥٧ — فلان بلده ویا قبیله‌نك اعمالری ویا یتیملری کبی عجز و احتیاجی مشعر بر تعبیر ایله کندولرینه وصیت وقوعبولان کیمسه‌لر اکر محصور ایسه‌لر کرك غنی وکرك فقیر اولسونلر جمله‌سی علی السویه وصیته کسب استحقاق ایدرلر . اکر محصور دکللر ایسه غنی اولانلر خارج قالور بو صورتده وصی آنلرك فقیرلرندن دیله‌دیکی کیمسه‌لره توزیع وصیت ایدر .

اما فلان بلده ویا محله‌نك کنجلری ویا عالملری یاخود فلان مکتبك شاکردلری کبی مشعر احتیاج اولمیان بر عنوان ایله وصیت ایدیلورسه بنه باقیلور . اکر موصی له اولان صنف محصور ایسه‌لر غنی و فقیر هر بری وصیته داخل اولورلر . واکر محصور دکللر ایسه وصیت باطل اولور .

تقریر — بلا تعیین اغنیایه وصیت دخی باطلدر . چونکه عدم محصوریتلرینه مبنی تملیك قابل اولمدیغی کبی تعبیرده احتیاجی اشعار بولنمدیغی جهتله تصدقه‌ده حمل اولونه‌ماز .

اما غنی وفقیرا کل ایتسون دیه تعمیم صورتیله وقوعبولان وصیت صحیح اولوب فقرایه تخصیص اولنور . غنی اولان کیمسه بوندن دانتفاع ایده‌مز . نصل که ثلث اموالم وصیتدر دیه غنی وفقیر قیدی ذکر اولنمیه‌رق وقوعبولان وصیت دخی یالکز فقرایه صرف ایدیلور . زیرا بو نوع وصیت کرك عامه کرك مطلقه اولسون تملیك صورتیله اولمدیغندن تصدق قبیلندن اولور .

صدقه ایسه غنی اولانه حرامدر . موصینك وفاتندن صوكره هبه عد اولنمق امكانی‌ده یوقدر .

واقعا هبه صدقه لفظیله‌ده اوله‌بیلور . فقط حال حیاتنده واهب كندیسی تملیك ایتمك صورتنده‌در .

فقهانك غنی‌یه صدقه‌هبه ، فقیره هبه‌صدقه‌در كلاملری بوكا محمولدر .

فصل ثامن

منافعه دائر وصیت بیاننده‌در

مسئله ٥٨ — بر خانه‌نك كرك مؤبد وكرك موقت صورتیله سكناسنی بر كیمسه‌یه وصیت ایتمك صحیحدر . اوحالده باقیلور .

اگر موصینك باشقه مالی اولوب‌ده اوخانه‌نك قیمتی ثلث اموالندن خارج اولورسه خانه كاملاً موصی‌لهه تسلیم اولنور .

واگر موصینك باشقه مالی یوق ایسه موصی‌له ایله وارثلر لأجل السكنی خانۀ مذكوری اثلاثاً تقسیم ایدرلر یاخود زماناً مهایات صورتیله آنده ساكن اولورلر .

تنبیهات

١ — تقسیم صورتنده وارثلر اللرنده‌كی ثلثان حصه‌یی آخره صاته‌مزلر زیرا موصینك دیگر مالی ظهور ایدوب ده موصی‌لهك بتون خانه‌ده سكنایه كسب استحقاق ایتمسی محتمل اولدیغی كبی آنك النده‌كی حصه‌نك خراب اولمسیله وارثلرك

اللرنده‌کی حصه‌یه مزاحمه ایتمك حقی‌ده جائزدر بیع مذکور آنك حق سکناسنی ابطاله مؤدی اوله‌بیله‌جکندن تجویز ایدلمز .

٢ — سکناسی وصیت اولنان خانه‌نك کندی قیمتی معتبردر . چونکه اعیاندن مقصود منافعدر . ایمدی منافع مستحقه اولوب‌ده عین موصی به ملك وارث اوزره باقی اولدیغی صورتده منفعتی اولمیان عین منزله‌سنه تنزیل اولنور بناءً علیه رقبه‌سی وصیت ایدلمش کبی اولوب آنك قیمتنه نظر اولنمق اقتضا ایدر .

٣ — اطلاق اوزره سکنا وصیتی تأبیده حمل اولنور بر قاچ سنه دینلدکده اوچ سنه اعتبار ایدیلور .

٤ — خانه‌نك غله‌سی‌ده وصیت اولنمق صحیحدر بو حالده مذکور خانه‌نك قیمتی ثلثدن خارج اولمازسه خانه دکل غله تقسیم اولنور .

مسئله ٥٩ — موقت صورتده سکناسی وصیت اولنان برخانه‌نك مدتی تمام اولدقده ، کذلك کندیسنه مؤبداً بر خانه‌نك سکناسی وصیت اولنان کیمسه وفات ایتدکده خانه همان موصینك وارثلرینه تسلیم ایدیله‌جکی کبی اکمال مدت ایتمزدن اقدم دخی وفات ایتسه ینه آنلره تسلیم اولنور زیرا موصی منفعت سکنایی موصی لهه خاص اولمق ایجاب اوزره ترك ایتمش اولمغله منفعت مزبوره آنك وارثلرینه انتقال ایده‌مز .

مسئله ٦٠ — کندیسنه برخانه‌نك سکناسی وصیت اولنان کیمسه اوخانه‌یی بدل مقابلنده آخره ایجار ایده‌مز . چونکه هر عقد معاوضه‌نك مقتضاسی اولان مساوات بین العوضینی تحقیق ایچون ایجار ایله تملیك اولنان منافعده صفت مالیت احداثی معتبردر

احداث مذكوره اهليت وولايت ايسه آنجق منافع مذكوره‌یی خانه‌نك ملك رقبه‌سنه تبعاً ياخود برعقد معاوضه التزامنه بناءً تملك ايدن كيمسه‌يه خاصدر .

بناءً عليه مالك ايله مستأجر آخره ايجار ايده‌بيلورلر منفعت سكنايه بلا عوض وملك رقبه‌دن مجرد اوله‌رق تملك ايدن موصی‌له آنی عوض مقابله‌سنده تمليك ايده‌مز .

مسئله ٦١ — كنديسنه بر خانه‌نك غله‌سی وصيت اولنان كيمسه اوخانه‌ده ساكن اوله‌ماز زيرا غله ايله سكنی بيننده فرق واردر چونكه موصينك بر دينی ظهور ايتسه وارثلر غله‌يی استرداد ايله تأديهٔ دين ايده‌بيلورلر سكنی كبی منافعك عيناً استيفاسی صورتنده ايسه ادای دين امكانی قالماز . بناءً عليه موصی‌لهك اقچه‌دن عبارت اولان غله‌يه استحقاقی اولمغله نفس منفعتی استيفا ايده‌بيلمسی لازم كلمز .

مسئله ٦٢ — بركيمسه بغچه‌سنك ثمره‌نی ، ميوه‌لرينی بركيمسه‌علی الاطلاق وصيت ايتمش اولسه وفاتنده مذكوربغچه‌ده ميوه موجود اولورسه موصی‌لهه ياليكز اونلر ويريلور . مؤخراً حاصل اوله‌جقلره شمولی اولماز اكروقت وفاتنده ميوه موجود دكل ايسه دليل استحسانه بناءً مستقبلاً حصول بوله‌جقلره مصروف اولور ايكی صورتده دخی بغچه‌نك قيمتی ثلث اموالدن خارج اولمق شرطدر . اماوصيت مذكوره‌ده دوام وتأبيد قيدی زياده ايدلمش اولورسه كرك حالاً موجود اولان وكرك زمان استقبالده وجود بولان ميوه‌لره شامل اولور .

مسئله ٦٣ — بر كيمسه باغچه‌سنك غله‌سنى وصيت ايتمش اولورسه حالاً موجود ميوه ايله مستقبلاً موجود اوله‌جق ميوه‌لره شامل اولور چونكه غله‌نك على الاطلاق محصول ارضده استعمالى متعارفدر ثمره ايسه عرفاً موجوده خاص اولوب دوام وتأبيده دال برقيده مقارن اولمدقجه ايلروده حاصل اوله‌جغنه تناول ايتمز .

مسئله ٦٤ — بر كيمسه قويونلرينك سودينى ويا قوزولرينى وصيت ايلسه هر حالده وقت وفاتنده موجود اولانلره منحصر اولور .

تقرير — بو مسئله‌ده دوام وتأبيد قيدينى ذكر ايتمك برشيئى مفيد دكلدر چونكه موجود اولميان سود ويوك وتحقق ايتمين حمل عقود شرعيه‌نك بريله تمليك ايدلمك مشروع دكلدر بناءً عليه بوكبى شيلره عقد وصيت ايله‌ده استحقاق وتملك ممكن اولماز .

اشياء مذكوره‌نك موجودى ايسه هرعقد شرعى ايله اصله تبعاً تملك اولنمسنه مبنى عقد وصيت ايله‌ده تمليكى صحيح اولور .
اما ثمره وغله حقنده اجاره ومساقات كبى عقد شرعى جاريدر بناءً عليه آنلرك هنوز معدوم اولانلرى ده تمليك اولنه بيلور وصيت صورتيله تمليك اولنملرى اولويت طريقيله صحيحدر .

مساقات — برطرفدن اشجار ديكر طرفدن تربيه اولنق وحاصل اولان ميوه بينلرنده تقسيم اولنمق اوزره بر نو شركتدر .

فصل تاسع

وصایای مفیده بیانده‌در

مسئله ٦٥ — برکیمسه ثلث اموالنی برکمسنه ایله فقرایه وصیت ایتسه ثلثك نصفی اول کمسنه‌یه نصف دیکری فقرایه ویریلور .

تقریر — زیرا طاقمیله فقرا صنفی اوکمسنه‌یه مقابل قلنمق مقصدك بویله اولمسنه دلیل اولور .

بررأیه کوره اثلاثاً تقسیم اولنور چونکه فقرا صیغهٔ جمع اولوب مواریث و وصایایه دائر جمع صیغه‌لرینك اقلی ایکی فرددن عبارتدر اما برکمسنه ایله فقرا ومساکینه وصیت صورتنده رأی اوله کوره اثلاثاً ، ثانی‌یه کوره اخماساً تقسیم اولنور .

تنبیه — فقرا ومساکینه وصیت اولنان اموالی وصی یالکز برفقیره صرف ایده‌بیلور بر رأیه کوره لااقل ایکی کیمسه‌یه صرف اولنمق لازمدر . اما فقرادن برجماعته اشارتله بونلره وصیت ایدرم دینلدیکی صورتده بالاتحاد جمله‌سنه تقسیم اولنور تعیین شخص ایدلمیه‌رك استانبول فقراسنه وصیت اولنان مبلغك اسکدار فقراسنه اعطا اولنمسی بررأیه کوره جائزدر جواز مذکور فتوی ایله تأیید اولنمش ایسه‌ده افضل اولان تصریح اولنان بلده فقراسنه ویرلمکدر .

مسئله ٦٦ — موصی مالندن بیك غروش زیده وبیك غروش خالده وصیت ایلدکدن صوکره بکره‌ده سنی آنلره تشریك ایتدم دیسه بکر آنلرك آله‌جغی مقدارك ثلثنی آلمغه کسب

استحقاق ایدر . بناءً علیه موصی به اولان ایکی بیك غروش اوچی بیننده بروجه مساوات تقسیم اولنور .

اما زیده بیك وخالده بشیوز غروش وصیت ایتدکدن صوکره بکره سنی آنلره تشریك ایتدم دیسه بکر هرموصی بهك نصفنی آلور .

شرح — صورت اولاده اولکی شخصلره وصیت اولنان مقدارده تساوی بولنمسنه مبنی تشریك لفظی معنای اصلیسی اولان بین الشرکا مساوات اوزره تملیکه حمل اولنوب اشخاص ثلاثه‌نك هر بری دیکرلرینه مساوی اولمق اقتضا ایدر .

صورت ثانیه‌ده ایسه موصی بهلر بیننده تفاوت بولندیغندن معنای اصلی‌یه تماماً رعایت ممکن اوله‌میور بناءً علیه شخص ثالثك اولکیلرك هر برینه تعیین اولنان مبلغده مساوی اولمسنه حمل اولنور .

مسئله ٦٧ — موصی طرفندن برکیمسه‌یه سدس مال وصیت ایدلدکدن صوکره ثلث دخی وصیت ایدلسه اجازت ورثه لاحق اولسه‌ده ثلثدن زیاده ویرلمز زیرا سدس مذکور ثلثده داخل اعتبار اولنور .

مسئله ٦٨ — موصی سدس اموالم فلان کیمسه‌نك اولسون سوزینی تکرار ایتمش اولسه موصی لهه یالکز برسدس ویریلور چونکه معرفه اوله‌رق ذکر اولنان اسم ینه معرفه اوله‌رق اعاده اولندقده ثانینك مدلولی اولك عینی اولور .

(تنبیه) شو ایکی مسئله‌نك هیچ برنده مجلسك اتحاد واختلافنه اعتبار اولنماز .

مسئله ٦٩ — درهم ودینار ویا قیون ویاخود بر نوعدن اولان قویونلرینك ثلثنی وصیت ایدن کیمسه جنس وصیتده موجود اولان نوع موصی بهك ثلثانی تلف اولدقدن صوکره وفات ایتسه ثلث باقی ثلث ترکه‌دن خارج اولدیغی حالده تماماً موصی لهه ویریلور .

نوع واحددن اولان مکیل وموزون دخی بویله‌در .

اما قیمتجه متفاوت اولان آت ودوه ویا قویونلرینك ثلثنی وصیت ایدوبده ثلثان تلفندن صوکره وفات ایلسه ثلث اموالی مساعد اولسه‌ده یالکز باقینك ثلثی ویریلور .

مسئله ٧٠ — برکیمسه ثلث مالنی برکمسنه‌یه وینه ثلث مالنی دیکر کمسنه‌یه آیری آیری وصیت ایدوبده وارثلر مجیز اولمسه‌لر ثلث بینلرنده تنصیف اولنور .

واکر مالنك ثلثنی برکمسنه‌یه سدسنی دیکر کمسنه‌یه وصیت ایدوب وارثلر مجیز اولمسه‌لر ثلث مالی ایکیسی بیننده اثلاثاً تقسیم اولنور .

واکر ثلثنی برکمسنه‌یه ونصفنی ویاثلثانی یاخود جمیع اموالنی دیکر کمسنه‌یه وصیت ایتمش اولدیغی حالده وارثلر مجیز اولمازلرسه مناصفه اوزره تقسیم اولنور .

تقریر — چونکه عدم اجازت ایله ثلثه زائد اولان مقدارك وصیتی ساقط ولغو اوله‌جغی جهتله حکماً ایکیسنه‌ده آیری آیری ثلث مال وصیت ایدلمش اولور بوصورتده ایسه ثلث مزبور بینلرنده تنصیف اولنمق اقتضا ایدر .

صورت اولاده مخرج مسئله (٣) اولوب وصيت ايچون افراز اولنان سهم موصى‌له‌اولان كمسنه‌لر بيننده بروجه مذكور تقسيم اولنه‌بيلمك ايچون شو مخرج بشه ضرب اولنور بعده حاصل ضرب اولان (٩) سهمك آلتيسى وارثلره ايكيسى موصى‌له بالثلث اولانه وبرى‌ده موصى له بالسدس اولانه اعطا قلنور .

صورت ثانيه‌ده مخرج مسئله (٣) اولوب (٢) يه ضرب اولنور وحاصل ضرب اولان (٦) سهمك دردى وارثلره وبر سهمى‌ده موصى‌له اولانلره ويريلير اما وارثلر مجيز اولدقلرى تقديرده كسرلر عدد صحيحى تجاوز ايتمديكى صورتلرده موصى لهلرك هر برينه وصيت اولنان مبلغ تماماً ويريلور مثلا موصى‌له بالسدسه سدس موصى‌له بالنصفه نصف وهكذا ويرلمك اقتضا ايدر .

اكر ايچلرندن برينه ثلث ديكرينه جميع اموال وصيت ايدلمش اولورسه اولوقت تركه‌نك تمامى بينهمادة بطريق المنازعه تربيع اولنور يعنى ارباعاً تقسيم اولنوب بر ربعى موصى‌له بالثلث اولانه ارباع ثلاثه ايسه موصى‌له بالكل اولانه ويريلور .

تقرير — چونكه ثلث ماله نسبةً اجازت ورثه‌نك حكمى اولميه‌جغندن ثلث مزبور ايكيسى بيننده تنصيف اولندقدن صكره موصى له بالثلث ثلثانك انجق بر ربعنى ادعا ايده‌بيلور باقيسى بلا منازع موصى‌له بالكل اولانه عائددر .

ايدى ثلثان (٨) سهم قلندقده (٦) سهم موصى‌له بالكل اولان شخصك اولوب قالان (٢) سهم حقنده وقوعبولان منازعه

ومزاحمه تنصیف ایله قطع اولنور بناءً علیه موصی‌له بالکل بر سهم‌ده بوندن آله‌جغی جهتله درت سهم دیمك اولان ثلثدن اولجه آلمش اولدیغی ایکی سهمله برابر احراز ایلمش اولدیغی سهامك مجموعی تمام طقوزه بالغ اولور موصی له بالثلث دخی ثلث مالك نصفی اولان ایکی سهمی اولجه وثلثانك نصف ربعی دیمك اولان بر سهمی شمدی آلمسنه مبنی مجموعی اون ایکی سهمدن عبارت بولنان ترکه‌نك ربعنی آلمش اولیور .

مسئله ٧١ — وارثلر مجیز اولمدقلری حالده موصی‌له بالاکثرك موصی‌له بالثلثدن زیاده حصه آله‌بیلمسی عندالامام شو اوچ صورتده‌در

برنجی صورت — محابات یعنی برمالك قیمت حقیقیه‌سندن نقصان فاحش ایله بر کیمسه‌یه بیع اولنمسی وصیت ایدلمسی صورتیدر .

مثلا برکمسنه ٣٠ آلتون قیمتنده اولان قلیجنی ١٠ آلتون مقابله‌سنده زیده و ٦٠ آلتون قیمتنده اولان آتنی ٢٠ آلتون مقابله‌سنده عمروه بیع ایدلمسنی وصیت ایلدکده حین وفاتنده بونلردن بشقه مالی اولمیوب وارثلرده مجیز اولمسه‌لر زیده ٢٠ وعمروه ٤٠ آلتون وصیت ایتمش اولمسنه مبنی ثلث مالی اولان ٣٠ آلتون بو ایکی کیمسه‌یه اثلاثاً تقسیم اولنور یعنی مذکور قلیج زیده ٢٠ آلتونه بیع اولنوب قیمت حقیقیه‌سندن ١٠ آلتون وصیت نامنه تنزیل اولنور آت دخی عمروه ٤٠ آلتونه بیع اولنه‌رق ٢٠ آلتون وصیته رعایةً ترك ایدیلور .

ایکنجی صورت سعایه یعنی معتق‌البعض اولان برعبدك حصهٔ

باقیه‌یی ادا ایتمسی صورتیدر مثلا بریسی ۳۰ دیکری ٦۰ آلتون قیمتنده بولنان کوله‌لرینی مرض موتنده اعتاق ایدن کیمسه‌نك بونلردن بشقه مالی ظهور ایتمیوب وارثلردخی مجیز اولمسه‌لر کوله‌لرك برینه ثاث دیکرینه ثلثان وصیت ایدلمش دیمك اوله‌جغندن ثلث مال بینهماده اثلاثاً تقسیم اولنور .

بناءً علیه عبد اولك ثلثی اعتاق اولنوب قیمتندن باقی قالان ۲۰ آلتون ایچون سعی ایتمسی ، ثانینك ده ثلثانی اعتاق اولنوب بقیهٔ قیمت اولان ٤۰ آلتون ایچون سعی ایتمسی اقتضا ایدر بو جهتله کوله‌لرك هر بریسی کندیسنه وقوعبولان وصیت نسبتنده مستفید اولمش اولور .

اوچنجی صورت وصیت مرسله یعنی ثلث ویا نصف کبی بر کسر ایله مقید اولمیوب موصی به اولان اقچه‌نك مقداری تعیین قلنان وصیت صورتیدر

مثلا جمیع اموالی ۹۰ مجیدیدن عبارت اولان کیمسه ۳۰ مجیدی زیده و ٦۰ مجیدی عمروه وصیت ایلدیکی حالده اجازت ورثه لاحق اولمسه شخص اوله ثاث مالدن ثلث وشخص ثانی‌یه ثلثان ویرلمك اقتضا ایده‌جکندن اوتوز مجیدی‌نك اونی زیده یکرمیسی عمروه ویریلور .

سؤال — وصیتدن صوکره موصی بهی بر کیمسه‌یه بیع ویا هبه ایتمك وصیتدن فعلاً رجوع عد اولنور . اولجه زیده وصیت ایدلمش بولنان بر مالی مؤخراً عمروه وصیت ایتمك ایسه وصیت سابقه‌دن رجوع عد اولنمیور حالبوکه وصیت دخی بر نوع تصرف شرعیدر .

جواب — وصيت ايله في الحال ازالهٔ ملك حاصل اولميه جغندن بيع وهبه كبي مزيل ملك اولان تصرفات شرعيه يه قياس اولنه ماز بناءً عليه تعدد وصيت صورتلرنده موصينك صوكره كي وصيتده قوللانديغي عبارهسنه نظر اولنمق لازم كلور يعني اكر قطع شركته دلالت ايدن بر تعبير بولنورسه اوصورتده ايكنجي وصيت اولكندن قولاً رجوع صاييلور .

مثلا زيده وصيت ايتمش اولديغم ثلث مالي عمروه وصيت ايديورم ياخود ثلث اموالم وفاتمدن صوكره عمروك اولسون ديناديكده زيدك وصيت واقعهدن سقوطي تبين ايدر اماقطع شركته دلالت بولنميهجه موصى بهده تشريك قصد اولنديغي اكلاشيلور بناءً عليه بركيمسه ولوجميع اموالني برقاچ كمسنهيه آيري آيري وصيت ايتسه وصيتلرك هربري صحيح اولوب اول كمسنهلر موصى بهده اشتراك ايدرلر وسالفاً بيان اولنان صورتلرله تقسيم اجرا اولنور .

فصل عاشر

اهل واقارب وبونلره مماثل الفاظ ايله وصيت وقوعبولدقده مستحقلرك تعيننه دائر مسائل مخصوصهيي حاويدر

مسئله ٧٢ — مالمدن شومقدار شيء اهلمه وصيت ايتدم ديسه كيمسه اوشيء يالكز زوجهسنه وصيت ايتمش اولور چونكه ذوي العقوله مضاف اولان اهل لفظي لغةً وعرفاً زوجهدن عبارتدر .

جيرانمه وصيت ايتدم ديدكده خانهسنه مسكنلري ملاصق

بولنان کیمسه‌لرك جمله‌سی داخل اولور مالك ومستأجر ، مسلم وغیر مسلم ارکك وقادین هپ مساویدر یالکزذات زوج اولان قادین سکناده زوجه تابعه اولمغله جاز عداولنماز .

اصهاره وصیت صورتنده زوجه‌نك ذی رحم محرمی اولان کیمسه‌لرك هپسی داخل اولور پدری ، اوغلی ، قرداشلری ، عمجه‌لری کبی .

مسئله ۷۳ — برکیمسه‌نك وارثلرینه وصیت اولندقده او کیمسه‌یه بالفعل وارث اولانلرك ارککلرینه ایکیشر قادینلرینه برر سهم اعطا اولنور چونکه ورثه تعبیرینی استعمالدن مقصد وراثتده‌کی تفاوت صورتیله وصیت اولمسی آکلاشیلور .

اکر بویله بر وصیتله برابر دیکر برکیمسه‌یه‌ده وصیت ایدلمش بولنورسه موصی‌به اولا عدد رؤس اوزرینه ، ثانیا وارثلره عائد اولان مبالغ کندیلری بیننده بروجه مذکور تقسیم اولنور .

اما برکیمسه‌نك اولادینه وصیت صورتنده ارکك ایله قادین مساوات اوزره اولورلر .

صورت اولاده ورثه‌سنه وصیت اولنان کیمسه‌نك وارثلری تعیین ایتمك ایچون موصیدن اول وفات ایتمسی شرطدر بناءً علیه موصی آندن اول وفات ایدرسه وصیت مذکوره باطل اولور (زیلعی)

مسئله ۷٤ — آل واهل بیت لفظلریله وقوعبولان وصیتلرده مضاف الیه پدرلری طرفندن مشارکت نسبیه‌لری بولنان اب واجدادك برنده اجتماع ایدن اشخاصك جمله‌سی داخل اولورلر یعنی بوصورتده ذکورت واقربیت آرانیلمیه‌رق مذکورین بیننده بالسویه تقسیم ایدیلور .

مسئله ٧٥ — قرابت ویا نسب صاحبلرینه ویا ذوی الاحارمه یاخود اقارب ویاخود اقربامه شو مقدار مال وصیت ایتدم دینلدکده اقربیت کوزه دیله‌رك موصینك کرك ذکور و کرك اناث محارمی ایچندن لااقل ایکی کیمسه‌یه اعطا اولنمق اقتضا ایدر بناءً علیه موصینك یالکز بر عمجه‌سی ایله بر ده عمه‌سی بولنسه موصی به اونلرك ایکیسنه بروجه مساوات تقسیم ایدیلور واکر ایکی عموجه‌سیله ایکی دایسی بولنورسه منحصراً عمجه‌لرینه ویریلور واکر بر عمجه‌سیله ایکی دایسی بولنورسه نصفی عمجه‌سنه نصف دیکری دایلرك ایکیسنه ویریلور.

بر عمجه یالکز دخی بولنسه ینه نصف آلور چونکه وصیت واقعه‌ده جمع صیغه‌سی ذکر اولندیغندن برشخصك تمام موصی بهی آلمغه استحقاقی اوله‌ماز واکر محارمدن هیچ کیمسه بولنمازسه وصیت باطل اولور.

اما صاحب قرابتم ویا اقربامدن اولان برکمسنه‌یه دیه وصیت اولنورسه موصی به الك یقین بولنان ذاته تماماً ویرلمك اقتضا ایدر بناءً علیه بوصورتده بر عمجه ایله اجتماع ایدن دایلره برشی ویرلمیوب منحصراً عمجه‌سنه ویریلور.

تنبیه — پدر و والده واولاد صلبیه قرابت واقربا تعبیرلریله وقوعبولان وصایادن خارج اولورلر چونکه والدین ایله اولاد عرفه نظراً اقربا صاییلمازلر اما جد وجده وولد الولد داخل اولورلر.

شو نوع وصیتلرده اقربیت کوزه‌دلمك محضا وصینك میراثه نظیر اولمسنه مبنیدر محرمیت اعتباریده ذی رحم محرم اولان اشخاصك صلهٔ قرابته استحقاقلری سائرلره نسبتله قوتلی اولمسندنناشیدر زیرا شو وصیتلردن مقصد اصلی صلهٔ قرابت یعنی حقوق اقربایه رعایتدر.

باب ثانی

وصی‌یه دائر احکام بیاننده‌در

فصل اول

وصینک شرائط وکیفیت تعیینی بیاننده‌در

وصایت برکیمسه‌نک وصی اولماسیدر .

مسئله ۷۶ — وصایت موصینک برکیمسه‌یه خطاباً سنی وصی تعیین ایتدم یاخود وفاتمدن صوکره اولاد صغارمی ویا آنلرك امورینی سکا ترك ویا تسلیم ایلدم کبی تفویضه دال اولان سوزلرله ایجابی واول کیمسه‌نك دخی قولاً ویا فعلاً قبولی ایله تمام اولور .

مسئله ۷۷ — وصی نصب اولنه‌جق ذاتك عقل وبلوغ وحریت واستقامت کبی اوصاف لازمه‌یی جمع ایله تصرفاتنده اهلیت کامله صاحبی اولمسی شرطدر بناءً علیه صبی وکوله کبی اوصاف مذکوره‌یی حائز اولمیان کیمسه وصی نصب ایدلمش اولورسه حاکم طرفندن اهل اولان بر ذاته تبدیل اولنور فقط تبدیل واخراجدن اول صبی بالغ اوله‌رق وکوله آزاد ایدیله‌رك اوصاف مطلوبه تمام اولورسه وصایتده ابقا ایدیلور .

تنبیه ۱ — تبدیل واخراج تعبیرندن وصایت مذکوره‌نك صحیح اولمسی مستفاد اولور بناءً علیه قبل الاخراج تصرف ایتمش اولسه‌لر جائز اولور .

امام محمد حضرتلرینك ایصای مذکور باطلدر قولی اساساً

ابطالنه محمول اولميوب بلكه حاكمك ابطاليله باطل اولور ديمكدر
تعبير آخرله ابطال ايدلمكه لاتقدر بعض فقها عبدك اذن مولى
ايله تصرفى صحيح اولورسه‌ده صبى يه التزام عهده ممكن اولمامسنه
مبنى وكالتى كبى وصايتى‌ده اصلا صحيح اولماز ديورلر .

تنبيه ٣ — عند الامامين غيرك كوله‌سيله موصينك كندى
كوله‌سى بيننده فرق اولميوب هر برينك تبديلى واجبدر امام اعظم
عندنده ايسه ورثه‌نك جمله‌سى صغار اولدقلرى حالده موصينك
كندى كوله‌سنده وصايت ابقا اولنور .

امامين حضراتى كوله‌يه وصايت ويرمك مملوكه مالك
اوزرينه ولايت اثباتى ديمك اوله‌جغندن قلب مشروع لازم
كلمسيله استدلال ايديورلر فقط امام اعظم طرفندن صغيرلر عبد
مذكوره مالك ايسه‌لرده پدرلرى اونى كندى مقامنه اقامه
ايتمش اولنجه كنديسى كبى تصرفده مستقل اولوب اوزرنده
آنلرك ولايتى قالماز ديه جواب ويرلمشدر بو حالده مكاتب كبى
مذكور كوله‌ده بيع اولنه‌ماز .

تنبيه — ذكورت صحت وصايتك شرطى اولمديغنه مبنى
نسواندن‌ده وصى نصب ايتمك جائز ومشروعدر كذلك وصى
تعيين اولنان ذاتك موصى‌يه وارث بولنمسى‌ده مانع صحت دكلدر .

مسئله ٧٨ — وصايتده وكالت جاريدر بناءً عليه وصى معذور
اولمسه دخى ديلرسه امور وصايتى رؤيت ايتمك ايچون ديكر بر
شخصى توكيل وكندى مقامنه اقامه ايده‌بيلور .

مسئله ٧٩ — بر كيمسه ديكر كمسنه‌يه خطاباً وفاتمدن صكره
اولاد صغارمه عائد امورك تسويه‌سنه ياخود وصيتلرمك تنفيذينه

سنی وکیل ایتدم دیمش اولسه اول کمسنه‌یی وصی نصب ایتمش اولور. نصل که بر کمسنه‌یه امورمی رؤیت ایتمك اوزره سنی کندیمه وصی ایدندم دیسه اول کمسنه‌یی کندیسنه وکیل نصب ایتمش اولور زیرا وکالت ووصایتك هر بری بر کیمسه‌یی کندی مقامنه اقامه‌دن عبارت اولمغله شو لفظلرك بریسنی دیکرك معناسنده استعمال ایتمك صحیحدر .

مسئله ۸۰ — رحم مادرده موجود اولوب هنوز طوغمیان چوجق ایچون وصایت مشروع ومعتبر دکلدر بناءً علیه بر کیمسه زوجه‌سنك بطننده اولان جنین ایچون بریسنی وصی نصب ایدوب وفات ایتسه جنین مزبورك تولدنده اول کیمسه وصی اوله‌ماز کذلك حامل متروکه‌نك هنوز بطننده بولنان حمل ایچون حاکم طرفندن‌ده وصی نصب ایدیله‌مز .

مسئله ۸۱ — ولد صغیرك مالنده تصرف اولا ولایتی حسبیله بابایه عائددر ثانیاً آنك وصیسنه ثالثاً وصیسنك وصیسنه عائددر .

اکر بونلرك بری بولنمیه‌جق اولورسه تصرف جد صحیحنه انتقال ایدر بعده انك وصیسنه انتقال ایدوب بونلرده بولنمیه‌جق اولورلرسه اول وقت حاکم شرع طرفندن امین ومستقیم وصبینك اموالنی حفظ ایتمکه مقتدر بر کیمسه وصی تعیین اولنور .

جد صحیح — اتصالنده قادین توسطی بولنمیان جددن عبارتدر اما اره‌یه بر قادین کیرنجه جد فاسد تعبیر اولنور بابانك اناسنك باباسی کبی

مسئله ۸۲ — بر صبی بالغ اولدقده تجارب مکرره ایله رشید

اولدیغی تبین ایتمدکچه کرك ولی وکرك وصی طرفندن مزبورك اموالی کندیسنه تسلیم اولنمق جائز دکلدر .

بناءً علیه رشدی تبین ایتمزدن اول تسلیم وقوعبولسه اتلاف ایدیلن مالك ضمانی ولی ویاوصی‌یه واجب اولور .

رشید — وجوه مصالحه آشنا ومال وملکنی مشروع اولمیان جهتلره صرفدن و مصارفده تبذیر واسرافدن مجتنب بولنان کیمسه‌یه دیرلر .

اوصاف مذکوره‌یی تماماً حائز اولمیان کیمسه‌یه شرعاً سفیه اطلاق اولنور .

مسئله ۸۳ — حین وصیتده ردایله قبولك برینی اختیار ایتمیوب سکوت ایدن وصی موصینك وفاتنده مخیر اولوب دیلرسه رد ایدر . دیلرسه قبول ایدر .

تقریر — چونکه غیریسی ایچون تصرف خصوصنده متبرع اوله‌جغندن وصی‌یه بلاقبول الزام وصایت اولنه‌ماز ذکر اولنان عدم قبول صورتنده ایسه تقریر یوقدر بلکه موصی آنك قبول وعدم قبول جهتنی نظر اعتنایه آلمامش اولمسندن بنفسه اغترار ایتمش اولور .

شوقدر وارکه متوفادن ضرر ملحوظی دفع ایچون شخص مذکورك رددن صوکره قبول ایتمسی‌ده صحیح اولور مکر حاکم شرع طرفندن ردمذکور انفاذ ایله وصی دیکر تعییننندن صوکره قبول ایده‌جك اولورسه اوحالده معتبر اولماز .

مسئله ۸٤ — بر کیمسه بر قاچ کمسنه‌یه خطاباً وفاتمدن صوکره مالمدن بر مکتب بنا ایدیکز دیمش اولوب‌ده آنلر

سکوت ایتسه‌لر بعدالوفات ایچلرندن برقاچ کشی وصایتی قبول ایدوب تنفیذ وصیت ایتسه‌لر صحیح اولور چونکه آنلر قبول ایله احراز وصایت ایتمش اولورلر .

اما یالکز بریسی قبول ایتسه حاکم طرفندن دیکر بر وصی تعیین ویا کندیسنه اطلاق تصرف اولنمدقچه تصرف ایده‌مز زیرا موصی برقاچ وصی تعیین ایتمش اولدقده آنلرك بریسی انفراد ایتمك جائز اولماز .

مسئله ٨٥ — وصی اولان ذات ولووصی اولدیغنی بیلمیه‌رك موصینك ترکه‌سندن برشی بیع ایلسه یاخود وارثلره لزومی اولان برشیئی اشترا ایلسه وصایت لازم اولوب آرتق رده صلاحیتی قالماز .

زیرا بویله برتصرف ایله قبوله دلالت حاصل اولور بناءً علیه وقوعبولان شوتصرف اهلندن صادر ومحلنه واقع اولمسی حسبیله نافذدر چونکه وراثت کبی ایصا دخی استخلافدن عبارت اولدیغندن تصرفاتك صحتی ولایتك بیلنمسنه توقف ایتمز امابیعه وکیل اولان کیمسه وکالتی بیلمزدن اول موکلنك مالندن برشی صاتسه صحیح اولماز زیرا موکلك هنوز ولایتی باقی اولدیغندن وکالت وصایت کبی استخلاف دکلدر بلکه مجرد اثبات ولایت دیمك اولوب حصولنه علم شرط قیلنور .

مسئله ٨٦ — وصی اولان کیمسه موصینك حضورنده وصایتی قبول ایتدکدن صوکره آنی رد ایتمك ایسترسه ینه موصینك مواجهه‌سنده‌رد ویا کندیسنه بالواسطه اعلام ایتمسی لازمدر ایشته وصی اولان کیمسه‌نك یالکز بوطریق ایله

كنديسنى وصـايتدن خلاص ايتمك صـلاحيتى واردر چونكه سابقا افاده اولنديغى اوزره موصينك وصى يه الزام تصرف ايتمكه حقى يوقدر رجوع مذكورده تغرير دخى حاصل دكلدر زيرا موصى بر حيات بولنديغى ايچون بشقه بر كيمسه‌يى وصى تعيين ايده‌بيلور اما موصينك وفاتندن صوكره ياخود اطلاعى حاصل اولميه‌جق صورت ايله حال حياتنده وصينك وصايتدن رجوع ايتمسى معتبر اولماز .

مسئله ٨٧ — وصى منصوب نفسنى وصـايتدن اخراج ايتمك ايستدكده حاكم شرعه بيلديرمسى اقتضـا ايدر بناءً عليه وصى منصوب اخراج مذكورى حاكمه بيلديرمدكچه منعزل اولميوب تصرفات واقعه‌سى صحيح ونافذدر .

مسئله ٨٨ — بر كيمسـه وفاتندن صوكره تركه‌سنى ديار آخرده بولنان وارثلرينه ايصال ايتمك اوزره بر كمسنه‌يى وصى نصب ايتسه جائز اولور .

ايمدى وصى مزبور موصينك تركه‌سنى قبض ايله وارثلرينه ايصـال ايتمك حقنى حائز اولوب بوخصوصه امين بيت المال مداخله ايده‌مز .

مسئله ٨٩ — ذكر اولنه‌جق شـو ١٤ صـورتده حاكم شرع طرفندن وصى نصب اولنور .

١ ، ٢ وفات ايدن بر كيمسـه‌نك ولد صغيرى وياخود بورجى وآله‌جغى وارسـه حاكم طرفندن بر كيمسه وصى نصب اولنوركه يتيمك امورينى تسـويه ايتسون ودفع واثبات وقبض وتسليم خصوصلرنده نيابت ايلسون .

٣ موصی طرفندن صبی ویا غیرك كوله‌سی كبی اهل اولمیان برشخص وصی تعیین اولندقده اهل اولان بر كیمسه‌یه تبدیل اولنور .

٤ مفقود حقنده وصی نصب اولنور .

٥ تركه‌دن دین مطالبه ایدن بر كیمسه‌یی وصی مختار تصدیق ایلدكده دیكر بر وصی نصب اولنوب آنك مواجهه‌سنده مدعینك اقامهٔ بینه ایتمسی لازم كلور چونكه وصینك متوفی علیهنده‌كی اقراری معتبر دكلدر .

٦ بر كیمسه مورثندن اشترا ایتمش اولدیغی بر مالی آنك وفاتندن صوكره ظهور عیبله رد ایتمك ایستدكده وصی نصبنه لزوم كورولور .

٧ وصی مختار یاخود ورثهٔ كبار متوفانك بلده‌سندن غیبوبت ایلدیكی اثناده بر كیمسه طرفندن دین مطالبه ایدلسه

٨ وصی طرفندن موصی اوزرینه دین ادعا ایدلسه استماع بینه ایچون .

٩ ولد صغیرك پدری مسرف ومتلف اولدیغی صورتده حفظ اموال ایچون .

١٠ مدت سفر بعید مسافه‌ده مقیم وارثی بولنان بر كیمسه وفات ایتدكده وارث غائب ویا وكیلی تركه‌نك بولندیغی محله ورود ایدنجه‌یه قدر تركه‌یی محافظه ایچون .

١١ بر كیمسه‌نك وصیتی بولنوب وصی مختاری اولمینجه تنفیذ وصایا ایچون .

١٢ وارث اعتراف ایلدیكی دینی ادا ایتمیوب تركه‌نك

بیعنه‌ده مباشرت ایتمدیکی حالده ترکه‌دن لزوم کورولن مقدار اشیا بیعی ایچون وصی نصب ایدیلور .

١٣ وصی مختارك امور وصایتی ایفادن کلیاً عاجز اولدیغی تبین ایتدکده دیکر وصی‌یه تبدیل ایدیلور .

١٤ برخصوصه دائر وصایت احراز ایدن ایکی وصینك بریسی وفات ایدوب دیکر کیمسه‌یی استخلاف ایتمامش اولدیغی صورتده بروصی دها نصب اولنوب کندیسنه ترفیق اولنور .

فصل ثانی

وصیلرك عزل وتبدیلنه دائردر

مسئله ٩٠ — عدل وکافی اولمغله وصایته اهلیتی حائز اولان وصی عزل ایدیله‌مز .

اما خیانتی تبین ایدن وصی حاکم شرع طرفندن درعقب عزل اولنور کذلك کلیا عاجز اولوب اصلا فائده‌سی اولمیه‌جغی تبین ایدن وصی دخی عزل اولنور .

مستقیم وفقط غیر کافی اولان وصی‌یه دیکر بر کیمسه ضم وترفیق ایدیلور .

تنبیه — وصیلرك عدم کفایه وعجزلری مجرد وارثلرك شکایتیله وحتی وصینك کندی اعترافیله تبین ایتمیوب بو بابده حاکمك علمی لاحق اولمق ده کافی کورلمز بلکه هر حالده عجز وعدم کفایه بینه ایله اثبات اولنمایدر .

خیانتی سببیله وصینك لزوم عزلی ظاهردر حتی بر صغیرك

پدری مبذر ومسرف اولسه صغیرك مالنده تصرفدن حجر اولنوب بر وصی نصب ایدیلور . مال مزبور اکا تسلیم اولنور .

اما اهل اولان ذاتی وصایتدن عزله دائر قضا لاحق اولسه نافذ اولماز .

[بر وقفك متولیسنی وسائر وظیفه صاحبلرینی بلا موجب عزلك عدم جوازی شو مسئله‌نك تعلیلندن مستبان اولور]

یتیم حقنده بر مصلحتی متضمن اولمدقچه وصی منصوب ده عزل اولنماز وصی‌یه عما طاری اولسه عزلی لازم کلمز . اما جنون مطبق عارض اولسه تبدیل اولنور اکر عارض اولان جنون مطبق اولمیوب قبل التبدیل زائل اوله‌رق افاقت تامه حصولی تحقق ایدرسه وصایتده ابقا ایدیله‌بیلور .

مسئله ۹۱ — کرك وصی مختارك وکرك وصی منصوبك لدی الاقتضا حاکم طرفندن محاسبه‌سی رؤیت واموری تفتیش اولنور اوحالده سوء حرکتلری تبین ایدنلرك عزل وتبدیللری وظائف حکامدن معدود ایسه‌ده ازمنهٔ اخیره‌ده اوصیانك حرکات نامشروعه‌لری تکثر وطباع ناسده منفعتپرستلك تقرر ایتمسنه مبنی حقوق یتامایی محافظه مقصد عالیسیله حکومت سنیه‌نك تحت نظارتنده ایتام اداره‌لری تشکیل اولنمشدرکه بو طریقك اسلمیتی آشکاردر .

مسئله ۹۲ — اتهام ایدیلن وصی‌یه تعیین ماده اولنمیه‌رق مال یتیمه هیچ بر کونه خیانت ایتمدیکنه حاکم طرفندن یمین تکلیف اولونه‌بیلور .

خصوصات سائره‌ده ایسه بر کیمسه‌یه یمین ویردیرمك بر جهت وماده تعیینه متوقفدر .

یالکز بوراده مال ایتامی وقایه مقصدیله لدی الاشتباه تعیین مادهیه حاجت اولمیهرق تحلیف استحساناً مشروع کورلمشدر .

فصل ثالث

وصیلرک تصرفاتنه دائردر

مسئله ۹۳ — موصینک حال حیاتنده وصی تصرف ایدهمز .

مسئله ۹۴ — وصایت تقیید قبول ایتمز بناءً علیه برکیمسه ثلث اموالنی وجوه بره وصیت ایدوب تنفیذنه برکمسنهیی وصی نصب ایلسه اوکمسنه موصینک اولاد صغارینهده وصی اولور .

کذلک موصینک بر ولد صغیری ایچون وصی نصب اولنان کیمسه کرک آنک حال حیاتنده وکرک وفاتندن صوکره تولد ایدن سائر اولاد صغارینهده وصی عد اولنور .

مسئله ۹۵ — ثلث اموالنی وجوه بره یاخود مالنک بر قسمنی برذاته وصیت ووصی تعیین ایتمش اولان برقادینک حین وفاتنده اولاد صغاری بولنسه آنلره اصابت ایدن اموال موروثهده مزبورلرک پدری ویا آنک وصیسی اولدیغی حالده وصی الامک تصرفاتی جائز اولماز بلکه وصی مزبور ترکهدن لزومی مقدار اشیا افراز ایدوب وصیتی تنفیذ ایتدکدن صوکره چکیلور .

مسئله ۹۶ — وصی اولان کیمسهنك اطلاقی اوزره یاخود کندی ترکهسنی تصریح ایدهرك نصب ایتمش اولدیغی وصی موصیٔ اولك ترکهسنهده وصی عد اولنور اما موصیٔ اولك ترکهسنی تخصیص ایله نصب ایلدیکی وصی کندی ترکهسنه وصی اولهماز .

مسئله ۹۷ — بر كيمسه وصى نصب ايتديكى كمسنه‌يه خطاباً فلان ذاتك رأييله عامل اوله‌سك ديسه وصى او ذاتك رأينى آلميه‌رق‌ده تصرف ايده‌بيلور زيرا بو توصيه استشاره‌يه محمولدر اوايسه امر واجب دكلدر .

اما فلانك رأينى آلمدقجه تصرف ايتميه‌سك ديسه اول وقت وصينك خود بخود تصرفى جائز اولميوب او ذاتك رأينى آلمغه مجبور اولور .

يعنى صورت ثانيه‌ده آنلرك ايكيسى‌ده امور وصايته تشريك ايدلمش اولور بناءً عليه هر ايكيسنك رأيى اجتماع ايتمدكجه هيچ برينك تصرفى جائز اولماز .

مسئله ۹۸ — كرك عقد واحد ايله وكرك تعاقب طريقيله ايكى ودها زياده وصى ياخود بر وصى وبرده ناظر تعيين ايتمك صحيح اولوب هر تقديره كوره رفيقنك رأى واجازتى منضم اولمدقجه تركه‌ده تصرفه مباشرت ايدن وصينك تصرفى صحيح اولماز اما اجازت لاحق اولدقده صحيح اولوب تجديد عقده حاجت قالماز .

آنجق مستثنا اولان برطاقم صورتلر واردركه آنلرده بر وصينك تفردى جائز اولور :

مثلا ميتى تجهيز وتكفين وحقوقنى مطالبه واولاد صغارى ايچون ضرورى اولان نفقه وكسوه‌يى اشترا وآنلر ايچون وقوعبولان هبه‌يى قبول ، وصيت مرسله‌يى تنفيذ ، تعيين ايدلمش بولنان بر كوله‌يى اعتاق ، كذلك تعيين اولنان وديعه‌يى ورهن وصدقه‌يى اعطا ايتمك وتلف اولمسى مظنون اولان شيلرى

بیع وضیاعی قورقولان اموالی جمع وایداع وبیع فاسد ایله مشترا بولنان ومغصوب ویا مستعار اولان برشیئی رد وتسلیم ایتمك كبی .

تقریر — موصینك شریكی ایله كیلی ویا وزنی اولان بر شیئی تقسیمده بویله‌در وبوقبیلدن دها برقاچ تصرف واردر .

اما تعیین اولنمیان كوله‌یی اعتاق وموصینك ودیعه‌سنی قبض وتركه‌دن برشی صاتمق صورتیله تنفیذ وصیت وفقیر تعیین اولنمیان صورتده تصدق خصوصنده انفراد جائز دكلدر .

تنبیه — بومسئله طرفین قولنه كوره‌در امام ثانی عندنده جمیع اموره‌ده بر وصینك تفردی جائزدر اما موصی طرفندن اجتماع ویا انفراد تصریح ایدلمش اولورسه بالاتفاق معتبراولور .

مسئله ۹۹ — برخصوصه دائر تعیین ایدلمش اولان ایكی وصینك بریسی حین وفاتنده دیكروصی‌یی كندیسنه خلف قیلارسه وصی مزبور امور وصایتده تفرد ایدر واكر شخص آخری وصی قیلمش اولورسه وصی مزبور آنكله اشتراك ایدر اماهیچ بركیمسه‌یی وصی تعیین ایتمیه‌رك وفات ایتمش اولورسه اوحالده حاكم طرفندن بر مقتدر ومستقیم كیمسه ضم وترفیق اولنور .

تقریر — ظاهر روایته كوره حكم بویله‌در اولا ذكر اولنان صورتلرده حاكم وصی آخر تعیین ایده‌مز چونكه وصی متوفی استخلاف ایلدیكی كیمسه‌نك رأیی حسبیله حكماً باقیدر .

ابو حنیفه حضرتلرندن بر روایته كوره رفیقنی استخلاف صورتنده وصی آخر تعیین اولنور چونكه موصی اونك انفرادینه راضی دكل ایدی اما دیكر بر كیمسه‌یی استخلاف صورتنده ایكی وصی بولنه‌جغی جهتله مطلوب حاصلدر .

تنبيه — دیکر کیمسه‌یی استخلاف ایتمه‌رك وصیلرك بری وفات ایلدکده حاکمك وصی آخرك نصبنده امام ثانی حضرتلرینك مخالف بولنمسنده ایکی قول واردر اکثر مشایخ مشارالیهك علی‌الاطلاق انفرادی تجویز ایتمسنه بناءً وصی آخر نصبنه لزوم کورمز دیورلر .

بعضیلر موصی کندیسنه ایکی شخصك خلف اولمسنی قصد ایتمش اولمسنه رعایةً مشارالیه عندنده دخی نصب اولنمق وجوبنه ذاهب اولمشلردر هدایه ایله تبیین‌ده بوقول تصحیح ایدلمشدر .

٢ — ایکی وصینك برینه جنون عارض اولدقده ویا عزلی لازم کلدکده کذلك دیکر بر وصی نصب اولنور بر رأیه کوره وصی موجوده اطلاق تصرف اولنمق‌ده جائزدر .

کذلك عندالطرفین تعیین اولنان ایکی وصینك بری موصینك وفاتندن صوکره وصایتی قبول ایتمدیکی ویا دها اول وفات ایتدیکی صورتده‌ده وصی آخر نصب اولنور .

٣ — وصینك وفاتیله وصیت باطل اولماز .

یالکز کندیلرینه خطاباً ثلث اموالمی جهت خیره صرف ایدیکز دیه وصی نصب اولنان کیمسه‌لرك بری وفات ایلدکده وصیت باطل اولور .

زیرا موصی کندیسی جهت خیری تعیین ایتمیوب آنلرك مشیئتنه تعلیق ایتمش اولدیغی حالده قبل‌التنفیذ بریسنك وفاتی شرطك انتفاسنه مؤدی اولمغله بطلان وصیت ترتب ایدر .

اما ثلث اموالمی مساکینه تخصیص ایتدم وصیلر دیلدکلری اشخاصه ویرسونلر دیه وصیت اولندقده احد همانك وفاتیله

وصيت باطل اولماز بلكه حاكم برحيات قالان وصى يه بر وصى ترفيق ويا اطلاق تصرف ايدرك وصيتى تنفيذ ايتديرر .

مسئله ١٠٠ — وصى متعدد اولوب ده حفظ اموال خصوصنده اختلاف ايتسه‌لر باقيلور اكر اموال وصيت قابل قسمت ايسه مناصفه و اكر دكلسه زماناً مهايئه طريقيله حفظ ياخود امين طانيدقلرى بر كيمسه‌يه ايداع ايدرلر .

مسئله ١٠١ — بر كيمسه ثلث اموالمدن شو قدر غروش فقرايه تصدق اولنسون ديه وصيت ايتسه وصى اولان كيمسه اول مقدار اقچه‌يى تركه‌دن افراز ايدوب فقرايه عيناً و تماماً تصدق ايدر يوقسه مبلغ مزبورى استرباح ايدوبده آنك ربحنى تصدق صلاحيتنى حائز اولماز .

مسئله ١٠٢ — بر كيمسه حيوان وعقار ومتاع كبى معين بر مالنى بريسنه وصيت ايتدكده موصى‌له اومالى تركه‌دن عيناً آلمق حقنى حائزدر بناء عليه وارثلر اونك يرينه قيمتنى ياخود ديكر بر شيئى ويرمكه قادر اوله‌مازلر .

اما موصى فلان مالم بيع اولنوب فلان جهت خيره صرف اولنسون ديه وصيت ايتمش اولدقده وارثلر ايسترلرسه اومالك قيمتنى ويروب وصى‌يى بيعدن منع ايدرلر .

مسئله ١٠٣ — وصينك ورثهٔ صغار وياخود مدت سفر شرعى مسافه‌ده بولنان ورثهٔ كبار طرفندن بالنيابه موصى له ايله برابر مال متروكى مقاسمه ايتمسى صحيح ونافذدر اما موصى لهك اذنى اولمدقجه آنك نائبى اوله‌رق وصينك وارثلرله بلا اذن حاكم

خود بخود تقسیمی صحیح دکلدر چونکه مال مشترکی تقسیم یاقضا یاخود رضا ایله اولور .

مثلا بر کیمسه ورثهٔ صغاری ویا غائب اولان ورثهٔ کباری اولدیغی حالده ثلث مالنی بر کیمسه‌یه وصیت ایدوب برده وصی نصب ایلدکدن صکره مصراً علی الوصیه وفات ایلسه وصی مزبور موصی له ایله برلکده ترکه‌یی تقسیم ایدوب ثلثنی اکا اعطا وثلثانی وارثلره ویرمك اوزره کندی نزدنده ابقا ایلدیکی تقدیرده تقسیم مذکور وارثلر حقنده نافذ اولور عکسی صورتده ایسه تقسیم غیر نافذدر بناءً علیه صورت اولاده ورثهٔ مزبورینك حصه‌لری وصینك النده محفوظ اولدیغی حالده قضاءً ضایع اولسه آنلر موصی لهه رجوع ایتمکه قادر اوله‌مازلر صورت ثانیه‌ده موصی له کندی حصه‌سنك کندی یدنده ضیاعی تقدیرنده باقینك ثلثنی مطالبه ایده‌بیلور ایمدی ثلث مزبور قائم ایسه عیناً استرداد ایدر دکلسه مخیردر کرك وصی‌یه کرك وارثلره تضمین ایتدیرر چونکه وصی دفع ایله وارثلر دخی قبض ایله تعدیده بولنمش اولیورلر .

شرح — بو ایکی صورت بیننده‌کی جهت فرق بروجه آتی ایضاح اولنور :

وارثلر موصینك یعنی متوفانك خلفی اولدقلری کبی وصی دخی برنوع خلفی عد اولنور ایشته بوکا بناءً وصی ایله وارثلر بیننده مناسبت کامله بولنه‌رق بلا اذن آنلره نیابت ایتمسی صحیح اولور اما موصی له موصی‌یه خلف اولمیوب آنك وصی ایله مناسبتی یوقدر بناءً علیه نفاذ قسمتده آنك یرینه قائم وطرفندن خصم اولمسی اذن حاکم لاحق اولمدقجه صحیح اولماز

تنبیه — ایکی صورتده‌ده بلاتعدی یدند ضایع اولان شیئی وصی‌یه تضمین ایتدیرمك یوقدر زیرا ولایت حفظی حسبیله وصی امین عد اولنور.

مسئله ١٠٤ — وصینك منقولات قبیلندن اولان مال یتیمی اجنبی‌یه ولو غبن یسیر ایله صاتمسی جائزدر اما غبن فاحش ایله بیع ایدرسه فاسد اولور وبوصورتده مشتری اگر قبض وتملك ایتمش ایسه ضرری وصی ضامن اولور.

مسئله ١٠٥ — وصی منصوب مال یتیمی کندی نامنه اشترا وکندی مالنی یتیمه بیع ایده‌مز.

شرح — چونکه وصی منصوب حاکمك وکیلی دیمك اولوب وکیلك فعلی ایسه موکلنه منسوبدر بوراده موکل اولان حاکمك فعلی قضا دیمك اوله‌جغندن حاکمك کندی حقنده حکمی لازم گلور بوایسه جائز دکلدر.

مسئله ١٠٦ — وصی مختارك شوقبیلدن اولان معامله‌سی یتیم حقنده منفعت ظاهره‌یی مفید ومشتمل اولمق شرطیله عندالامام جائزدر بوده عقارك غیریسنده ١٥ غروش قیمتنده اولان بر مالی ١٠ غروشه بیع و ١٠ غروشلق برشیئی ١٥ غروشه اشترا ایتمکله اوله‌بیلور عقاراتده ایسه مال یتیمی اشتراده قیمت حقیقیه‌سنی تضعیف وکندی مالنی مزبوره بیعده قیمت حقیقیه‌سنی تنصیف ایله اولور.

استطراد — برولد صغیرك پدری محمودالحال اولدیغی صورتده منقولات قبیلندن اولان مال صغیری گرك قیمت

حقیقیه‌سیله و کرک نقصان قلیل ایله کندیسی ایچون اشترا و آخره بیع ایده‌بیلور اما عقاراتده حاکم طرفندن اذنی حاوی حجت استحصالی لازم کلور .

مسئله ١٠٧ — صغیرلرك وصیسی مالك اولمدیغی بعض تصرفاته پدرلری مالك اولور .

بناء علیه وصی صغیرلردن برینك مالی دیکرینه بیع ایده‌مدیکی کبی بینلرنده مشترك بولنان مالی تقسیم ایتمك صلاحیتنی‌ده حائز اولماز چونکه تقسیمده مبادله وافراز واردر کذلك کندیسیله صغیر بیننده مشترك بولنان مالی صغیر حقنده نفع ظاهر بولنمدقجه تقسیم ایده‌مز .

اما پدر اولاد صغارینك اموالنی یکدیکره بیع ومقاسمه ایده بیلور .

وصی یالکز وارث کبیر ایله موصی لهك حصه‌لرینی کندیلرینه دفع ایتمك ایچون صغارك حصه‌سنی بلا تمییز افراز ایدر چونکه بوصورتده صغیرلرك حصه‌سنده تقسیم بولنماز .

ابوالاب تنفیذ وصیت ویا قضاء دین ایچون ترکه‌دن برشی بیع ایده‌مز یالکز صغارك دینی ونفقه‌سی ایچون بیع ایده‌بیلور :

مسئله ١٠٨ — وصی طرفندن بر صغیرك عقاری بیع اولنمق مسوغات شرعیه تعبیر اولنان وجوه آتیه‌نك بریسی بولنمدقجه اولماز .

مسوغات شرعیه

١ قیمت حقیقیه‌سنی تضعیف ایتمك . بوحالده وصی مختار کندی نامنه‌ده اشترا ایده بیلور اما وصی منصوب ایچون بوصلاحیت یوقدر .

٢ متوفانك ديوننه اموال سائرهسی کفایت ایتمامك .

بوصورتده متوفانك ترك ایتمش اولدیغی عقاراتدن دیننه وفا ایدهجك مقداری بیع اولنور اما صغیرك بشقه جهتدن تملك ایتمش اولدیغی عقار پدرینك بورجی ایچون صاتیلهماز .

٣ صغیره انفاق ایچون عقارك بیعنه لزوم کورلمك .

٤ وصیت مرسلهیی انفاذ ایچون بیعنهلزوم کورلمك . مثلا برکیمسهنك ٣٠٠٠ غروش وصیتی اولدیغی حالده اموال منقولهسی بوکا وفا ایتمز ایسه مبلغ مزبوری تسویه ایچون عقاراتندن مقدار کافی صاتیلور .

٥ برعقارك غلهسی صرفیات سنویهسنه وفا ایتمامك .

٦ آزوقت ایچندهخراب اولمسیویا نقصان قیمت طریان ایتمسی ملحوظ قوی بولنمق .

٧ ید غاصبدن تخلیص ایدلدیکی حالده وصینك بینهسی بولنمدیغی ایچون سبق ید ادعاسیله تکرار ضبطندن قورقولمق .

تنبیه — اخیراً ذکر اولنان التی صورتك کافهسنده عقار غبن یسیر ایلهده بیع اولنور .

مسئله ١٠٩ — وصینك بیع ایتمش اولدیغی بر مال یتیمی دها زیاده ثمن ایله اشترایه طالب ظهور ایتدکده اهل نظر ومعرفت اولانلردن ایکی کیمسه مال مزبورك قیمت حقیقیهسیله بیع اولندیغی اخبار وتصدیق ایدرسه حاکم بیع واقعی فسخ ایدهمز چونکه تزیید ثمن لزوم واحتیاجه مبنی اوله بیلهجکندن قیمت حقیقیهنك دها زیاده اولمسنه دلالت ایتمز اما غبن فاحش ایله بیع اولندیغی اخبار ایدیلورسه هرحالده بیعك بطلاننه حکم ایدیلور .

مسئله ۱۱۰ — کندی مالندن موصینك شرعاً ثابت اولان دینی قضا وصیتی تنفیذ ایدن وصی علی الاطلاق ترکه یه رجوع ایتمك حقنی حائزدر .

اما موصینك اولاد صغاری ایچون کسوه اشتراسنه وسائر حوائجلرینه صرف وانفاق ایلدیکی اثمانی ترکه دن اله بیلمسی اولجه ترکه یه رجوع ایتمك اوزره صرف ایلدیکنه اشهاد ایتمش بولنمسیله مشروطدر .

شرح — بومسئله ده اشهاد شرطی استحسانه مستنددر زیرا وصینك بوندن طولایی رجوعه قیامی یتیم اوزرینه بر دین ادعاسی دیمك اولوب بناءً علیه مجرد دعوا ایله حق قازانه ماز .

اما اولادینه وصیه اولان والده نك کذلك ولایتی حسبیله متصرف بولنان پدرك بویله برانفاقدن طولایی مال صغیره رجوع قصد ایتملری رجوع شرطیله انفاق ایتمش اولملرینه اشهادلریله مشروط بولنمق مقتضای قیاسدر چونکه شفقت والدینه نظراً اغلب احتمال آنلرك انفاقی تبرع قبیلندن اولمقدر وصی حقنده ایسه بوقیاس جریان ایتمز .

مسئله ۱۱۱ — وصی اولمیان برادرك حجر وتربیه سنده بولنان صغیر ایچون اشترا ایلدیکی حوائجك واستیجار ایلدیکی مرضعه نك ثمن واجرتنی اشهاد ایتمسی شرطیله مز بورك حصهٔ ارثیه سنه محسوب ایتدیرمکه حقی واردر والده وعموجه ده بویله در بناءً علیه مذکورینك قبل التقسیم ترکه ایچندن یتیمه الباس وانفاق ایلدکاری شیلری ضامن اولملری لازم کلمز .

اما ولد صغیر حجر وتربیه سنده بولنمدیغی حالده انفاق ایدن

کیمسه‌نك هر کیم اولورسه اولسون عدم ضمانی وصی اولمسنه توقف ایدر .

مسئله ۱۱۲ — بر وصی اوزرینه عقد شرعی ادعا اولنمدقجه تحلیف اولنه‌ماز .

بناءً علیه برکیمسه غرماوصیسندن متوفادن شوقدر غروش آله‌جغم واردر دیو دعوا ایدوب اثبات مدعا ایده‌مدیکی تقدیرده متوفادن اول‌قدر آله‌جغی اولدیغنی بیلمدیکنه‌دائر وصی مزبوره یمین ویردیره‌مز نصل که بوصورتده وارثلرده تحلیف اولنماز چونکه اقرارلرینك‌ده حکمی یوقدر .

کذلك برصغیرك وصیسی وفات‌ایدوبده یرینه بشقه بروصی نصب اولندقده وصی لاحق بر شخصی محکمه‌یه احضار ایتدیروب (وصی متوفی حال حیاتنده فلان صغیرك مالندن شوقدر غروش سکا ادانه وتسلیم ایلمش ایدی) دیو دعوا واوشخص‌ده (بن مبلغ مزبوری وصی سابقه ادا ایتمش ایدم) دیو دفعه تصدی ایدوب اثبات ایده‌مسه بروجه محرر اداسنی بیلمدیکنه دائر وصی لاحقی تحلیف ایده‌مز .

اما کندی اوزرینه برعقد شرعی ادعا اولنان وصی تحلیف اولنور . مثلا بر صغیرك وصیسی بر کمسه‌یه (بن صغیرك مالندن سکا شوقدر غروش ادانه وتسلیم ایتمشدم مبلغ مزبوری ویر) دیو دعوا ایلدکده اول کیمسه (بن فلان وقتده اول بورجی سکا تأدیه ایلدم) دیه وصینك انکارینه مقارن اوله‌رق دفعه تصدی ایدوب اثبات ایده‌مسه مبلغ مزبوری کندیسندن آلمدیغنه دائر وصی‌یه یمین ویردیرر . کذلك برکیمسه صغیرك وصیسندن

((چوجغك لوازمی ایچون بندن شوقدر مال اشترا وقبض ایتمش ایدك اثماننی ویر) دیه دعوا ایدوب وصینك انكاری اوزرینه اثبات مدعا ایده‌مسه وصی‌یه یمین ویردیرر .

شرح — چونكه بوصورتلرده وصی اوزرینه برعقدشرعی دعوا ایدلمش اولور . اما صور سابقه‌ده مادامكه وصی اقرار ایتمش اولسه اقراری نافذ اولمیور یمیندن نكولی‌ده فائده‌سز اولور بناءً علیه تحلیف اولنماز .

مسئله ۱۱۳ — یتیملر بیودكدن صوكره وصی‌یی اتهام ایدوب (سن بزی مالمزك ربحیله‌یاخود فلانك تبرع ایتدیكی مقدار ایله اعاشه ایلدك) دیسه‌لر وصینك ادعا ایلدیكی نفقهٔ مثل ایچون یمین ایتمسی لازمدر .

مگركه مصروفك اول قدر مدت ایچنده اغلب احتماله نظراً آنلره كفایت ایتمیه‌جك مقداردن عبارت اولدیغنی ادعا ایدرلرسه ظاهر حال كندیلرینی تكذیب ایده‌جكندن وصی‌یه یمین لازم كلمز .

مسئله ۱۱٤ — وصینك ادعا ایلدیكی مقدار نفقهٔ مثلدن پك جزئی زیاده اولدیغی تقدیرده مجرد یمین ایله تصدیق اولنور . اما ایكی مثلنه قریب ایسه اقامهٔ بینه ایتمسی لازم كلیر . اقامهٔ بینه ایده‌مدیكی حالده بروجه معقول ومحتمل ایله تأویل ایدوب‌ده مضمونته یمین ایده‌مسه ضامن اولور .

مسئله ۱۱٥ — وصینك ـ وصی‌یه تفویض اولنان تصرفاتك كافه‌سنده ـ تصرفاتی ظاهر حال كندیسنی تكذیب ایتمدیكی صورتده یمینیله تصدیق اولنور .

اما كندیسنه تفویض اولنمیان تصرفاتده یمین ایله تصدیق

اولنميوب اقامهٔ بينه ايتمسى لازم كلور . مثلا حاكمك امرى بولنميه‌رق موصينك مالندن دينى قضا ايدن وصى وارثلر كبير اولوب‌ده دين مذكورى انكار ايلدكلرنده اكر اقامهٔ بينه‌يه قادر اوله‌مازسه ضامن اولور .

اما قضاء دين امر حاكم ايله اولورسه ياخود وارثلرك اعتراف ايتدكلرى بردينك قضاسى ادعا اولنورسه بلا بينه تصديق اولنور .

كذلك صغيرك زمان صغرنده بركيمسه‌نك مالنى استهلاك ايتمش اولمسنه مبنى شوقدر غروش ايله تضمين اولنديغى وصى طرفندن ادعا اولنوب صغير مزبور بعدالبلوغ استهلاك ايتديكنى انكار ايدرسه وصينك بوصورتده‌ده اقامهٔ بينه ايتمسى ايجاب ايدر . اكر ايده‌مزسه ضامن اولور .

كذلك وصى طرفندن مال صغيرك برقسميله تجارته مأذون اولمسنه بناءً ذمتنه تعلق ايدن ديوننك قضا اولنديغى وياخود وقت خصومتده زراعته صالح اولميان تزلاسنك ويركوسى ويرلديكى ويا عبدجانيسنك فديه‌سى ويا ذى رحم محرمنك ياخود حين مخاصمه‌ده برحيات اولميان كوله‌لرينك تقدير ايدلمش اولان نفقه‌لرى ويا برحيات اولميان زوجه‌سنك مهرى تسويه اولنديغى ادعا ايدلسه وياخود وصى كندى مالندن يتيمه انفاق ايلديكى برمبلغ خصوصنده رجوعى قصد وياخود يتيمك ماليله وقوعبولان تجارتده شركت مضاربه دعواسنه قيام ايلسه بوصورتلرك كافه‌سنده وصينك اقامهٔ بنيه ايتمسى لازمدر .

اما حين مخاصمه‌ده برحيات بولنان كوله‌لرينه وزوجه‌سنه انفاق ايلديكى نفقهٔ مثل واملاكنى حفظ واصلاح ايچون صرف

واستهلاك ايلديکی مقدار معقول حقنده بلا بينه تصديق اولنور .

مسئله ١١٦ — برصغيرك وصى منصوبى امور وصايتى اجرتسز رؤيت ايتمكدن امتناع ايتسه مجاناً رؤيته مقتدر و مستقيم برذات بولنه مديغى تقديرده حاكم صغيرك مالندن وصى ايچون اجر مثل تقدير ايدر .

تقدير اجرت زماننده اول سبق ايدن خدمت مقابله سنده اجر مثل ناميله وصى يه برشى ويرلمز چونكه وصى وصايتى قبولده متبرع اولديغى جهتله اجرته استحقاقى تقدير حاكمه متوقف اولور .

مسئله ١١٧ — وصى مختار ايله وصى منصوب بيننده تفصيل اولنه جق شو صورتلرده فرق واردر .

١ وصى منصوب يتيمك مالنى كنديسى ايچون اشترا كندى مالنى يتيمه بيع ايده مديكى كبى كندى لهنه شهادتى معتبر اولميان بركيمسه يه ده بيع ايده مز اما وصى مختارك اشبو معامله لرى بالاده بيان اولنديغى اوزره يتيمه منفعت ظاهره يى مشتمل اولمق شرطيله جائزدر .

٢ وصى منصوبك خصومته مأذونيتى قبضه مأذونيتى متضمن اولماز بناءً عليه حاكم طرفندن قبضه صريحاً مأذون اولمدقجه قبض ايتمسى صحيح دكلدر وصى مختار ايسه حاكمك وكيلى منزله سنده دكل بلكه متوفانك مقامنه قائم اولمسندن ناشى بلااذن حاكم قبضه اهلدر حتى عزل حاكم ايله منعزل اولمامسى ده بوندن ناشيدر .

٣ — وصى منصوب صغيرك نفسنى آخره ايجار ايده مز يالكز برصنعت تعليمى ايچون استاده تسليم ايدر .

٤ — حاكم طرفندن كنديسنه اجر مثل تعيين اولنه بيلور .

٥ — وفات ايده جك اولسه غيريسنى يرينه وصى تعيين ايده مز .

٦ — حاكم آنك وصايتنى ديلديكى امواله تخصيص و كنديسنى بعض تصرفاتدن منع ايده بيلور .

٧ — عدل و كافى اولسه بيله برمصلحتى متضمن اولورسه عزلى

صحیحدر وصی مختار ایسه ذکر اولنان صورتلرده بونك خلافنه‌در .

مسئله ۱۱۸ — دیونی ترکه‌سندن ازید اولدیغی حالده وفات ایدن مدیونك ترکه‌سنه حاکم طرفندن تعیین اولنه‌جق وصی‌یه وصی غرما تعبیر اولنورکه متوفانك دینی آنك واسطه‌سیله تسویه ایدیلور ایمدی وصی مزبور متوفانك کرك لهنده وکرك علیهنده وقوعبولان دعاوینك کافه‌سنده خصم اولور یعنی غرمانك هربری آله‌جغنی آنك مواجهه‌سنده ادعا واثبات ایلیوب وارثلرك حضورینه حاجت قالماز کذلك وصی مزبور متوفانك آله‌جقلرینی دعوا وقبض ایدر .

مسئله ۱۱۹ — غرما وصیسی ترکه‌یی دینلرینه کوره غرمایه امر حاکم ایله توزیع وتسویه ایتدکدن صوکره غریم دیکر ظهور ایلسه حصه‌سنه اصابت ایده‌جك مبلغی وصی‌یه تضمین ایتدیره‌مز بلکه غرماء سائره‌یه رجوع ایدر .

اما وصی مزبور اذن حاکم بولنمیه‌رق ترکه‌یی توزیع ایلمش اولورسه صوکره‌دن ظهور ایده‌جك غریمك حصه‌سنی کندیسی ضامن اولور .

تقریر — وصی مزبور دین اقرار ایده‌مز اقراری غیر علیهنه اولوب معتبر اولمیه‌جغی جهتله یمیندن نکولی ده مفید دکلدر . نصل که بوصورتده وارثده تحلیف ایدلمز .

وصی غرما شاهدده اوله‌ماز . چونکه مدعیدر .

فصل رابع

وصیلرك شهادتنه دائردر

مسئله ۱۲۰ — وصیلرك وارث صغیر ایچون علی الاطلاق مال اثباتنه دائر شهادتلری صحیح دکلدر .

شرح — چونکه کرك موصینك ترکه‌سندن اولسون کرك دیکر

جهتدن اولسون صغیرك تملك ایده جكی اموالك جملهسنده تصرف حقی وصی یه عائد اوله جغندن بوشهادتی ایله مشهود به اولان شیده کندیسنه اثبات تصرف ایتمش اولیور بو ایسه جلب مغنم اولمغله مظنهٔ اتهامدر .

مسئله ١٢١ — وارث کبیر ایچون ترکهده داخل اولان بر شیئی اثبات خصوصنده دخی شهادتلری صحیح اولماز اما ترکهده داخل اولمیان اموال حقنده اشبو شهادت قبول اولنور .

شرح — چونکه ترکهده داخل اولمیان امواله دائر وصیلرك وارث کبیر حقنده ولایتلری اصلا بولنه میه جغندن بو شهادتده هیچ بر جهت اتهام یوقدر .

اما ترکهده داخل اولان اموالدهوارث کبیرك غیبوبتی حالنده وصیلرده ولایت حفظ وولایت بیع منقول اوله جغی کبی وارث مزبوره جنون عارض اولسه ولایت تصرف دخی ثابت اولور بناءً علیه شهادت مذکورده جهت اتهام بولنور .

مسئله ١٢٢ — وصینك موصی علیهنه شهادتی صحیح ایسهده لهنه شهادتی ولو بعد العزل صحیح اولماز .

شرح — حالبوکه وکیلك قبل الخصومه عزلی وقوعبولدیغی تقدیرده مؤکلك لهنه شهادتی جائزدر فقط وصایت وکالت کبی نیابت محضه اولمیوب استخلاف قبیلندندر بوکا بناءً درکه وصایتی بیلمزدن اول ترکهده تصرف ایده جك اولسه صحیحدر .

مسائل متفرقه

مسئله ١٢٣ — وصی اولان کیمسه یتیمك مالیله تجارت ایتمکه مجبور اولمیوب رأس المالی صرف وانفاق ایله آنی اعاشه ایده بیلور .

ایمدی یتیم اثبات رشد ایلدکدن صوکره ربح دعواسی ایدهمز .

مسئله ١٢٤ — وصی حاکمك تقدیر ایلدیکی مقداردن زیاده

انفاق ایلسنه نفقهٔ مثل حقنده ینه تصدیق اولنور فقط شو انفاق یتیمك كندی مالندن اولمق شرطدر. چونكه وصینك كندی مالندن صرف ایدوب ده یتیمك مالنه رجوع ایلمسی بینه یه محتاجدر.

مسئله ۱۲۵ — وصینك انفاق ایده جکی مقداری حاكمك تقدیر ایتمسی شرط دکلدر بناءعلیه وصی نفقهٔ مثل حقنده یمین ایله تصدیق اولنور.

مسئله ۱۲۶ — ولد صغیرك مالنی نه پدری ونه وصیسی آخره اقراض ایده مز. اما امین اولدقلری کیمسه یه اعاره و تودیع و صغیرك دینی مقابله سنده ترهین ایده بیلورلر.

مسئله ۱۲۷ — وصینك لدی الایجاب امر حاكم ایله یتیم ایچون استدانه ایتمسی جائزدر.

مسئله ۱۲۸ — كندی آله جغی ایچون دخی وصینك ترکه دن لزومی مقدار شیئی بیع ایتمکه صلاحیتی واردر. فقط غرماء سائره بولنورسه وصی دخی غرامه حصه سنه اصابت ایدن مقداردن زیاده آله ماز.

مسئله ۱۲۹ — مسوغ شرعی بولنمدیغی حالده یتیمك باغچه سنده کی اغاجلری بیع ایتمك جائزدر. چونكه اغاج منقولات قبیلندندر وقف عرصه اوزرنده کی بناده بویله در.

مسئله ۱۳۰ — وصینك كندی طرفندن اولان بر عقد شرعی سببیله واجب اولان دینی تأجیل و تنزیل ایده بیله جکی کبی مدیون مز بوری ابرا ایتمسی دخی صحیح اولور. فقط یتیمه ضامن اولمسی لازمدر.

اما كندی عقدی سببیله واجب اولمیان دیون حقنده وصینك شو معاملاتی لغودر.

مسئله ۱۳۱ — وصی یتیمك مالنی امین بیلدیکی کیمسه یه اجل معلوم ایله ده صاته بیلور. فقط اجل مذكور فاحش اولمامق شرطدر. بو صورتده تحصیلی ممکن اولمیان دیندن طولایی وصی یه ضمان لازم کلمز.

مسئله ۱۳۲ — بر وصینك وصایتی حاكم طرفندن انفاذ

ایدلدکدن صکره فسقندن طولایی امین عداولنمیه‌رق تبدیلی لازم کلدکده عزل و تبدیل ایدیلنجه‌یه قدر وقوع بولان تصرفاتی صحیحدر.

مسئله ۱۳۳ — متوفانک و یا یتیمک انکارده مصر اولان بر شخص ذمتنده‌کی آله‌جغنی اثبات ایتمک قابل اوله‌مدیغی تقدیرده وصینک صلحاً تسویه ایتدیرمسی جائزدر. اما مدیون مقر و یا محکوم بالدین اولدیغی و یاخود اقامهٔ بینه امکانی بولنه‌مدیغی صورتده از بر مبلغ ایله وصینک صلحه قیامی جائز اولماز.

مسئله ۱۳٤ -- بر کیمسه‌نک مدیون و یا مودعی آنک وفاتندن صکره بر شخصک وصایتنی اقرار ایتمسی اوزرینه حاکم آنی وصی ایدوب ده دین و یا ودیعه‌نک اکا تسلیمنی امر ایده‌مز.

شرح — زیرا حاکمک تسلیمی امر ایتمسی او شخصک بتون ترکه‌یه وصایتنی تضمن ایده‌جکندن متوفانک وصی مختاری اولمادیغی تبین ایتمدکجه جائز دکلدر.

حاکمک وصی نصب ایتمسی دینی و یا وصیتی بولنان متوفانک وصی تعیین ایتمیه‌رک وقوع وفاتی بینه ایله اثبات اولنمغه توقف ایدر.

مسئله ۱۳۵ — وصیلری بشقه بشقه اولان ایکی صغیر بیننده مشترک بولنان عقارک تعمیره احتیاجی نمایان اولوب ده بر وصی بالاشتراک تعمیر ایدلمسنی تکلیف ایلدیکی حالده دیکر وصی امتناع ایتسه تعمیره جبر اولنور.

شرح — مثلا صغیرلرک خانه‌لری اره‌سنده‌کی مشترک دیوارک سقوطندن خوف اولندقده برینک وصیسی تعمیر ایتمک ایسته‌یوب ده دیکرینک وصیسی موافقت ایتمسه درعقب حاکم الشرعه عرض اولنوره وطرف حاکمدن کوندریله‌جک امین واسطه‌سیله مذکور دیوارک حالی اوزره ترکی صغیرلره ضرر ایراث ایده‌جکی ملحوظ اولنجه وصیلرک بالاشتراک تعمیر ایتملرینه امر اولنور.

﴿علم الفرائض﴾

ورثه‌نك ترکه‌ده اولان حصهٔ ارثیه‌لرینی بیلدیرن قواعد فقهیه وحسابیه‌دن عبارتدر . علم فرائضك موضوعی ـ ترکه اولوب انك احوالندن بحث ایدر .

غایتی — ترکه‌نك تقسیمی یعنی ترکه‌ده اولان حقوق ارثیه‌یی تعیین واصحابنه تسلیم ایتمکدر . (ترکه) کلمه وزننده رانك کسریله ویا سکونیله تلفظ اولنور ـ عیننه برکیمسه‌نك حقی تعلق ایتمیه‌رك متوفانك ترك ایتمش اولدیغی جمیع مال دیمکدر . اما مالکی اولمیه‌رق نزدنده قالمش ویاخود عیننه برکیمسه‌نك حقی تعلق ایتمش بولنان اموال واشیا ترکه‌دن عد اولنماز .

شرح — ودیعه قبیلندن اولان شیلر وارث کبیر ویاخود وصی معرفتیله اصحابنه اعاده اولنمق لازم کلور وحال حیاتنده تسلیم ایتمش اولدیغی رهندن اولا مرتهنك آله‌جغی اخراج اولنوب بعده فضله قالان مقدارك حقوق آتیه‌یه صرف اولنمسی ایجاب ایدر . بناءً علیه متوفانك بشقه مالی بولنمسه‌ده رهن مزبور ایله تجهیز وتکفینی تسویه اولنماز . اجرتی استیفا اولنان عین مأجور دخی آجرك وفاتیله اجرت بدلنده رهن عد اولنور . کذلك لاجل الثمن حبس اولنان مبیع‌ده بویله‌در . یعنی اداء دین ایتمیه‌رك مشتری مبیعی قبض ایتمزدن اول وفات ایلسه هنوز بایعك یدنده بولنان مبیعه بایع احق اولدیغی جهتله دیون سائره دکل تجهیز وتکفین مصارفی بیله آندن تسویه

اولنماز . فقط بایعك رضاسیله قبض ایلدکدن صکره وفات ایدرسه اوحالده بایع غرمای سائره‌یه مساوی اولور یعنی بیع واقعی فسخ ایله مبیعی استرداد ایده‌مز .

تنبیه — قتلك خطاءً وقوعنه ، یاخود قتل عمد اوزرینه صلح و یا بعض اولیانك عفوی سببیله قصاصك ماله انقلابنه بناءً واجب اولان دیت مقتولك ترکه‌سنه داخل اولوب آندن دینی قضا و وصیتی تنفیذ اولنور .

مسئله ۱ — وراثت بر کیمسه‌نك مالنه دیکر کمسه‌نك خلفیت طریقیله مالك اولمسیدر شو خلفیت ده آتی الذکر اسباب عدیده‌نك بریله اولور . ایمدی شخص اوله مورث ، شخص ثانی‌یه وارث ، مال مزبوره میراث وموروث دینور .

مسئله ۲ — وراثتك شرطی اوچدر بو شرطلر اجتماع ایتمدکجه وراثت تحقق ایتمز .

برنجی شرط : مورثك حقیقةً ویا حکماً ، یاخود تقدیراً وفات ایتمسیدر .

حقیقةً وفات معلومدر .

حکماً وفات مفقودك (۹۰) یاشنی اکمال ایتمش اوله‌جغنه مبنی حاکم شرع طرفندن وفاتنه حکم لاحق اولمق صورتنده‌در .

تقدیراً وفات غره‌یی ایجاب ایدن اسقاط جنین صورتنده معتبردر چونکه جنین میت حین سقوطنده حی اولوب بعده وفات ایتمش اعتبار اولنور . بناءً علیه کندیسی مورث وبدل نفسی اولان غره مال موروث صاییلور .

ایکنجی شرط : مورث وفات ایتدیکی زمان وارثك حقیقةً ویا حکماً برحیات بولنمسیدر .

حقیقةً حیات معلومدر .

حکماً حیات مورثك حین وفاتنده تولد ایتمیوب هنوز رحم مادرده بولنمقدر ایشته بو شرطه بناءً مورثندن ولو بر دقیقه اول وفات ایدن کیمسه‌یه میراث ویرلمز .

کذلك یکدیکرینه وارث اوله‌جق کیمسه‌لرك عیاذاً بالله احتراق ویا انهدام بنا ایله جمله‌سی هلاك اولسه ویا سفینه ایله غرق وقوعبولوب هانکیسنك اول وفات ایتدیکی معلوم اولماسه بونلرك هر برینك اموالی احیا اولان وارثلرینه ویریلور

اوچنجی شرط — وارثك جهت وراثتی صحیح ومعلوم اولمقدر بناءً علیه جهت وراثتی معلوم اولمیان کیمسه‌نك ارثه استحقاقنه حکم اولنه‌ماز .

فصل اول

وراثتك اسبابی بیاننده‌در

مسئله ٣ — وراثتك اسبابی اوچدر .

برنجی سبب : مورث ایله وارث بیننده قرابت نسبیه بولنمقدر . بوسببله وارث اولان اقربا اوچ قسمدر .

اصحاب فرائض ، عصبه ، ذوی الارحام .

ایکنجی سبب : بینلرنده نکاح صحیح ثابت اولمقدر . ایمدی

احد زوجینك وفاتنه قدر افتراقی موجب بر سبب بولنمیه‌رق نکاح صحیح باقی اولورسه هر بری دیکرینه وارث اولور وبو صورتده خلوت صحیحه وقوعی شرط دکلدر واکر طلاق رجعی وقوع بولمش اولورسه عدتك انقضاسندن اول بری وفات ایلدکده دیکری وارث اولور .

واکر زوجه‌نك طلب ورضاسی اولمیه‌رق زوجك مرض موتنده طلاق بائن وقوعبولورسه وفاتی زماننده عدت تمام اولمش دکلسه زوجه‌ یه وارثه اولور . اما زوجه وفات ایتسه زوج وارث اوله‌ماز. اشبو طلاق صورتلرینك هر برنده ایسه وراثتك تحققی زوجه‌نك موطوئه اولمسیله مشروطدر .

اما طلاق بائن زوجه‌نك طلب ورضاسنه مقارن ویازوجك حال صحتنده واقع اولورسه عدتك انقضاسندن اول وفاتی وقوعبولمغله وراثت ثابت اولماز .

کذلك نکاح واقع باطل ایسه مثلا نکاحك متعه وموقت قبیلندن اولمسی ویاخود قادینده اسباب حرمتدن برشی بولنمسی ویاخود فاسد ایسه مثلا نکاحك بلا شهود اجرا ایدلمسی ویا منکوحه صغیره اولوب ولیسنك اذننه مقارن اولمامسی صورتلرنده اصلا موجب وراثت اولماز .

اوچنجی سبب : ولادرکه ایکی درلودر (١) ولای عتاقه (٢) ولای موالاتدر .

ولای عتاقه : بر کیمسه‌یی اعتاق ایتمك ویا ذی رحم محرم اولان بر شخص مملوکی تملك ایله عتقی لازم کلمك حسبیله انك مولاسی اولمقدن عبارتدر .

مولای معروف بولنمدیغی صورتده ولای عتاقه متوفانك اقرار مجردیله‌ده ثابت اولور .

ولای موالات : بر کیمسه کندیسندن بر جنایت صدور ایدرسه ضامن وحین وفاتنده وارث اولمق اوزره دیکریله عقد مقاوله ایتمکدر . حین عقدده وارث نسبیسی بولنمیان هرشخص حرك بویله بر عقد التزام ایلمسی صحیحدر واکر دیلرلرسه ایکی طرفدنده ضمان ووراثت شرط قیلنه بیلور .

مسئله ٤ — بواسباب ثلاثه‌نك هربری استحقاق وراثته سبب مستقل عد اولنور بناءً علیه بروارثده ایکی سبب اجتماع ایله‌دکده آنك استحقاقی قوت بولوب هر سببه مبنی آیریجه وارث اولور مثلا برکیمسه عمجه‌سی قزینی نکاح ایدوبده مزبوره وفات ایلسه زوجندن بشقه وارثی بولنمدیغی تقدیرده زوجی ترکه‌سنك نصفنی زوجیت، نصف دیکرینی قرابت نسبیه یعنی عصوبت جهتیله آلور .

کذلك برکیمسه‌نك زوجه‌سی فی‌الاصل کندی معتقه‌سی اولوبده بشقه وارثی بولنمیه‌رق وفات ایتسه اوکیمسه ترکه‌نك نصفنی زوجیت ، نصف دیکرینی ولای عتاقه جهتیله احراز ایدر .

فصل ثانی

وراثتك مانعلری بیاننده‌در

مانع : سبب وراثتك تحققیله برابر بر شخصك کندی جهتندن حصول بوله‌رق استحقاقنی سلب ایدن شی دیمکدر بویله اولان شخصه محروم اطلاق اولنور .

اما سائر اسباب استحقاق غیریسی جهتندن اولمغه حجب تعبیر اولنور وبو وجهله وراثتدن ساقط اولان کیمسه‌یه‌ده محجوب اطلاق اولنور . [تفصیلی کله‌جکدر]

مسئله ٥ — موانع ارث بشدر .

برنجی سبب : رق یعنی رقیق ویا رقیقه (از ادسز کوله ویا جاریه) اولمقدر حر اولمیان بر کیمسه ایچون ولو ام ولد ویا مکاتب اولسون میراث اولماز . معتق البعض ده عندالامام بویله‌در مشارالیه عندنده اعتاق متجزی اولمغله مزبورك جزء باقی قیمتنی اداسنه قدر مملوکیتی باقیدر حر عد اولنماز . اما امامین عندنده اعتاق تجزی قبول ایتمدیکنه بناءً ولو یوز جزئنك بر جزئی اعتاق اولنان شخص حر مدیون عد اولنه‌رق وارث اولمسی لازم کلور (بو مسئله‌ده مفتی به امام اعظم قولیدر)

ایکنجی سبب : قتلدر یعنی مکلف اولان بر وارثك مورثنی تسبیدن غیری بر صورت غیر مشروعه ایله وبلا اکراه قتل ایتمسیدر کرك موجب قصاص اولان قتل عمد ایله وکرك موجب قصاص اولمیوب یالکز دیت وکفارت ایجاب ایدن شبه عمد ایله وخطا ویا خطا مجراسنه جاری اولان بر قتل ایله قتل ایتمش اولسون بو صورتلرك کافه‌سنده عاقل وبالغ بولنان قاتل وراثتدن محروم اولور .

قتل عمد : آلات جارحه‌نك بریله ویا تفریق اجزاده آلات جارحه مقامنه قائم - کسکین طاش ویا اغاج ویا آتش کبی - بر آلت واسطه‌سیله قصداً ضرب ایدوب ایقاع ایدیلن قتل دیمکدر .

شبه عمد : تفريق اجزا ايتمين بر شى ايله – مثلا بيوجك بر طاش ويا اغاج ايله – تعمداً قتلدن عبارتدر .

قتل خطا : قصد ايتميه‌رك ياكلشلقله بر كيمسه‌يى – مثلا صيده رمى ايدوب بر انسانى – قتل ايتمكدر .

خطا مجراسنه جارى قتل : اصلا صنع و اختيارك دخلى اولميه‌رق – مثلا طامدن اوزرينه‌دوشمك وحالت‌نومده انقلاب ايله ازمك كبى برطريق ايله – بر كيمسه‌يى هلاك ايتمك ديمكدر .

اما حفر بئر ويا وضع حجر ايله وياخود اوزرينه دابه‌يى سوق ايتمك ويا كنديسنه قود ايتديرمك ايله مورثك هلاكنه سبب اولمق ، كذلك قصاص ودفع عن‌النفس كبى برصورت مشروعه ايله ، ياخود كنديسنى قتل ايله تهديد ايدن برمكرهك اكراهنه بناءً مورثك قتلنه تصدى ايتمك وارثك محروميتنى ايجاب ايتمز .

اوچنجى سبب : اختلاف ديندر يعنى مورثك وفاتى زماننده وارث ايله مورثك برى مسلم ، ديكرى غير مسلم بولنمقدر .

دردنجى سبب : حكماً اختلاف داردر .

اختلاف دار : اختلاف مملكت معناسنه حقيقى اولوركه وارث‌ايله مورثدن برى بردولت، ديكرى بشقه‌دولت ممالكنده بولنمقدر بونك منع توارث خصوصنده تأثيرى اولماز بناءً عليه دار اسلامده بولنان مستأمن‌ايله وطن ومملكتنده ، ياخود بشقه دولت مملكتنده بولنان ديناشلرى بيننده توارث جريان ايدر؛ برده حكم شرعده اختلاف منسوبيت معناسنه حكمى اولوركه بو معناجه اختلاف دار انجق ايكى حكومت مستقله ارهسنده

انقطاع عصمت حسبیله یکدیکرک قتالنی استحلال ایتمك صورتنده تحقق ایدر ایشته موانع ارثدن معدود اولان اختلاف دار اشبو حکمی قسمیدر ایمدی دول متحابه تبعه‌سندن اولانلر اره‌سنده توارث جاری اولور فقط انقطاع عصمت حالنده بولنان ایکی حکومت مستقله تبعه‌سی اره‌سنده جاری اولماز .

تنبیه — اختلاف دارك مانع وراثت اولمسی غیر مسلملر حقنده‌در . بین المسلمین اختلاف دار وقوعی مانع توارث دکلدر مثلا دولت علیه (دامت شوکتها) تبعه‌سندن بر مسلم فرانسه تبعه‌سندن اولان بر مسلمه وبالعکس علی الاطلاق وارث اوله‌بیلور .

بشنجی سبب : وارثك وارث اولمیان کیمسه‌یه التباسنی موجب اوله‌جق جهالتدر .

بونك برچوق صورتلری وار مثلا برقادین کندی چوجوغیله برابر دیکر بر چوجغی ارضاع ایتمکده اولدیغی اثناده وفات ایدوب هانکیسی کندی ولدی اولدیغی بیلنمسه چوجقلرك هیچ بریسی اکا وارث اوله‌ماز .

کذلك بر حره ایله بر جاریه برخانه‌ده ظلمت لیل ایچنده برر چوجق دنیایه کتیروب هانکیسی ولد حره اولدیغی بیلنمزسه هیچ بریسی اکا وارث اولمیوب هر بری نصف قیمتی ایچون جاریه‌نك مولاسنه سعی ایتمك ایجاب ایدر .

کذلك برکیمسه‌نك حره‌دن بر ولدی وغیرك امه‌سندن بر ولدی اولوب چوجقلرك ایکیسنی‌ده بر مرضعه ارضاع ایده‌رك هانکیسی ولد حره اولدیغی بیلنمسه هر بری نصف قیمتی

ایچون سعیه وعدم اوثه محکوم اولور مکر پدرلری نصف قیمتی ادالرندن صکره وفات ایدرسه اول وقت زوال مانعه مبنی وارث اولورلر .

مسئله ٦ — وراثت تملکك سبب جبریسدر . بناءً علیه بر کیمسه‌نك مورثی وفات ایتدکده اول کیمسه بن آنك میراثنی قبول ایتمم دیوب رد ایتمسیله میراثدن ساقط اولماز بلکه نه وقت اولسه حصهٔ ارثیه‌سنی آلمغه استحقاقی بولنور .

مسئله ۷ — ترکه‌یه علی الترتیب ذکر ایده‌جکمز حقوق شرعیه تعلق ایدر .

اولا — غریمك تضررینی موجب اولمامق شرطیله متوفی کفن مسنون ایله تکفین ولوازم تجهیزیه‌سی ایفا اولنور . اما آرته‌جق مقدار قضای دینه وفا ایتمیوب‌ده غریمك متضرر اولمسی لازم کله جکسه اول وقت بقدر الضرورة والکفایه تکفین وتجهیز ایدیلور .

ثانیاً — قضای دین اولنور یعنی بر شیئه بدل اوله‌رق متوفانك ذمتنده قالمش اولان حقوق ـ من جهة العباد مطالبه ایدیلن دیون ـ تسویه ایدیلور اما حج وزکات وفدیه وکفارات کبی حقوق الهیه‌دن اولان شیلر وصیت ایدلمه‌مش اولورلرسه قضا اولنمازلر . وبونلرك هپسی ماله متعلق برنوع عبادت وبناءً علیه محتاج نیت اوله‌جغی جهتله وارثلرك تبرع طریقیله ایفالری صورتنده متوفانك مسئولیت اخرویه‌دن قورتولمسی مرجو ایسه‌ده قطعی دکلدر .

مسئله ٨ — دیون اوچ قسمدر :

(١) دین صحتدرکه مرض موتدن اول اقرار ویا اقامهٔ بینه ایله ثابت اولان دیندر .

(٢) دین صحت حکمنده اولان دیندرکه مرض موتده واجب اولمش فقط سبب وجوبی حاکم ویا شهود طرفندن مشاهده ایدلمش اولان دیندر متوفانك اثنای مرضنده تملك ویا استهلاك ایلدیکی شیلرك اثمانی کبی .

(٣) دین مرضدرکه متوفانك محضامرض موتی هنکامنده وقوعبولان اقراریله لازم کله‌جك دیندر . بوقسم دینك قضاسی اولکی دینلردن تأخیر ایدیلور . چونکه غرمای صحتك حق استیفاسی تعلق ایتمش اولان ماله دائر اقرار مریضده ابطال حق ملحوظ اولمغله اقرارمذکور آنلرك حقنده معتبراوله‌ماز .

مسئله ٩ — اوچنجی مرتبه‌ده تنفیذ وصایا اولنور . شویله که : متوفی تجهیز وتکفینه محتاج همده مدیون اولدیغی تقدیرده ترکه‌سندن مصارف تجهیزیه ومقدار دیون افراز اولندقدن صکره باقینك ثلثندن ، وکندی مالیله تجهیزه لزوم اولمدیغی ودینده بولنمدیغی حالده جمیع مالنك ثلثندن ووارثی بولنمدیغی یاخود بولنوبده زیاده علی الثلث قیلندن اولان وصیته بعد الوفات اجازت ویردیکی صورتده جمیع اموالك نفسندن واجبات ویا تبرعات نوعندن کرك (علی الاطلاق ترکه‌نك ثلث ویا ربعی وصیتندن عبارت) مطلقه وکرك (عیناً برمالی مثلا البسه ویا خانه کبی معین برشیئك تمامی یاخود موجود اقچه‌نك ثلثی

وصیتدن عبارت) معینه اولان وصایای مشروعه‌ی وصی معرفتیله الاهم فالاهم قاعده‌سیله انفاذ ایدیلور . انجق وصیت مطلقه‌نك تنفیذی وصیت مذکوره‌یه کفایت ایده‌جك مقدار مالك ترکه‌دن افرازیله همان موصی لهه تسلیم ویا وجوه خیره صرف اولنمسندن عبارت دکلدر . بلکه اومقدار مال بین الورثه تقسیمدن خارج براقلمق اقتضا ایدر . یعنی نقود موجوده‌نك مثلا ثلثی افراز اولندقدن صکره دیونی تحصیل اولندقجه ، حاصلات طوپلاندقجه وصیت مطلقه ایچون دخی حصه آیریلور .

تفریع — وصیت مطلقه‌ده بین الفقها اختلاف جاریدر . شویله‌که : وصیت مذکوره‌ده موصی به ترکه‌نك ازدیادی ایله مزداد ونقصانی ایله متنقص اولدیغی جهتله حصهٔ شایعه اولمسنه نظر ایدنلر موصی لهی وارثلره تقدیم ایتمیوب آنلره شریك قیلارلر ؛ تقسیم میراثك موصی بهی اخراجدن صکره اولمسنه ذاهب اولانلر مزبوری تقدیم ایدرلر . شو خلافك ثمره‌سی مسائل عولیه‌ده ظاهر اولور . چونکه تقدیمه ذاهب اولانلره کوره عول یالکز ورثه‌نك سهامنده ، شیوعه نظر ایدنلره کوره مجموع سهامده اعتبار اولنور . مثلا زوجی ایله ایکی شقیقه‌سنی ترك ایدن متوفات ثلث اموالی برکیمسه‌یه وصیت ایتمش اولورسه وصیت تقدیم اولندیغی تقدیرده ثلث مذکور اولجه اخراج اولنوب بعده باقی قالان اموال زوجه نصف ، شقیقه‌لره ثلثان اولمق اوزره تقسیم اولنه‌جغندن (٦) عددندن اولان مخرج مسئله (٧) یه عول ایده‌رك دردی همشیره‌لرینه ، اوچی زوجنه ویریلور .

اما موصیٰ له وارثلره شریك قیلندقده مسئله‌ده ثلث، ثلثان، نصف اجتماع ایده‌جکندن مجموع سهام (٩) ه عول ایده‌رك موصی لهه طقوز سهمدن ایکی سهم ویرلمك اقتضا ایدرکه بوصورتده مزبورك حصه‌سی ترکه‌نك ثلثندن اقل اولور [فقط صحیح اولان قول اولدر]

مسئله ١٠ — حقوق ثلاثهٔ سابقه بولندیغی تقدیرده وراثت مرتبهٔ رابعه‌یه قالور. ایمدی وارث زوج ایله زوجه‌نك غیری اولوب ده یالکز برشخصدن عبارت ایسه تقسیم ترکه‌یه لزوم یوقدر. بلکه مال موروث کاملاً وارثك اولور. تعدد وارث صورتنده تقسیم ترکه‌یه ابتدار اولنور. شویله‌که وارثلر ترتیب آتی اوزره وراثته کسب استحقاق ایدرلر:

برنجی صنف — اصحاب فرائضدرکه نص قاطع و اجماع امته بونلرك هر برینه ثلث ویا ربع ویا نصف کبی بر سهم معین تخصیص بیورلمشدر. اولا بونلرك سهملری افراز اولنور.

ایکنجی صنف — عصبه عنوانه داخل اولان کیمسه‌لردر. بونلر فروض مقدره اصحابندن قالان مالی اخذ ایدن و آنلردن کیمسه بولنمدیغی تقدیرده ترکه‌یی تماماً احراز ایدنلردرکه آتیده مرتبه‌لری تفصیل اولنه‌جقدر.

تنبیه — عصبه عنوانده مولی العتاقه دخی داخلدر چونکه مولی العتاقه‌یه عصبهٔ سببیه اطلاق اولنور. فقط عصبهٔ نسبیه‌نك ایلروده بیان اولنه‌جق انواع ثلاثه‌سنك هر بری مولی العتاقه‌یه تقدم ایدر.

اوچنجی صنف — مولی العتاقه‌نك ذکوردن اولان عصبه‌سیدر . چونکه متوفی صکره‌دن کسب حریت ایدوب کندی عصبه‌سی بولنمدیغی حالده وراثت حقی مولی العتاقه‌نك عصبه‌سنه انتقال ایدر .

دردنجی صنف — نسب جهتیله متوفایه تعلقی بولنان اصحاب فرائضدن اولان کیمسه‌لردر بونلره حصهٔ مقدره‌لری نسبتنده باقیدن دخی رد اولنور . [بوکا (ردعلی ذوی الفروض النسبیه) تعبیر اولنور]

ایمدی متوفانك عصبه قبیلندن وارثی بولنمنجه مال باقی دخی اصحاب فرائضدن زوج ایله زوجه‌نك غیریسنه حصه‌لرینه کوره توزیع اولنور . بناءً علیه ذوی الارحام بوصورتده‌ده وارث اوله‌مازلر .

بشنجی صنف — ذوی الارحامدرکه کندیلری عصبه صنفنه داخل اولمدقلری کبی سهم معینلری‌ده اولمیان اقرباء سائره‌دن عبارتدر . ایمدی متوفانك آتیده بیان اولنان هردرلو عصبه‌سندن وسهام مفروضه صاحبلری اولان اقرباسندن کیمسه بولنمدیغی تقدیرده ذوی الارحامی ایچنده قوت قرابتله ترجیح اولنان کیمسه‌لر وراثته کسب استحقاق ایدرلر . بوتقدیرده زوج ویازوجه بولنه‌رق سهم مفروضنی آلیرسه باقی‌یی ، واکر مزبورلر دخی بولنمازسه مال متروکك جمله‌سنی ذوی الارحامدن الك یقین بولنان شخص ویا اشخاصك اخذ ایتمسی تعین ایدر .

شرح — ذوی الارحامك ایلروده عصبه حقنده بیان ایده‌جکمز درت مرتبه اوزرینه مرتب اولملرینه مبنی فرعك

اصله وجزء اب تعبیر اولنان اخوه‌نك جزء جد تعبیر اولنان عمجه‌لره تقدمی لازم کلیر . بناءً علیه اولاد بنات واولاد بنات ابن جد فاسد وجدهٔ فاسده‌دن اقدم اعتبار اولنور . کذلك اولاد اخوات ایله بنات اخوه دخی خال وخاله‌لردن وعم لام ایله عمه‌لردن اقرب عد ایدیلورلر .

آلتنجی صنف — مولای موالاتدرکه ماسبقده تعریف اولنمشدر .

یدنجی صنف — مولای موالاتك عصبه‌سیدر .

سکزنجی صنف — مقر له بالنسب علی الغیر یعنی متوفانك اقراریله حقنده ثبوت نسب لازم کلمین بر شخص اوزرینه نسبی حمل واثبات اولنان کیمسه‌در . ایمدی قریب وبعید وارثی بولنمیان کیمسه ولو مرض موتنده « فلان کیمسه بنم برادرم ویا عموجه‌مدر » دیه اقرار ایتسه اشبو اقرارده پدری ویا جدی اوزرینه حمل نسب بولنمغله کرچه اثبات نسبده کافی کورلمیورسه‌ده مقر له اولان کیمسه‌نك مقرمزبوره وارث اولمسنده معتبردر . بناءً علیه مقر اقرار مزبوردن رجوع ایتمیه‌رك وفات ایدرسه اقراری وصیت مقامنه قائم اولور . وارث معروفی بولنمیان کیمسه ایسه جمیع اموالنی بیله دیله‌دیکنه وصیت ایده‌بیلور .

مسئله ۱۱ — وراثت ووصیت کبی اسباب استحقاقدن بریسیله مستحق بولنمیان اموال متروکه بیت‌المآله وضع اولنور .

مسئله ۱۲ — اصحاب فرائض اون ایکی طاقم کیمسه‌لردر . آنلردن دردی صنف ذکوردن ، سکزی صنف اناثدندر .

ذکوردن اولانلر اب ، جدصحیح ، اخ لام ، برده زوج در

اناثدن اولانلرده زوجه ، بنت ، بنت الابن ، اخت لابوین ،

اخت لاب ، اخت لام ، ام ، جدهٔ صحیحه‌در .

جدصحیح : جدی اولدیغی کیمسه‌یه نسبتنده قادین توسطی

بولنمیان جددر .

ابوالاب کبی اما ابوالام جد فاسددر .

جدهٔ صحیحه : جده‌سی اولدیغی کیمسه‌یه نسبتنده جدفاسد

کیرمین جده‌در که صنوف ثلاثه‌یی محتویدر .

(۱) محض ذکورت ایله اتصال ایدن جده‌در ام‌الاب ،

ام ابی‌الاب کبی .

(۲) محض انوثت ایله اتصالی اولان جده‌دو ام‌الام ،

ام ام‌الام کبی .

(۳) اتصالنده هم ارکك ، هم قادین بولنان جده‌در

ام ام‌الاب کبی .

مسئله ۱۳ — اصحاب فرائضه تعیین اولنان سهملر آلتی

عدد اولوب ایکی نوعه آیریلور :

نوع اول نصف ، ربع ، ثمن
نوع ثانی ثلثان ، ثلث ، سدس } در

قاعده ۱ — هرهانکی مسئله‌ده سهام مذکوره‌نك یالکز

بریسی بولنورسه اومسئله‌نك مخرجی سهم مذکورك اسمنه موافق

اولور مثلا ربعك مخرجی اربعه ؛ ثمنك ثمانیه ؛ ثلثان وثلثك

ثلاثه ؛ سدسك سته اولدیغی کبی . نصفك مخرجی ایسه ایکی‌در .

قاعده ۲ — برنوعه منسوب اولان سهملر اجتماع ایتدکده اقلك مخرجی اخذ اولنور .

مثلا ثلث وثلثان وسدس اجتماع ایتدکده مخرج مسئله (٦) اولور .

قاعده ۳ — نوع اولدن نصف نوع ثانی ایله کلاً ویا بعضاً اجتماع ایدرسه مخرج ٦ ، واکر ربع اجتماع ایدرسه ۱۲ ، واکر ثمن اجتماع ایدرسه مخرج ۲٤ اولور .

فصل ثالث

احوال اربعین بیانندهدر

— اب —

مسئله ۱٤ — ابك اوچ حالی واردر .

برنجی حال — فرض مطلقدرکه متوفانك اوغلی ویااوغلنك اوغلی وان سفل بولندیغی تقدیرده پدرك حالی بودر بوصورتده پدر یالکز سهم معینی اولان سدسی آلیر

مخرج مسئله	قی	سدس
	٥	۱
٦	ابن	اب

مخرج	قی	سدس
	٥	۱
٦	ابن الابن	اب

ایکنجی حال — فرض مع التعصیبدرکه متوفانك قیزی ویا اوغلنك قیزی بولنورسه پدرك حالی بودر بوتقدیرده ترکهنك

سدسی پدره، نصفی قیزینه ویاخود اوغلنك قیزینه ویریله جکی کبی باقیسی ده عصوبتی جسبیله ینه پدره ویریلور .

	٢	١	٣
مخرج	سدس مع الباقی		نصف
٦	اب		بنت

	١	٢	٣
مخرج	سدس مع الباقی		نصف
٦	اب		بنت الابن

اوچنجی حال : عصوبت محضه درکه ولد، ولد الابن بولنمدیغی صورتده شو حالی حائز اولور بو تقدیرجه اصحاب فرائضدن زوج ویا زوجه بولنه رق سهم معینی آلدقده اکر والده بولنورسه باقینك ثلثنی مزبوره وثلثانی پدر آلور واکر والده بولنمازسه باقینك جمله سنی پدر آلور .

	٢	١	٣
مخرج	ق	ثلث ما بیق	نصف
٦	اب	ام	زوج

	٢	١	١
مخرج	ق	ثلث ما بیق	ربع
٤	اب	ام	زوجه

— جد صحیح —

مسئله ١٥ — جد صحیحك ایکی حالی واردر .

برنجی حال : پدر بولندقده سقوطدر .

	٥		١
مخرج	ق	ط	سدس
٦	ابن	جد	اب

ایکنجی مثال : پدر بولنمدیغی صورتده پدر مقامنه قیامدر چونکه جد صحیح احکام میراثده درت صورتك ماعداسنده بلافرق پدر حکمندهدر .

مخرج	سدس مع الباقی	نصف
	۲ ۱	۳
٦	جد	بنت

شرح — استثنا اولنان درت صورت شونلردر :

برنجی صورت : ام الاب اب ایله ساقط اولوب جد ایله برابر وارثه اولور وسدس آلور .

مخرج	قی	سدس	ط
	٥	۱	
٦	ابن	اب	ام الاب

مخرج	قی	سدس	سدس
	٤	۱	۱
٦	ابن	جد	ام الاب

ایکنجی صورت : ام اکر اب ایله اجتماع ایدرسه احد زوجینك سهمندن باقینك ثلثنی واکر جد ایله اجتماع ایدرسه جمیع مالك ثلثنی آلور .

مخرج	قی	ثث	نصف
	۱	۲	۳
٦	جد	ام	زوج

مخرج	قی	ثلث ما بقی	نصف
	۲	۱	۳
٦	اب	ام	زوج

اوچنجی صورت : لابوین اخوه واخوات ، کذلك لاب

اخوه واخوات اب ایله بالاتفاق ساقط اولدقلری حالده عندالامامین جد ایله ساقط اولمازلر

دردنجی صورت: معتقك یعنی ولای عتاقه صاحبنك اوغلیله پدری اجتماع ایتدکده امام ابی یوسف عندنده پدری سدس آله بیلور اما اوغلی ایله جدی اجتماع ایدرسه جد بالاتفاق وارث اوله ماز .

— زوج —

مسئله ١٦ زوجك ایکی حالی واردر .

برنجی حال: ولد ، ولدالابن وان سفل بولنمدیغی صورتده حقی نصف آلمقدر .

١ نصف	١ قی	
زوج	اخ لهما	مخرج ٢

ایکنجی حال : ولد ، ویا ولدالابن بولندقده ربع آلیر.

١ ربع	٣ قی	
زوج	ابن	مخرج ٤

— زوجه —

مسئله ٢٧ زوجه نك ایکی حالی واردر .

برنجی حال : ولدویا ولدالابن بولنمازسه ربع آلور .

١ ربع	٣ قی	
زوجه	اخ لأب	مخرج ٤

ایكنجی حال : ولد ویا ولدالابن بولنورسه ثمن آلور .

٣	٤	١	
ق	نصف	ثمن	مخرج
اخ لاب	بنت	زوجه	٨

— بنت صلبیه —

مسئله ١٨ — بنت صلبیه‌نك اوچ حالی واردر .

برنجی حالی — ابن بولنمدقده صلبیه بر كیشی ایسه نصف آلور

١	١	
ق	نصف	مخرج
اخ لهما	بنت	٤

١	٢	١	
ق	نصف	ربع	مخرج
عم لهما	بنت	زوج	٢

ایكنجی حال — ینه بوصورتده یعنی ابن بولنمدقده بردن زیاده اولورسه ثلثانده اشتراك ایدرلر .

٥	١٦	٣	
ق	ثلثان	ثمن	مخرج
عم لأب	بنتین	زوجه	٢٤

ق	ثلثان	مخرج
عم لأب	ثمان بنات	٣

اوچنجی حال . — ابن بولندقده آنكله عصوبت مشتركه احراز ایدر یعنی بوصورتده بنت صلبیه كرك بر وكرك بردن زیاده اولسون اولاد ذكور ایله بالاشتراك عصبه اولورلر بناءً علیه اصحاب فرائضدن كیمسه بولنورسه آنك سهمی افراز اولندقدن صكره باقی، اكر بولنمازسه جمع اموال مورثك اولادی بیننده ثلث وثلثان وجهله تقسیم اولنور .

شو تقسيمك تعبير شرعيسی (للذكر مثل حظ الانثيين) نص جليلندن اقتباس اولنمشدر .

	٥×١	٥×٧		
	ثمن	قی		
	زوجه	ابن	ثلث بنات	مخرج
		٣٥		٨
				٥
	٥	١٤	٢١	٤٠
	٦		١٨	مخرج
	ست بنات		تسع بنين	٢٤

تنبيه — عصوبت مشتركه صورتنده مسئلهٔ اخيره‌ده اولديغی كبی اصحاب فرائضدن كيمسه بولنمينجه مخرج مسئله عدد رؤسه تابع اولور فقط بر اركك ايكی قادين صاييلور .

— بنت الابن —

مسئله ١٩ — بنت الابنك آلتی حالی واردر .

برنجی حال : واحد ايسه سهمی نصفدر .

١	١	
نصف	قی	مخرج
بنت الابن	اخ لاب	٢

ايكنجی حال : بردن زياده ايسه سهم مشتركاری ثلثاندر فقط بوصورتده ابن صلبينك وبنت صلبيه‌نك بولنماسی شرطدر .

٣×٢	٣×١	
ثلثان	قی	مخرج
ثلاث بنات الابن	اخ لهما	٣
٦	٣	٣
٢		٩

اوچنجی حال : صلبیهٔ واحده ایله برابر بولندقده سدس آلور ولو بقت الابن بردن زیاده اولسون .

شرح — بنت الابنك شو اوچنجی حالنه (تکملة الثلثين) تعبیر اولنور زیرا صلبیهٔ واحده‌نك نصفدن عبارت اولان سهمی اشبو سدس ایله برابر ترکه‌نك ثلثانی دیمك اولور .

٣	١	١ ١	
نصف	سدس	سدس مع الباقی	مخرج
بنت	بنت الابن	جد	٦

٣+٤	١+٤	١+٤ ١+٤	
نصف	سدس	سدس مع الباقی	مخرج
بنت	اربع بنات الابن	اب	٦
١٢	$\frac{٤}{١}$	٨	$\frac{٤}{٢٦}$

دردنجی حال : بردن زیاده صلبیه ایله اجتماع وقوعنده اگر بنت الابنك حذاسنده ویا مادوننده ابن الابن بولنمیه‌جق اولورسه عدم وراثتدر زیرا حق بنات تمام اولور. یعنی ثلثانی بنات صلبیه آلورلر بنت الابنه برشی قالمیور .

٢		١	
ثلثان	ط	ق	مخرج
بنتين	بنت الابن	عم لهما	٣

٣	١٦		٥	
ثمن	ثلثان	ط	ق	مخرج
زوجه	بنتين	بنت الابن	اخ لأب	٢٤

بشنجی حال — اجتماع مذکور وقوعنده اکر ابنیه‌نك حذاسنده ویا مادوننده ابن‌الابن بولنورسه عصوبت مشترکه‌در.

٢+٢		٣×١	
ثلثان		فی	
بنتین	بنت‌الابن	ابن‌الابن	مخرج
٦	٣		٣
			٣
٣	١	٢	٩

٣+٢		٣×١	
ثلثان		فی	
ثلاث بنات	بنت‌الابن	ابن‌ابن‌الابن	مخرج
٦	٣		٣
			٣
٢	١	٢	٩

آلتنجی حال — ابن صلبی ایله سقوطدر. یعنی مورثك بر صلبی اوغلی برحیات بولنورسه اولاد الابن ایچلرنده ذکوردخی بولنسه جملهً وراثتدن ساقط اولورلر.

١		٧	
ثمن	ط	قی	
زوجه	بنت‌الابن	ابن	مخرج
			٨

		١	٥	
ط	ط	سدس	قی	
بنت‌الابن	ابن‌الابن	اب	ابن	مخرج
				٦

ایضاح مقام: بردن زیاده اولان بناتك حقی ثلثاندر. بناءً علیه صلبیه یالکز برکشی اولورسه بنت الابن میراثه کیرر. ایمدی صلبیهٔ واحده ایله اجتماع ایدن بنت الابن بوصورتده سدس آلورکه اقربیتنه مبنی صلبیه‌نك آله‌جغی سهمله بوسدس حق بنات اولان ثلثانی اکمال ایتمش اولور.

بو صورتده بنت الابن بردن زیاده اولورسه سهملری ینه سدس اولوب بینلرنده بالتساوی تقسیم ایدیلور .

صلبیه بولنمدیغی تقدیرده اکر بنت الابن متعدد وغیر متحاذی برقاچ کشیدن عبارت بولنورسه مرتبهٔ علیاده بولنان اقربیتنه مبنی نصف ، سفلاده کی ولو متحاذیه اولەرق بردن زیاده اولسون سدس آلور .

صلبیه بردن زیاده اولدقده ثلثانی تماماً آنلر آلەجقلرینه مبنی بنت الابن ایچون حق بناتدن برشی قالمیور .

بر صلبیه ایله علیا یاخود ولو بر مرتبەده اولمیەرق متعدد علیا بولنەجق اولورسه سفلانك حالی بویلەدر یعنی سقوط ایدر چونکه بالاده کوستردیکی اوزره بوصورتده صلبیه نصف ، علیا سدس یاخود علیا نصف ، وسطی سدس آلوب سفلایه برشی براقمیورلر .

بوصورتلرك کافەسنده بنت الابنك حذاسنده یاخود دها اشاغی مرتبەده ابن الابن بولنمامق معتبردر اما بویله برابن الابن بولنەجق اولورسه کرك مزبورەنك مثلا قرداشی اولەرق برحذاده وکرك برادر زادەسی اولەرق بر مرتبه اشاغیده بولنسون ثلثان باقیسنده تعصیب ایدەرك بالاشتراك وارثه اولمسنه مدار اولور .

تنبیه — محاذی اولان ابن الابن صاحبهٔ فرض بولنان بنت الابنی ده تعصیب ایدر فقط سافل بویله اولمیوب بلکه بو حالده بنت الابن سهم معینی اولان سدسی ، ابن الابن ده باقی یی آلور .

١ × ٣ نصف	١ × ٣ قی		مخرج
بنت	بنت الابن	ابن الابن	٢ ٣
	٣		٦
٣	١	٢	

٣	١	٢	
نصف	سدس	فی	مخرج ٦
بنت	بنت الابن	ابن ابن الابن	

تنبیه دیگر — بنت الابن ابن ایله هر حالده ساقط اولدیغی کبی کندیسندن بر مرتبه یوقاری اولان ابن الابن ایله‌ده ساقط اولور .

— اولاد ام —

مسئله ۲۰ — اولاد امك اوچ حالی واردر .

برنجی حال : کرك اخ لأم وکرك اخت لأم برکشی ایسه سدس آلور .

	۱	۵	
	سدس	فی	مخرج
	اخ لأم	اخ لهما	٦

ایکنجی حال : ایکی ویاخود دهازیاده اولورسه ثلثده اشتراك ایدرلر یعنی ترکه‌نك ثلثی مزبورلرك ذکور واناثی بیننده بالسویه تقسیم اولنور .

۲×۱		۲×۲		
ثلث		فی		مخرج
اخ لأم	اخت لأم	اخت لاب	اخ لأب	۳
۱	۲	۱	٤	$\frac{۲}{٦}$

اوچنجی حال : ولد ، ولد الابن وابن سفل ، کذلك اب ، جد ایله سقوط ایدرلر .

ط	ط	المال کله لها فرضاً ورداً
اخ لأم	اخت لأم	بنت

ط	ط	المال کله له
اخ لأم	اخت لأم	اب

— اخت لابویه —

مسئله ٢١ — اخت لابوینك بش حالی واردر .

برنجی حال : کندیسی اسقاط ایده جك کیمسه بولنمازسه واحده یه نصف ویریلور .

١	١	
نصف	فی	مخرج
اخت لهما	عم لأب	٢

ایکنجی حال : بردن زیاده اولورسه ثلثان ویریلور .

٣×٢	٣×١	
ثلثان	فی	مخرج
ثلث اخوات لهما	عم لهما	٣
٦ / ٢	٣	٣ / ٩

اوچنجی حال : اخ لهما ایله اجتماع وقوعبولورسه بالاشتراك عصبه اولورلر .

٣×١		٣×١		
نصف		فی		مخرج
زوج	احت لهما		اخ لهما	٢
		٣		٣
٣	١		٢	٦

دردنجی حال: بنت ویا بنت الابن ایله اجتماع ایدرسه عصوبت محضه احراز ایدر یعنی بوصورتده کندیسندن اقرب عصبه بولنمازسه اصحاب فرائضدن قالان مالی آلور .

بنت الابن	ثلاث اخوات لهما	مخرج
نصف (١×٣)	فی (١×٣)	
٣	٣	٢
		٣ / ٦

بنتين	زوج	اختين لهما	مخرج
ثلثان (٨×٢)	ربع (٣×٢)	فی (١×٢)	
١٦ / ٨	٦	٢ / ٢	١٢ × ٢ / ٢٤

بشنجی حال : ابن ، ابن الابن، اب ، جد ايله سقوط ايدر. يعنی بوتقديرجه اخ لهما ايله اجتماع دخی وقوعبولسه وارث اوله مازلر .

زوجه	اخ لهما	اخت لهما	ابن الابن	مخرج
ثمن (١)	ط	ط	فی (٧)	٨

— اخت لأب —

مسئله ٢٢ اخت لأبك يدی حالی واردر .

برنجی وايكنجی حال : مورثك ولد ، ولد الابن ، اب و جدی بولنمديغی كبی لابوين قرداشلری ده بولنميه‌جق اولورسه واحده‌يه نصف ، اكثره ثلثان ويريلور.

زوجه	اخت لاب	عم لاب	مخرج
ربع (١)	نصف (٢)	فی (١)	٤

اربع اخوات لاب	زوج	ابن اخ لهما	مخرج
ثلثان (٤)	نصف (٣)	فی (∴ لعدم الباقی)	٦
			٧ عوليه

اوچنجی حال : — یالکز بر اخت لابوین ایله اجتماع ایدرسه تکملة الثلثین اولمق اوزره سدس آلور

اخت لهما	اخت لاب	ابن اخت لهما	ابن الاخ لاب	مخرج
٣	١		٢	
نصف	سدس	ط	قی	٦

دردنجی حال . — اخت لابوین بردن زیاده اولوب ده اخ لاب بولنمازسه عدم ارثدر .

ثلاث اخوات لهما	اخت لاب	ابن اخ لهما	مخرج
٣×٢		٣×١	
ثلثان	ط	قی	٣
			٣
			٩

بشنجی حال : — صورت مذکوره‌ده اخ لاب ایله اجتماع ایدرسه باقیده عصوبت مشترکه قازانیر

اربع اخوات لهما	اختین لاب	اخ لاب	مخرج
٤×٢		٤×١	
ثلثان	قی		٣
٨/٤	٢	٢	٤
	٤		١٢

اختین لهما	زوجه	اخت لاب	اخ لاب	مخرج
٣×٨	٣×٣	٣×١		
ثلثان	ربع	قی		١٢
٢٤/١٢	٩	١	٢	٣
		٣		٣٦

آلتنجی حال : بنت ویا بنت الابن ایله اجتماع ایدرسه عصوبت محضه احراز ایدر .

بنت	بنت الابن	اخت لاب	مخرج
٣	١	٢	
نصف	سدس	قی	٦

يدنجی مثال: ابن ، ابن الابن ، اب ، جدك بريله واخ لهما ايله، كذلك بنت ويا بنت الابن ايله اجتماع ايدن اخت لهما ايله كلياً ساقط اولور .

المال كله	ط	ط
ابن الابن	اخت لاب	اخت لهما
المال كله	ط	ط
اخ لهما	اخت لاب	اخ لاب
١ قی	١ نصف	ط
اخت لهما	بنت الابن	اخت لاب

مخرج ٢

ايضاح مقام : على الاطلاق اخواتك حقی ثلثان اولوب بناءً عليه اخت لهما ايله اجتماع ايدن اخت لاب حق مذكوری اكمال ايچون سدس آلور . چونكه قوت قرابتنه مبنی اخت لهما نصف آلينجه حق اخوات اولان ثلثاندن سدس قاليور بو صورتده اخت لاب بردن زياده بولنورسه سدسده اشتراك ايدرلر .

اخت لهما بردن زياده اولوب ثلثانی تماماً آلينجه اخت لابه برشی قالميور فقط بو حالده اخ لاب بولنوب مزبوره‌يی باقيده تعصيب ايدرسه بالاشتراك آنی يعنی باقی‌يی آلورلر . آنجق بو صورتده بنت ويا بنت الابن بولنمامق شرطدر . زيرا بونلردن بری بولنورده اخت لهمايی تعصيب ايده‌جك اولورسه اخت لهما اخت لابه تقدم ايتمسنه مبنی اخت لاب ساقط اولور .

اخت لهما بولنميه‌جق اولورسه بنت وبنت الابن اخت لابی تعصيب ايده‌رك باقيدن حصه آلمسنه صلاحيت قازانديرر .

تنبيه — شو ایکی تعصیب بیننده فرق واردر . شویله که اخ لابك تعصیبی اخت لابك حق ارثی بولنمق حالنـه مخصوص اولمیوب اختین لهما ایله سقوطی حالنده دخی مزبوره یی تعصیب ایده رك قازاندیره بیلور بنت ایله بنت الابنك تعصیبی ایسـه عدم سقوط حالنه مخصوصدر .

— ام —

مسئله ۲۳ امك اوج حالی واردر

برنجی حال : ولد ، یاخود ولدالابن وان سفل ، یاخود علی الاطلاق اخوه واخواتدن ایکی ویادها زیاده کیمسه بولندقده سدس آلور .

١	٥	
سدس	ق	مخرج
ام	ابن	٦

١	٥	
سدس	ق	مخرج
ام	ابن الابن	٦

١	٣	٢	
سدس	نصف	ق	مخرج
ام	بنت الابن	اخ لاب	٦

١	٢	٣	
سدس	ثلث	ق	مخرج
ام	اخوين لام	عم لهما	٦

١		٥	
سدس	ط	ق	مخرج
ام	اختين لهما	اب	٦

١		٥	
سدس	ط	ق	مخرج
ام	اخ لاب	اخ لهما	٦

١	١	٤	
سدس	سدس	قی	مخرج
ام	اخ لام	اخ لاب	٦

١	٣	٢	لعدم الباقی	
سدس	نصف	ثلث	قی: ٠	مخرج
ام	زوج	ثلاثة اخوه لام	اخوین لهما	٦

ایکنجی حال: مذکورینك عدم وجودلری تقدیرنده اب ایله برابر احد زوجین بولنورسه ثلث مایبقی آلور.

٣	١	٢	
نصف	ثلث مایبقی	قی	مخرج
زوج	ام	اب	٤

١	١	٢	
ربع	ثلث مایبقی	قی	مخرج
زوجه	ام	اب	٤

اوچنجی حال: تقدیر مذکورده زوج وزوجه بولنمازسه [ولو اب بولنسه، یاخود احد زوجین ایله برابر جد بولنسه] ثلث کل آلور.

١	٢	١	
نصف	ثلث	قی	مخرج
اخت لاب	ام	عم لاب	٦

١	٢	
ثلث	قی	مخرج
ام	اخ لهما	٣

	١	٢	
ط	ثلث	قی	مخرج
اخ لهما	ام	اب	٣

٣	٢	١	
نصف	ثلث	قی	مخرج
زوج	ام	جد	٦

— جدهٔ صحیحه —

مسئله ٢٤ — جدهٔ صحیحه‌نك آلتی حالی واردر .

برنجی حال: جده كرك لاب وكرك لام اولسون بر كشی یاخود درجهٔ قرابتده متساویه اوله‌رق دها زیاده اولسه سدس الور .

ام‌الاب	زوجه	اخ لهما	مخرج
٢ سدس	٣ ربع	٧ قی	
			١٢

امام‌الام	ام ب الاب	عم لهما	مخرج
سدس ١×٢		قی ٥×٢	
	٢		٩
			٢
١	١	١٠	١٢

ایکنجی حال: جدهٔ صحیحه علی‌الاطلاق ام ایله ساقط اولور.

ام	ام‌الاب	اخوین لام	اخ لاب	مخرج
١ سدس	ط	٢ ثلث	٣ قی	
				٦

اوچنجی حال: جده اكر ابویه اولورسه اب ایله‌ده ساقط اولور اما ام‌الام وان علت اب ایله ساقط اولماز .

ام الام	ام الاب	اب	مخرج
١ سدس	ط	٥ قی	
			٦

بنت	ام‌الاب	اب	مخرج
٣ نصف	ط	١ سدس مع ٢ الباقی	
			٦

دردنجی حال: جدهٔ ابویه اکر بابانك باباسی جهتندن اولورسه جدصحیح ایله‌ده ساقط اولوره ام اب الاب ، ام ام اب الاب کبی.

اما بابانك اناسی جهتندن اولورسه جد ایله ساقط اولماز. ام ام الاب ، ام ام ام الاب کبی.

ط	سدس ١	ط	ط	قی ٥	مخرج
ام اب الاب	ام ام الاب	اخت لام	اخ لام	جد	٦

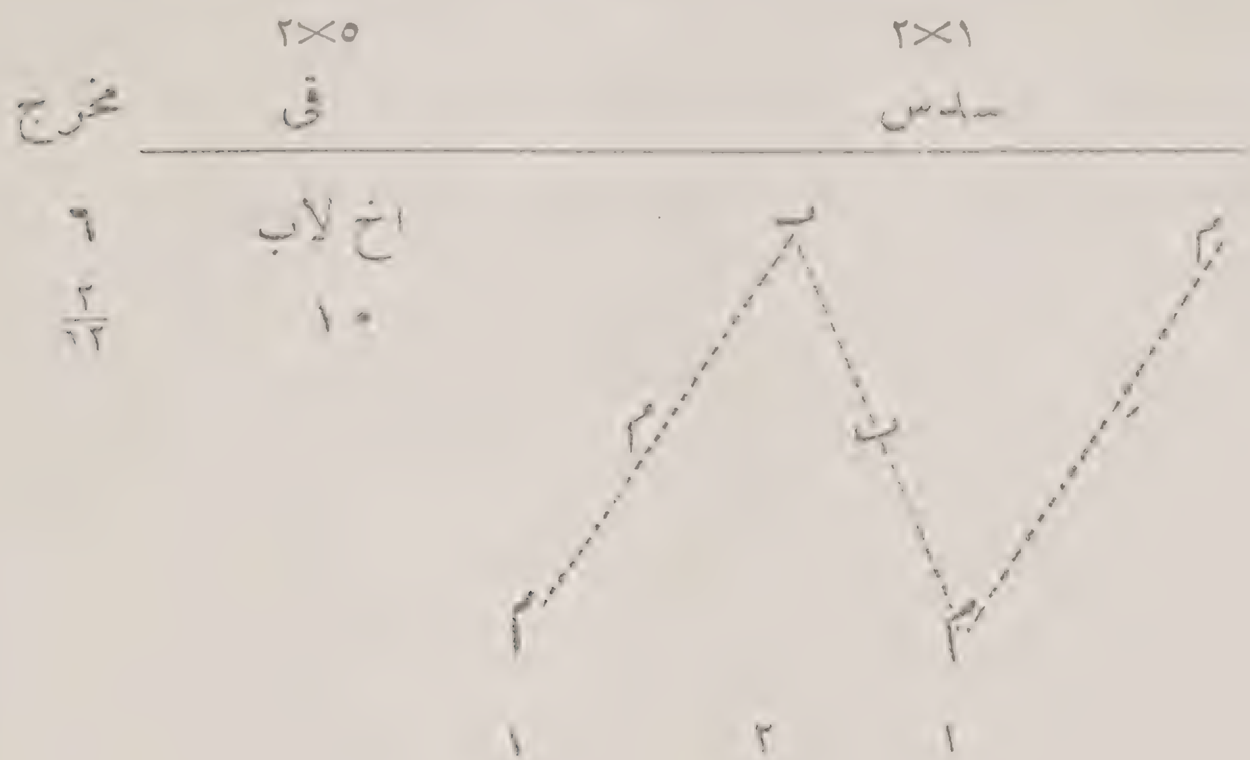
بشنجی حال: جدهٔ قریبه برمانعدن طولایی وارثه اولمسه‌دخی جدهٔ بعیده‌یی اسقاط ایدر.

ط	ط	المال کله له
ام ام الاب	ام الاب	اب

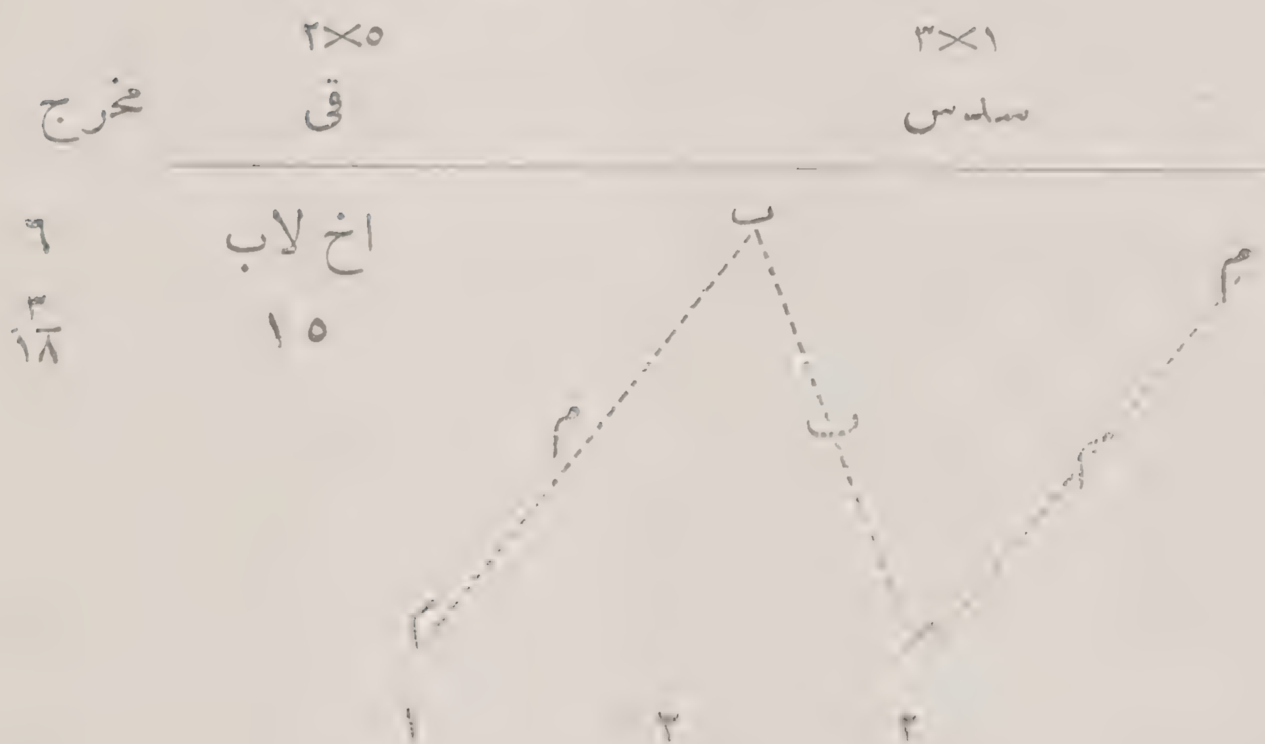
آلتنجی حال: قرابت واحده صاحبه‌سی بولنان جده ایله قرابتین صاحبه‌سی بولنان جده اجتماع ایتدکده سهملری اولان سدس مشترك بینهماده باعتبار الجهات یعنی اثلاثاً تقسیم اولنور.

تنبیه — شو وجهله تقسیم اولنمق امام محمد حضرتلرینك قولیدر. فقط بومسئله‌ده راجح ومفتی به اولان جهت قرابتك تعددینه اعتبار ایدلمیوب بحسب الابدان مساوات اوزره تقسیم اولنمقدرکه امام ابویوسف حضرتلری بوکا ذاهب اولمشدر:

امام ابو یوسف حضرتلرینه کوره تقسیم :

امام محمد حضرتلرینه کوره تقسیم :

فصل رابع

عصبه‌نك وراثت بابنده‌کی ترتیبلری بیاننده‌در

مسئله ٢٥ عصبه ایکی قسمدر . برنجیسی عصبهٔ سببیه ، ایکنجیسی عصبهٔ نسبیه‌در . عصبهٔ سببیه بالاده بیان اولندیغی اوزره ولای عتاقه صاحبیدر .

عصبهٔ نسبیه اوچ نوعدر. برنجیسی عصبه بنفسه، ایکنجیسی عصبه بغیرها، اوچنجیسی عصبه مع غیرهادر.

مسئله ۲۶ : عصبه بنفسه متوفایه نسبت واتصالی یالکز قادین واسطه‌سیله اولمیان ذکوردر. کرك نسبت مذکوره‌ده اصلا واسطه بولنمسون اب، ابن کبی؛ کرك واسطه بولنوب‌ده یالکز ارککدن یاخود هم قادین وهم ارککدن عبارت اولسون لأب یاخود لأبوین اخ کبی.

اما یالکز قادین واسطه‌سیله اتصالی بولنان کیمسه‌لر کرك ذکور وکرك اناث صنفندن اولسون عصبه بنفسه اوله‌مازلر. بلکه یا اصحاب فرائضدن اولورلر اولاد ام کبی یاخود ذوی الارحامدن اولورلر ابوالام، ابن البنت کبی.

کذلك اناث صنفندن اولان کیمسه‌نك اتصالنده شخص دیکر توسطی بولنمسه دخی عصبه بنفسه اوله‌ماز. ام، بنت کبی.

مسئله ۲۷ : عصبه بنفسه درت صنفدرکه متوفانك جزئی، اصلی، پدرینك جزئی، جدینك جزئی عد اولنان اشخاصدر. یعنی عصوبت مذکوره‌نك اسبابی بنوت، ابوت، اخوت، عمومتدن عبارت اولوب میراثده جهت قرابتك قوتنه نظر اولندیغندن صنوف اربعهٔ مذکوره شو منوال اوزره ترتیب ایدلمش وجهت واحده‌نك برقاچ فردی بولندقده اولا قرب درجه، ثانیاً قوت قرابت مدار رجحان قیلنمشدر.

بناءً علیه ابن ایله ابن الابن اجتماع ایدنجه اب ترجیح اولنور. کذلك اخ لابوین ایله اخ لاب اجتماع ایتدکده اخ لابوین تقدیم قیلنور.

والحاصل صنف اول که ابن صلبی، ابن الابن (وان سفل) دن عبارتدر سائر صنفلرك جميع افرادينه تقدم ايدر واصحاب فرائضدن كيمسه بولنمدقده مال متروكك جملهسنى آلور .

صنف ثانى كه متوفانك اصولى اولان اب وجدلردن عبارتدر ايمدى اكر ابن وابن الابن صنفندن وارث بولنمازسه اصحاب فرائضدن قالان مالى الاقرب فالاقرب قاعدهسنجه بونلر آلور. اما صنف اولدن بر وارث بولنورسه صنف ثانى يالكز سهم معينى اولان سدسى آلور.

صنف ثالث كه جزء ابدر اخ لابوين ، اخ لاب ، ابن الاخ لابوين ، ابن الاخ لاب وان سفل دن عبارتدر. متوفانك اب وجدى بولنميهجق اولورسه عصوبتلرى حسبيله بونلر وارث اولور .

مخرج	فی	سدس	نصف
	۲	۱	۳
٦	ابن الاخ لهما	ام	بنت

مخرج	فی	سدس	نصف
	۲	۱	۲
٦	ابن الاخ لاب	جده	بنت الابن

صنف رابع كه جزء جددر بونلردن عبارتدر :

عم لابوين ، عم لاب ، ابن العم لابوين ، ابن العم لاب عم الاب لابوين، عم الاب لاب، ابن عم الاب لابوين، ابن عم الاب لاب عم الجد لابوين، عم الجد لاب، ابن عم الجد لابوين، ابن عم الجد لاب در

	٧	٢	٣
	فى	سدس	ربع
مخرج ١٢	عم لهما	اخت لام	زوجه

	٨		١
	قى	ط	نصف
مخرج ٢	ابن العم لاب	عم الاب لهما	بنت

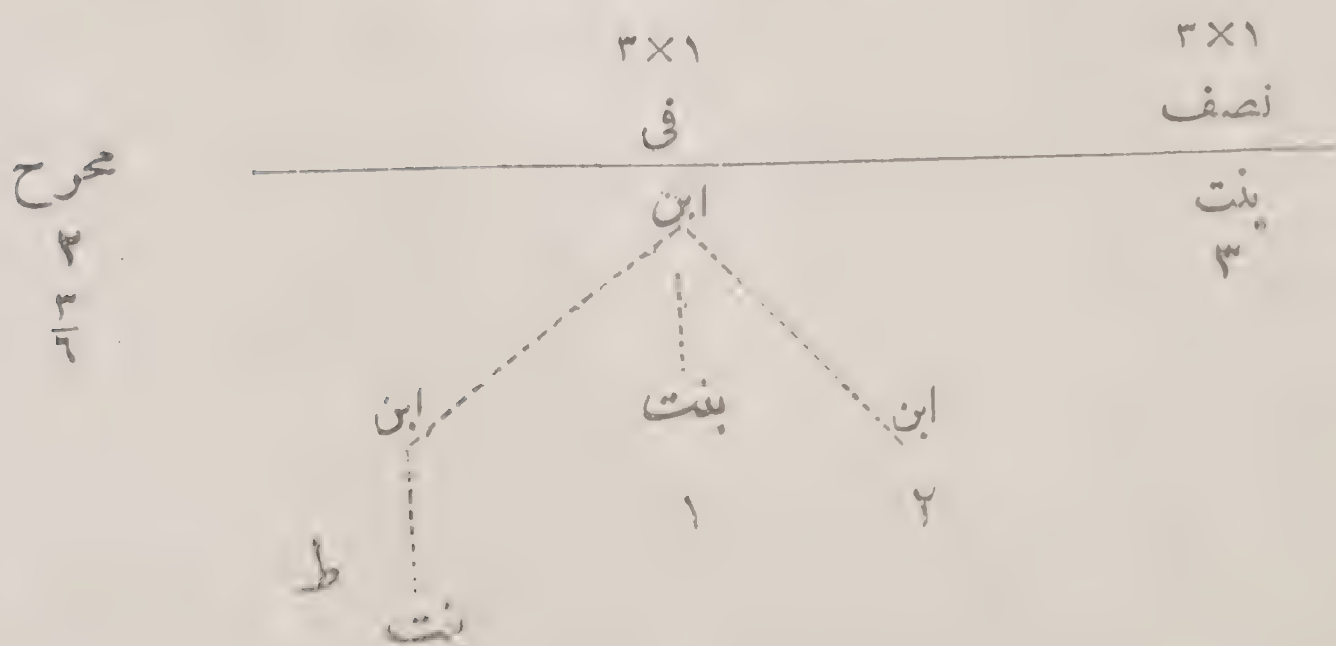
مسئله ٢٨ — عصبه بغيرها نسادن‌درت طاقم كيمسه‌لردركه بونلر بركشى اولدقده نصف وبردن زياده اولدقده ثلثان آلمغه استحقاقى بولنان قادينلردر ،

بنات وبنات الابن، اخوات لهما ايله اخوات لابدن عبارتدر.

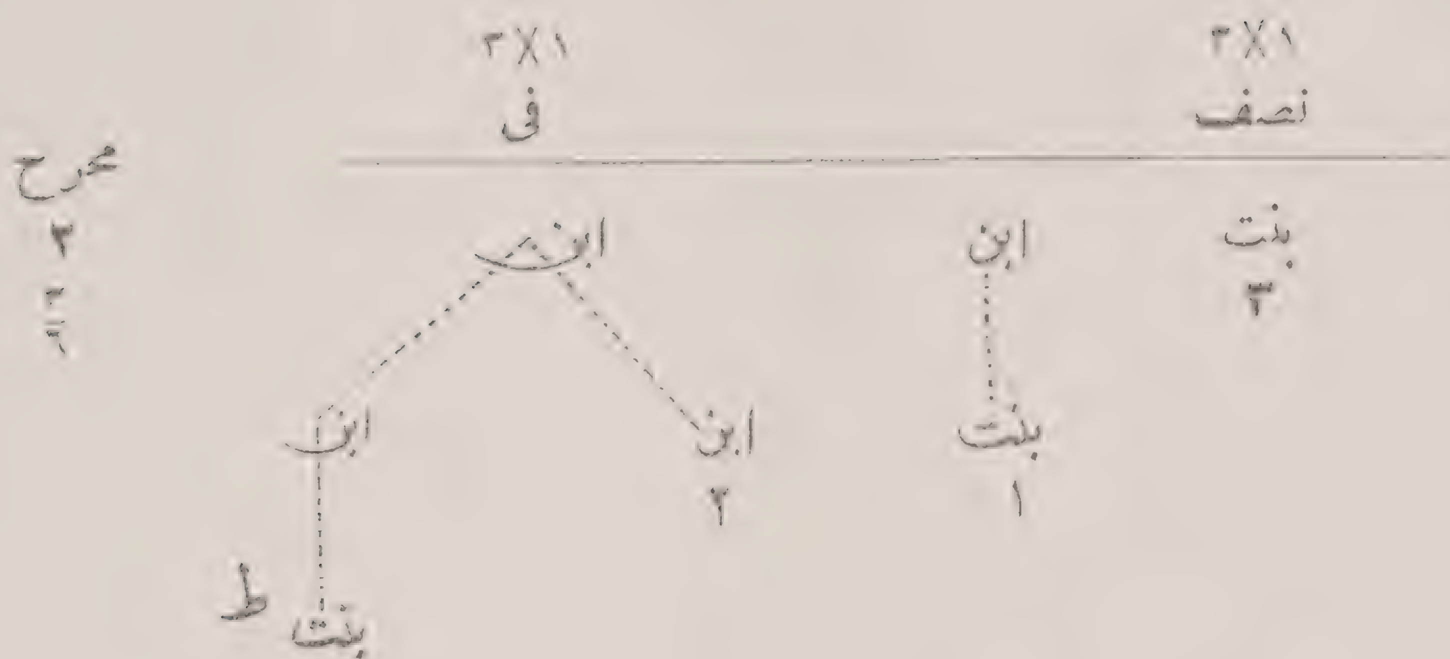
ايمدى مذكوراتدن هر هانكى صنف كندى ارقرنداشيله اجتماع ايدرسه آنكله برابر عصبه اولور يعنى بو صورتده عصوبت مشتركه احراز ايدوب باقى قالان هر نه ايسه بينلرنده ثلث و ثلثان صورتيله تقسيم ايديلور.

كذلك بنت الابن ابن عم و ابن اخ و ابن ابن عم ايله اجتماع صورتنده دخى بالاشتراك عصوبت احراز ايدر.

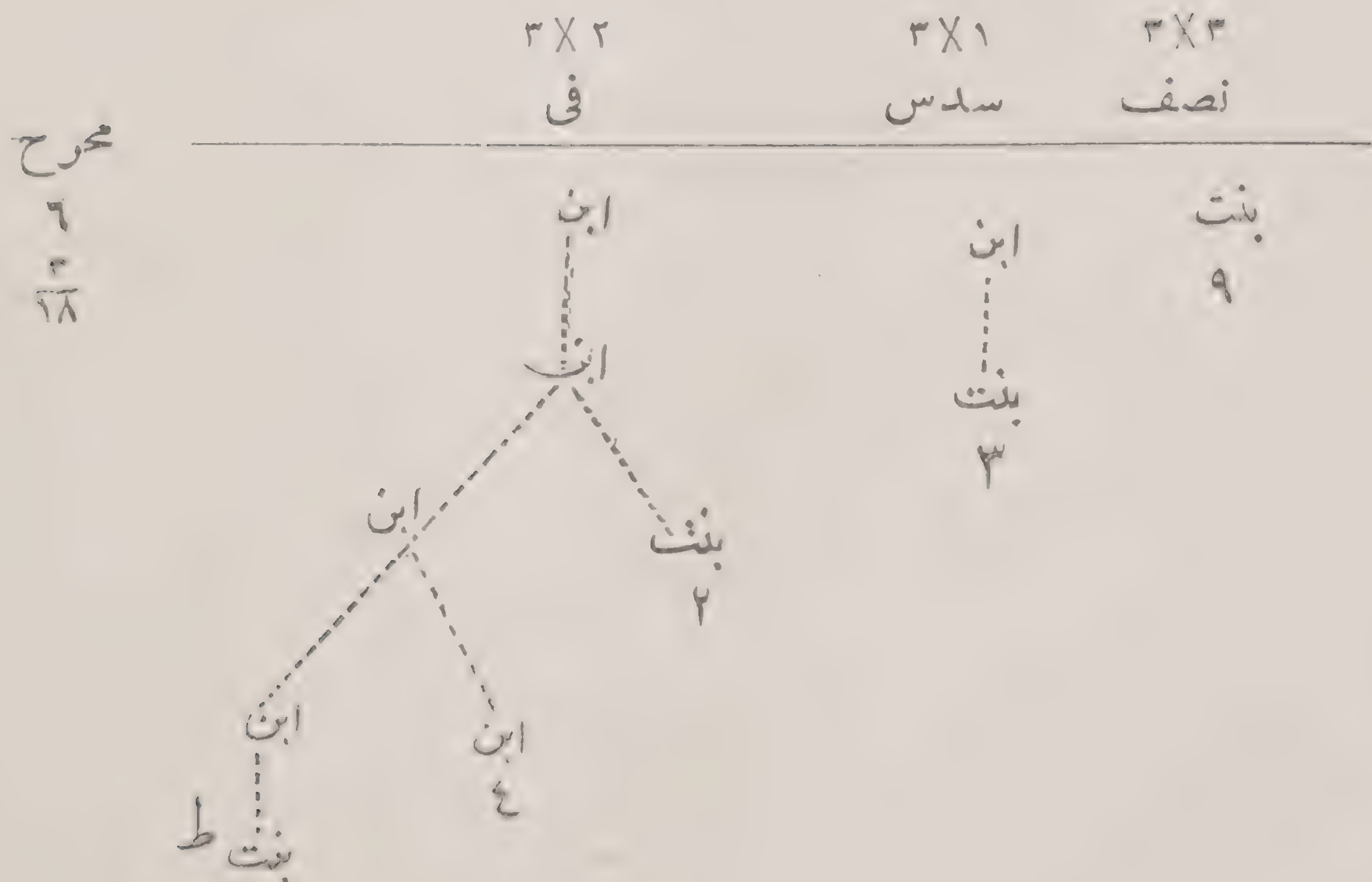
اخ و اخت مسئله‌سى :

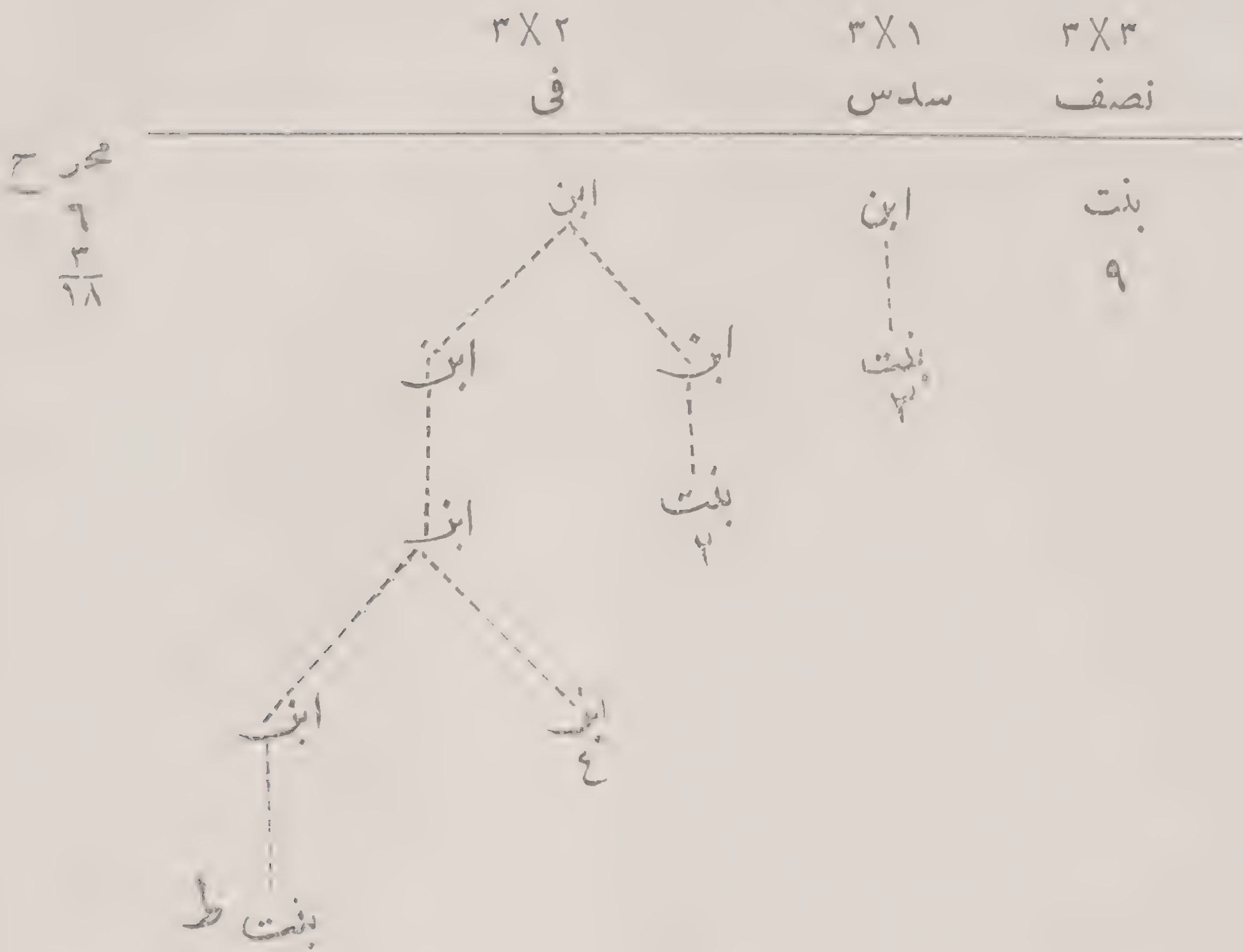
ابن عم و بنت عم مسئله‌سی :

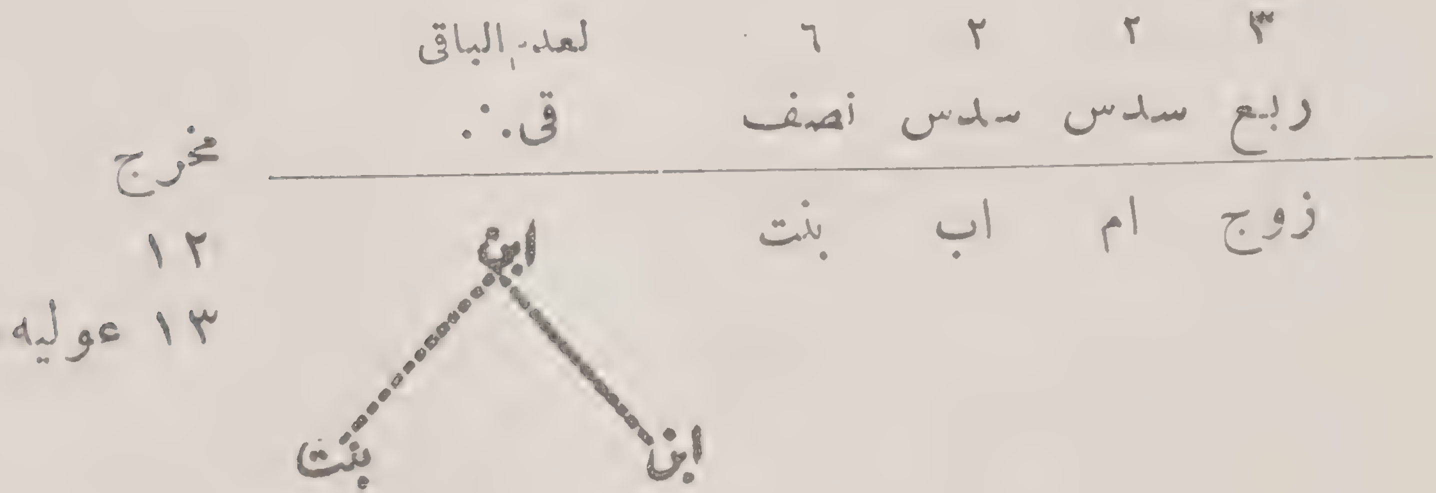
ابن الاخ و عمه مسئله‌سی :

ابن ابن العم و بنت عم الاب مسئله‌سی :

تنبیه — اشبو صورتلرك هر برنده اصحاب فرائضدن برشی آرتمازسه معصب ومعصبه‌نك ایكیسی‌ده ساقط اولور .

تنبیه دیكر — اصحاب فرائضدن اولمیان برقادین عصبه بنفسه اولان قرداشیله اجتماع ایلدكده عصبه بغیرها اوله‌ماز مثلا متوفانك عم لبهماسیله عمه لبهماسی اجتماع ایلسه مالك جمله‌سی عم لبهمانك اولور [بنت الابن ایله ابن الابنه قیاس ایدلمز]

ابن عم ایله بنت عم ، ابن اخ لأب ایله بنت اخ لأب اجتماع ایتدکده ینه بویله‌در یعنی بوصورتلرده دخی قادین وارثه اوله‌ماز

مسئله ۲۹ : عصبه مع غیرها برقادین ایله اجتماع حالنده عصوبت احراز ایلین قادینلردرکه بونلر بنت صلبیه ویابنت الابن ایله اجتماع ایدن اخت لابوین واخت لابدن عبارتدر . معلوم اولدیغی اوزره مزبوره‌لر بو صورتده عصوبت محضه احراز ایدرلر بناءً علیه اکر کندیلرینی حجب واسقاط ایدیجی کیمسه‌لر بولنمازده اصحاب فرائضدن برشی آرتارسه آنی آلورلر .

تنبیه — عصبه بغیرها ایله عصبه مع غیرهانک هر بری عصوبتده شخص آخرك وجودینه محتاجدر آنجق نوع اولده عصوبت شخص معصب ایله مشترك اولوب نوع ثانیده ایسه مدار عصوبت اولان شخصك عصوبتده اشتراکی یوقدر مثلا بنت صلبیه‌نك وجودی اخت لهمانك عصوبتنه شرط اولوب کندیسی ایسه ینه سهم معینی اولان نصفی آلور ومزبوره عصبه بنفسه قبیلندن اولمدیغی جهتله عصوبت مذکوره‌یه سبب عد اولنمیوب یالکز مقارنته دال اولان معیت ایله تعبیر اولنور .

فصل خامس

حجب بیانده‌در

مسئله ۳۰ — حجب برکیمسه‌نك وجودیله دیکر کمسنه‌یی میراثدن کلیا منع ایتمك ویا نصیبنی تقلیل ایتمك دیمکدر بناءً علیه حجب ایکی نوعدر .

برنجی نوع حجب نقصاندرکه برشخصك سهمی اکثردن اقله تنزیل ایدلمکدر مثلا زوجك ولد ایله ربعه استحقاقی حالنده نصفدن وزوجه‌نك ولد سببیله ثمنه استحقاقی صورتنده ربعدن حجب اولنمسی کبی

کذلك امك ولد ویااخوه ایله ثلثدن سدسه حجب ایدلمسی‌ده بو قبیلدندر.

ایکنجی نوع حجب حرماندرکه میراثدن بالکلیه ساقط اولمق دیمکدر ابن‌الاخك اخ ایله میراثدن محروم اولمسی کبی.

مسئله ٣١ حجب نقصان اصحاب فرائضدن بش کیمسه‌یه عارض اولورکه آنلر ام ، بنت الابن ، اخت لأب ، زوج وزوجه‌دن عبارتدر

حجب حرمان اب ، ام ، ابن ، بنت ، زوج وزوجه‌نك ماعداسی بولنان وارثلرك کافه‌سنه عارض اوله بیلور

اما بو آلتی صنف کیمسه‌لر هرحالده وارث اولورلر

مسئله ٣٢ جدصحیح اوچ حالنده دخی اب ایله حجب اولنور یعنی کرك یالکز بولنوب تعصیب محضه وکرك ابن ایله اجتماع ایده‌رك سدسه وکرك بنت ایله برابر بولنوب سدس مع‌الباقی‌یه استحقاقی حالنده اب ایله ساقط اولور

علی‌الاطلاق جده‌لر ام ایله ساقط اولورلر. ابن‌الابن ابن ایله کذلك اسفل اولان اعلی ایله حجب اولنور

علی‌الاطلاق اخوه واخوات اب وجد وبنین وابنای بنین ایله ساقط اولورلر

اخ لأب اخ شقيق يعنى اخ لابوين ايله ، كذلك بنت ايله اجتماع ايدوبده عصبه اولان شقيقه ايله دخى ساقط اولور.

ابن الاخ لابوين ذكر اولنانلردن بشقه اخ لاب ايله ، كذلك بنت ايله عصوبت قازانان اخت لأب ايله ساقط اولور

ابن الاخ لاب ابن الاخ لابوين ايلهده ساقط اولور

اخوه لام ولد و ولدالابن ايله يعنى كرك ابن ، ابن الابن وكرك بنت ، بنت الابن ايله دخى ساقط اولور

بنات ايله بنات الابن اجتماع ايتدكده بنات صلبيه ثلثانى آلمسنه بناءً بنات الابن ساقط اولورلر مكر آنلرك درجه‌سنده ويا مادوننده ابن الابن بولنورسه مزبوره‌لره عصوبت مشتركه قازانديره‌رق سقوطلرينه مانع اولور

اخوات لاب دخى بويله‌جه اخوات لابوين ايله ساقط اولورلر مكر اخ لأب بولنوبده آنلرى تعصيب ايلرسه وارثه اولورلر

اما اخت لابوين واحده اولوب نصف آلدقده اخت لأبى كليا اسقاط ايده‌مز بلكه مزبوره بو حالده صلبيهٔ واحده ايله اجتماع ايدن بنت الابن كبى تكملة الثلثين اولمق اوزره سدس آلور.

تنبيه — قتل ورق كبى موانع ارثك بريله محروم اولان كيمسه ديكر كيمسه‌يى حجب ايده‌مز يعنى آنك وجود وعدم وجودى سياندر

اماّ حجب حرمان ايله محجوب اولان كيمسه غيريسنى حاجب اوله بيلور مثلا على الاطلاق اخوه اب ايله حجب اولندقلرى حالده والده‌يى ثلثدن سدسه حاجب دخى اوليورلر

تنبیه دیگر — ذکوردن اولان اصحاب فرائض ایله عصباتك کافه‌سی اجتماع ایلدکده ایچلرندن یالکز اوچ کشی وارث اولورکه آنلر اب ، ابن ، زوجدن عبارتدر

صنف اناثدن اولانلرك هر بری بولنورسه یالکز بشی وارث اوله بیلور آنلر بنت ، بنت الابن ، زوجه ، ام ، شقیقه‌در

ذکور واناثك جمله‌سی بولنه‌جق اولورسه یالکز بش کشی وارث اولورکه اب ، ام ، ابن ، بنت ، احد زوجیندن عبارتدر

۲	۳	۷	
سدس	ربع	ق	مخرج
اب	زوج	ابن	۱۲

۳	۱۲	٤	٤	۱	
ثمن	نصف	سدس	سدس	ق	مخرج
زوجه	بنت	بنت الابن	ام	اخت لهما	۲٤

۳	۲	۲	٥		
ربع	سدس	سدس	ق		مخرج
زوج	اب	ام	نبت	ابن	۱۲
			۱٥		۳
۹	٦	٦	٥	۱۰	۳٦

۳	٤	٤	۱۳		
ثمن	سدس	سدس	ق		مخرج
زوجه	اب	ام	ابن	بنت	۲٤
			۳۹		۳
۹	۱۲	۱۲	۲٦	۱۳	۷۲

فصل سادس

عولی ورد بیانندهدر

معلوم اوله که مسائل فرائض اوچ قسمه منقسمدر . عادله ، عائله ، عازله‌در . چونکه وارثلرك آله‌جغی سهملر مخرج مسئله‌یه مساوی اولورسه یعنی کسر قالمیه‌رق قابل تقسیم اولورسه عادله تسمیه اولنور . و اکر سهام مقدره مخرج مسئله‌یه زائد اولورسه عائله و عولیه تسمیه اولنور . و اکر سهام موجوده مخرجدن اقل اولوب‌ده وارثلر ایچنده عصبه طاقمندن کیمسه بولنمازسه مسئله عازله ورديه اولور .

مسئله ۳۳ مخرج مسئله (٦) اولورسه وتراً وشفعاً (١٠) عددینه قدر عول ایدر .

واکر مخرج (١٢) اولورسه یالکز وتراً (١٧) عددینه قدر عول ایدر .

واکر مخرج (٢٤) اولورسه یالکز (٢٧) یه عول ایدر .

مسائل عادله :

	١	١
	نصف	نصف
مخرج ٢	اخت لهما	زوج

	٧	٣	٢
	ق	ربع	سدس
مخرج ١٢	ابن	زوج	اب

١	٤	٣	
ثمن	نصف	قی	مخرج
زوجه	بنت	اخ لاب	٨

٣	٢	٢	٥	
ربع	سدس	سدس	قی	مخرج
زوج	اب	ام	بنت ابن	١٢

٣	١٢	٤	٤	١	
ثمن	نصف	سدس	سدس	قی	مخرج
زوجه	ینت	بنت الابن	ام	اخت لهما	٢٤

مسائل عولیه :

(٦) نك عولی

٣	٤	
نصف	ثلثان	مخرج
زوج	اختین لهما	٦
		٧ عولیه

٣	٤	١	
نصف	ثلثان	سدس	مخرج
زوج	اختین لهما	جده	٦
			٨ عولیه

٣	٢	٤	
نصف	ثلث	ثلثان	مخرج
زوج	اختین لام	اختین لاب	٦
			٩ عولیه

٣	٤	٢	١	
نصف	ثلثان	تلث	سدس	مخرج
زوج	اختین لهما	اختین لام	ام	٦
				١٠ عولیه

(١٢) نك عولی

ربع	ثلثان	سدس	مخرج
٣	٨	٢	
زوجه	اختين لهما	ام	١٢
			١٣ عوليه

ربع	ثلثان	سدس	مخرج
٣	٨	٢	
زوج	بنتين	ام	١٢
			١٣ عوليه

ربع	ثلثان	ثلث	مخرج
٣	٨	٤	
زوجه	اختين لاب	اخوين لام	١٢
			١٥ عوليه

ربع	سدس	ثلثان	ثلث	مخرج
٣	٢	٨	٤	
زوجه	ام	اختين لاب	اخوين لام	١٢
				١٧ عوليه

(٢٤) ك عولی

ثمن	ثلثان	سدس	سدس	مع الباقی لعدم الباقی	مخرج
٣	١٦	٤	٤	∴	
زوجه	بنتين	ام	اب		٢٤
					٢٧ عوليه

مسئله ٣٤ : رديه اولان مسائلده فضله قالان مقدار زوج ايله زوجه نك غيری ذوی الفروض اولان كيمسه‌لره سهملری نسبتنده رد واعطا اولنور .

بوراده درت صورت واردر . زیرا مردود علیه یا صنف واحد ویاخود اکثر اولور . ایکی صورتده‌ده من‌لایرد علیه [زوج وزوجه] یا بولنور ، یاخود بولنماز .

ایمدی من‌لایرد علیه بولنمدیغی صورتده اکر مردود علیه صنف واحد اولورسه مخرج مسئله عدد رؤسه تابع اولور .

مخرج ٢	بنتين

مخرج ٣	ثلاث بنات

واکر اکثر اولورسه مقدار سهامه تابع اولور. بناءً علیه ایکی سدس اجتماع ایدرسه مخرج (٢) ، ثلث و سدس اجتماع ایدرسه (٣) ، نصف و سدس اجتماع ایدرسه (٤) ، ثلثان ایله سدس اجتماع ایدرسه (٥) اولور.

	١	١
	سدس	سدس
مخرج ٦	اخت لام	جده

٢ ردیه

	٢		١
	ثلث		سدس
مخرج ٦	اخت لام	اخ لام	ام

٣ ردیه

	١	٣
	سدس	نصف
مخرج ٦	ام	بنت

٤ رديه

	٤	١
	ثلثان	سدس
مخرج ٦	بنتين	ام

٥ رديه

مسئله ٣٥ : من‌لايرد عليه بولنديغى تقديرده اكر مردود عليه صنف واحد اولورسه من‌لايرد عليهك سهمى اقل مخارجندن ويرلدكدن صوكره نظر اولنور. اكر باقى قالان مردود عليهك عدد رؤسنه مستوى ومستقيم ايسه ضربه حاجت اولماز.

استقامت

من لا يرد عليه مخرجى ٤ باقى ٣ [illegible]

مردود عليه ٣ [illegible]

	١	
	ربع	
مخرج مسئله‌تين ٤	زوج	ثلاث بنات

استقامت

ثمن ۱ من لا يرد عليه مخرج ۸ وفق ۷ موقوفه

مردود عليها ۷ بنات

مخرج مسئلتين	سبع بنات	زوجه
۸	۷	۱

واكر باقى مردود عليهك عدد رؤسنه مستقيم اولمازسه عدد رؤس ايله باقى بيننده يا موافقت بولنور. ياخود بولنماز.

موافقت بولنديغى حالده عدد رؤسك وفقى من لا يرد عليهك مخرج سهمنه ضرب اولنوب حاصل ضرب مخرج مسئلتين قيلنور.

موافقت بالثلث

ربع ۱ من لا يرد عليه مخرج ٤ وفق ۳ موقوفه

مردود عليه ٦ بنات

مخرج مسئلتين	ست بنات	زوج
٤	٦	۳
۲		
۸		

عدد رؤس ایله باقی بیننده موافقت بولنمدیغی تقدیرده عدد رؤسـك کلیسی مخرج مذکوره ضرب اولنه‌رق حاصل ضرب، مخرج مسئلتین قیلنور .

مباینت

ربع

مخرج مسئلتین	خمس بنات	زوج
٤	١٥	٥
٥		
٢٠		

الحاصل بوصورتلرده مسئله مسئلتین اعتباراولنور وباقی ایله مردود علیهك عدد رؤسی بیننده‌کی احوال ثلاثه‌یه (استقامت، موافقت ، مباینت) نظر اولنور. استقامت بولنمدیغی حالده عدد رؤسـك وفقی ویا کلیسی مخرج اوله‌ضرب اولنه‌رق حاصل ضرب مخرج مسئلتین قیلنور .

مسئله ٣٦ من لایرد علیه بولندیغی تقدیرده اگر مردود علیه صنف واحددن اکثراولورایسه ینه منوال سابق اوزره من لایرد علیهك سهمی اقل مخارجدن ویریلوب باقی موقوف قیلنور . فقط بو صورتده باقی ایله مردود علیهك عددرؤسی بیننده نسبت آرانمـاز . بلکه باقی ایله مردود علیه اولان صـنفلرك سهامنه مخرج قیلنان عدد بیننده بولنه‌جق استقامت ویا مباینت ایجابنه

کوره معامله اولور. بعده اکر استقامت بولنورسه عمل آخره حاجت قالماز؛ مباینت تقدیرنده ایسه من لا یرد علیهك مخرج سهمی مردود علیهك مخرج سهامنه ضرب اولنه جغی کبی مردود علیه اولان هر صنفك حصه‌سی بیلنمك ایچون اوصنفك سهمی‌ده باقی‌یه ضرب ایدیله‌رك حاصل ضرب زیرینه یازیلور.

استقامت

من لا یرد علیه مخرج ٤ سهم ١ فقط

مردود علیهم مخرج ٦ سهم ٣

زوجه	جده	اختین لام	
ربع	سدس	ثلث	مخرج
١	١	٢	٤

مباینت

من لا یرد علیه مخرج ٤ سهم ١ فقط

مردود علیهم مخرج ٦ سهم ٤

زوجه	بنت	بنت الابن	مخرج مسئلتین
ربع	نصف	سدس	
١	٣	١	٤
			٤
٤	٩	٣	١٦

مباینت

من لا یرد علیه مخرج ٨ فضله ٧ فوقها

مسائل من یرد علیه مخرجها ٦ مجموعها ٥

	١	١	٣	١
مخرج مسئلتین	سدس	سدس	نصف	ثمن
٨	ام الام	بنت الابن	بنت	زوجه
٥	٧	٧	٢١	٥
٤٠				

مسئله ٣٧ هرهانکی ایکی عدد بربرینه مساوی اولورسه بینلرنده تماثل بولنور ومذکور عددلره متماثلین دینور . وبو صورتده باقینڭ رؤس ورثه‌یه بلا کسر انقسامی صحیح اولمغله بینهماده استقامت بولنور . واکر ایکی عددڭ بریسی دیکرندن بر قاچ دفعه طرح ایله آنی افنا ایدرسه اول عددلر بیننده تداخل بولنور وایکیسنه بردن متداخلین تسمیه اولنور .

تنبیه — تداخل انجق برطاقم رؤس ورثه ایله دیکر طاقم رؤس ورثه بیننده اعتبار اولنوب یالکز مسائل مرکبه‌ده جاریدر . اما سهام ایله رؤس بیننده‌کی تداخل صورتلری توافقده ادخال قیلنور .

واکر ایکی عدد یکدیکرندن طرح ایله فضله برشی قالمازسه ، تعبیر آخرله هر هانکی عددلری واحدڭ غیری بر عدد افنا ایدرسه مذکور عددلر بیننده توافق بولنور وکندیلرینه متوافقین

تسمیه ایدیلور بوصورتده او افنا ایدن عدد اکر (۲) عددی ایسه متوافقین بیننده موافقت بالنصف واردر دینور .

٤ ایله ۱۰ ، ۸ ایله ۱۸ کبی

واکر افنا ایدن عدد (۳) عددندن عبارت ایسه بینلرنده موافقت بالثلث ، (٤) عددندن عبارت ایسه موافقت بالربع بولنور. الحاصل اوعدد هانکی کسرك مخرجی ایسه او کسرده موافقت اعتبار ایدیلور .

فصل سادس

تصحیح مسائل اصولنه دائردر

تصحیح مسئله وارثلرك سهملرینی هیچ بریسی حقنده کسر واقع اولمیه‌جق وممکن مرتبه اقل بر مقداردن اخذ ایدیله‌جك بر حاله ارجاع ایتمك (تعبیر دیکرله)

مخرج مسئله ممکن اولدیغی قدر اصغر اعتبار ایدلمکله برابر هر فردك حصهٔ ارثیه‌سنی عدد صحیح اوله‌رق تعیین ایلمك دیمکدر .

مسائل فرائضیه‌نك تصحیحنده یدی حال متصوردرکه بونلرك اوچی بین السهام والرؤس ، دردی بین الرؤس والرؤس اعتبار اولنور .

مسئله ۳۸ — سهام ایله رؤس بیننده متصور اولان احوال ثلاثه‌نك برنجیسی استقامت بولنمقدر یعنی ورثه‌دن هر فرقه‌نك سهمی کندیلرینه مستقیم یعنی تماماً قابل تقسیم اولنقدر .

ایکنجیسی یالکز بر طائفه‌نك سهمی منکسر اولدیغی حالده او طائفه‌نك سهمیله عدد رؤسی اره‌سنده موافقت بولنمقدر.

اوچنجیسی ینه بو حالده او طائفه‌نك سهمیله عدد رؤسی اره‌سنده مباینت بولنمقدر اما بین الرؤس والرؤس متصور اولان احوال اربعه‌نك هر برنده طائفه‌لرك بر قاچنده کسر بولنور. ایمدی سهم مشترکاری کندیلرینه منکسر بولنان طائفه‌لرك عدد رؤسلری یکدیکره مقایسه اولندقده تحقق ایده‌جك نسبته کوره حال تبدل ایدر نسبت مذکوره ایسه تماثل، توافق، تداخل، تباین‌دن عبارت درت نوعك بری اوله‌جغندن احوال درده بالغ اولور.

مسئله ٣٩ — بین السهام والرؤس تصور اولنان احوال ثلاثه‌نك برنجیسی اولان استقامت صورتنده هر کسك حصه‌سی مفرز بولنه‌جغندن عمل آخره حاجت اولماز.

مخرج	سدس مع الباقی	ثلثان	سدس
	١	٤	١
٦	اب	بنتین	ام

احوال ثلاثه‌نك ایکنجیسی اولان موافقت صورتنده ایسه اولا تصحیح مسئله‌یی بولمق ایچون حصه‌لرنده کسر بولنان طائفه‌نك عدد رؤسنك وفقی مخرج اصلی‌یه ضرب ایتمك وثانیاً مخرج اوله‌جق حاصل ضربدن هر فریقك حصه‌سنی تعیین ایچون اصل مسئله‌ده‌کی سهمنی عدد رؤسك وفقنه ضرب ایتمك اقتضا ایدر.

	١×٥	٤×٥	١×٥
مخرج	سدس مع الباقی	ثلثان	سدس
٦	اب	عشر بنات	ام
٥	٥	٢٠	٥
٣٠		٢	

اکر بوصورتده مسئله عولیه ویا ردیه ایسه عدد رؤسك وفق مسئله‌نك عولنه ویا ردینه ضرب اولنوب حاصل ضرب تصحیح مسئله‌دن عبارت اولور .

	٣+٤	٣+٤	٣+١٦	٣+٣
مخرج	سدس مع الباقی	سدس	ثلثان	ثمن
٢٤	اب	ام	ست بنات	زوجه
٢٧ عولیه	١٢	١٢	٤٨	٩
٣			٨	
٨١				

احوال ثلاثه‌نك اوچنجیسی اولان مباینت صورتنه کلنجه ینه بومعامله اجرا اولنور فقط بوصورتده سهمی منکسر اولان طائفه‌نك عدد رؤسی اصل مسئله‌یه یاخود عولنه ویا ردینه ضرب اولنور .

	٣+٢	٣+١	٣+٣
مخرج	ثلث	سدس	نصف
٦	ثلاث اخوات الام	جده	زوج
٣	٦	٣	٩
١٨	٣		

	٥+٤	٥+٣
مخرج	ثلثان	نصف
٦	خمس اخوات لاب	زوج
٧ عولیه	٢٠	١٥
٥	٤	
٣٥		

تنبیه — برطائفه حقنده کسر واقع اولوب سهملری ایله عدد رؤسلری بیننده مباینت بولنه‌جق اولورسه طائفهٔ مزبوره‌یه اصل مسئله‌دن هرنه اصابت ایتمش ایسه افرادندن هر برینه تصحیح مسئله‌دن اومقدار اصابت ایدر چونکه اولا اوطائفه‌نك تصحیح مسئله‌دن حصه‌سنی بولمق ایچون اصل مسئله‌نك سهمنی عدد رؤسنه ضرب ایدییورز بعده هر فردك حصه‌سنی تعیین ایچون او حاصل ضربی عدد رؤسه تقسیم ایدییورز حالبوکه برعدد دیکر عدده برکره ضرب، برکره‌ده تقسیم اولندقده قیمتنه خلل کلمز بناءً علیه اشبو طائفه افرادینك تصحیح مسئله‌دن حصه‌لرینی بولمق ایچون اوزون اوزادی‌یه ضرب وتقسیمه حاجت کورولمز .

مسئله ٤٠ بین الرؤس والرؤس اولان احوال اربعه‌دن برنجیسی بینهماده تماثل اولمق یعنی سهملری کندیلرینه تماماً تقسیم اولنه‌میان طائفه‌لرك سهملریله کندی عدد رؤسلری متباین ایسه عدد رؤسلری واکر متداخل ویا متوافق ایسه عدد رؤسك وفقلری بیننده مماثلت بولنمقدر .

بوصورتده تصحیح مسئله ایچون اعداد متماثله ایچندن بری مخرجه ضرب وتعیین نصیب ایچون هر فریقك آله‌جغی مقدار عدد مذکوره ضرب اولنور .

٣ وف
٣ وف
٣ وف

٣×٤ ثلثان	٣×١ سدس	٣×١ ق	
ست بنات	ثلاث جدات	ثلاثة اعمام	مخرج ٦
١٢	٣	٣	٣
٢	١	١	١٨

تنبیه — بو مسئله‌ده اوچ طائفه حقنده کسر واقع اولمشدر اکر ثلاثه اعمام یرینه بر عم فرض ایدلسه اووقت ایکی طائفه‌ده کسر بولنه‌رق ینه بو معامله اجرا اولنور .

ایکنجی حال بینهماده تداخل اولمق یعنی سهملرنده کسر واقع اولان طائفه‌لرك عدد رؤسلریله سهملری متباین ایسه عدد رؤسلری واکثر متوافق ویا متداخل ایسه عدد رؤسلرك وفقلری بیننده تداخل بولنمقدر .

بو صورتده عدد رؤسك ایچلرندن اکثر اولان عدد مخرج مسئله‌یه ضرب اولنور .

١٢ وف
٤ وف
٢ وف

ربع ١٢×٣	سدس ١٢×٢	فی ١٢×٧	مخرج
٤ زوجه	٣ جده	١٢ عمم	١٢
٣٦	٢٤	٨٤	١٢
٩	٨	٧	٢٤
			١٢
			١٤٤

اوچنجی حال بینهماده موافقت یعنی تباین صورتنده عدد رؤسلرك نفسی ، توافق وتداخل صورتلرنده وفقلری اعتباریله موافقت بولنمقدر .

بو صورتده عدد رؤسلردن برنجیسنك وفقی عدد ثانینك مجموعنه ضرب اولنور بعده حاصل ضرب عدد ثالثك وفقنه وبو

ایکنجی حاصل ضرب رابعك وفقنه و اوچنجی حاصل ضرب دخی اصل مسئله‌یه ضرب اولنور .

۱٥	وف	۱۸۰
۹	وف	۳٦
٦	وف	۱۲
٤	وف	

۱۸۰ × ۳	۱۸۰ × ٦	۱۸۰ × ٤	۱۸۰ × ۱		
ثمن	ثلثان	سدس	ق	مخرج	۱۸۰
٤ زوجه	۱۸ بنت	۱٥ جده	٦ عم	۲٤	۲٤
٥۰۰	۲۸۸۰	۷۲۰	۱۸۰		۷۲۰
۱۳٥	۱٦۰	٤۸	۳۰		۳٦
					٤۳۲۰

دردنجی حال بینهماده اعتبار مذکور ایله مباینت بولنمقدر بوصورتده برنجی طائفه‌نك مجموع رؤسی ایکنجی طائفه‌نك عدد رؤسنه ضرب اولنور حاصل ضرب دخی اوچنجی طائفه‌نك، بعده دردنجی طائفه‌نك عدد رؤسلرینه وبعده اصل مسئله‌یه ضرب اولنور .

۷	وف	۲۱۰
٥	وف	۳۰
۳	وف	٦
۲	وت	

۲۱۰ × ۳	۲۱۰ × ٤	۲۱۰ × ۱٥	۲۱۰ × ۱	
ثمن	سدس	ثلثان	ق	مخرج
۳ زوجه	٦ جده	۱۰ بنت	۷ عم	۲٤
٦۳۰	۸٤۰	۳۳٦۰	۲۱۰	۲۱۰
۳۱٥	۱٤۰	۳۳٦	۳۰	۲٤۰
				٤۸
				٥۰٤۰

